97 Μάρτης Απρίλης 2013

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου,
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Τηλέφωνο επικοινωνίας: 210 5221509,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα

Για επικοινωνία: **sosialismosapotakato@gmail.com**
www.socialismfrombelow.gr

Ο Σαμαράς και η οικονομία: Στην κόψη του ξυραφιού

Ο **Πάνος Γκαργκάνας** γράφει για τις προοπτικές της συγκυβέρνησης μπροστά στην κρίση και την εργατική αντίσταση

Το 2013 ξεκίνησε σαν μια χρονιά κατά γενική ομολογία κρίσιμη για τις εξελίξεις στην Ελλάδα. Παίζεται ξανά η προοπτική του ελληνικού χρέους, παίζεται η τύχη της κυβέρνησης Σαμαρά, παίζεται η εναλλακτική που μπορεί να διαμορφωθεί στα αριστερά. Κανένας, ούτε ο πιο ακραίος υποστηρικτής των Μνημόνιων, δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι αυτά είναι ζητήματα ανοιχτά. Το επιβεβαίωσε έμμεσα ο ίδιος ο Σαμαράς με το περιβόητο εκείνο «Αν βγάλουμε τον Ιούνιο, από τον Σεπτέμβριο τα πράγματα θα είναι καλύτερα». Από τι, λοιπόν, εξαρτάται η έκβαση; Η Αριστερά χρειάζεται απαντήσεις πάνω σε όλα αυτά τα θέματα για να μην περιμένει το αποτέλεσμα με σταυρωμένα χέρια, λες και θα είναι δρομολογημένο σε κάποιες αντικειμενικές ράγες.

Το πρώτο ζήτημα αφορά στις οικονομικές εξελίξεις. Ο δημόσιος διάλογος γύρω από την ομολογία του ΔΝΤ περί λάθους στις εκτιμήσεις για τον «πολλαπλασιαστή» που συνδέει τις περικοπές στις δημόσιες δαπάνες με την ύφεση στην ευρύτερη οικονομία αποκάλυψε έμμεσα πόσο αβάσιμες είναι οι προβλέψεις και του τρίτου Μνημόνιου για την Ελλάδα.

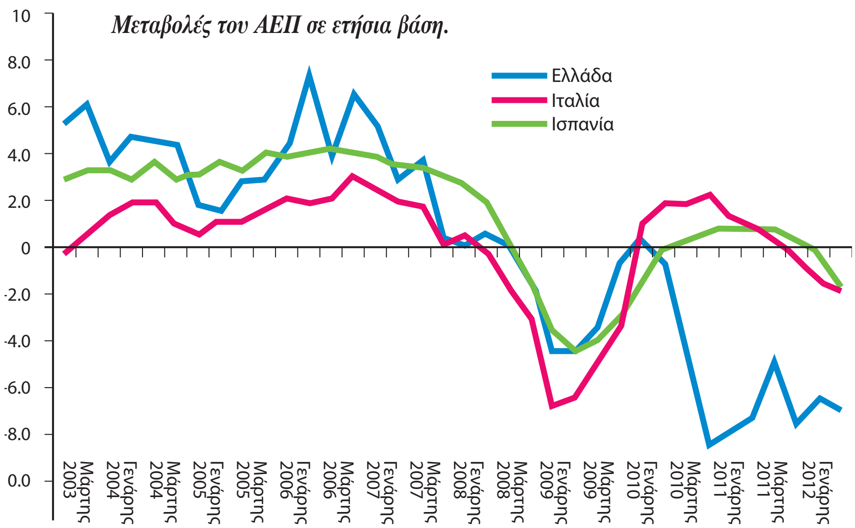
Ο βασικός οικονομολόγος του ΔΝΤ Μπλανσάρ παρουσίασε ήδη από πέρσι μια μελέτη που εκτιμούσε ότι κάθε ποσοστιαία μονάδα περικοπών προκαλεί μεγαλύτερη μείωση του ΑΕΠ από όσο είχε προβλεφθεί αρχικά, τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και στην ελληνική περίπτωση. Ήταν μια επιβεβαίωση για τις φωνές εκείνες από μαρξιστές ή κεϊνσιανούς οικονομολόγους που προειδοποιούσαν από την αρχή ότι τα μνημονιακά προγράμματα θα αποτύχουν ως προς τους ίδιους τους τούς στόχους, δηλαδή τη μείωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Βέβαια η ομολογία του ΔΝΤ και η επιβεβαίωση της αστοχίας ήρθε εκ των υστέρων, αφού είχαν περάσει δυο χρόνια με τις πιο άγριες περικοπές, με την πιο βαθιά και παρατεταμένη οικονομική ύφεση στην ελληνική ιστορία και με μια αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους με το λεγόμενο PSI, που άφησαν το λόγο του χρέους προς το ΑΕΠ σε χειρότερη κατάσταση απ' ό,τι το βρήκαν.

Παρόλα αυτά, και το τρίτο Μνημόνιο υπογράφηκε από την ελληνική κυβέρνηση και την Τρόικα με την ίδια συνταγή όπως και τα προηγούμενα δυο. Οι επίσημες δικαιολογίες γι' αυτό ποικίλουν. Η Κομισιόν της ΕΕ αμφισβητεί τις μελέτες του ΔΝΤ για τον «πολλαπλασιαστή» γενικότερα αλλά και ειδικά για την Ελλάδα. Η δική της ερμηνεία είναι ότι τα προηγούμενα Μνημόνια ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκαν λόγω της πολιτικής αστά-

Πανεργατική απεργία 20 Φλεβάρη 2013.

θειας στην Ελλάδα. Παραμένει άγνωστο το πού στηρίζουν τις ελπίδες τους ότι αυτός ο παράγοντας έπαψε να ισχύει σήμερα. Αλλά περί αυτού θα έχουμε να πούμε περισσότερα παρακάτω.

Από την πλευρά της κυβέρνησης Σαμαρά, η αισιοδοξία ότι αυτή τη φορά η μνημονιακή συνταγή θα δουλέψει στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην άλλη όχθη: «το κλίμα στην Ευρώπη άλλαξε, έχει φύγει η αβεβαιότητα για την παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ». Πέρσι κυριαρχούσε η ανησυχία για το λεγόμενο Grexit, η οποία τρόμαζε τους επενδυτές, τώρα η επιβίωση του ευρώ δεν αμφισβητείται και η θέση της Ελλάδας μέσα στην Ευρωζώνη είναι εξασφαλισμένη με την επίσημα εκφρασμένη θέληση και της Μέρκελ και του Ολάντ. Άρα αυτή τη φορά οι περικοπές φέρνουν εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, προσέλκυση επενδύσεων, τερματισμό της ύφεσης και «από τον Σεπτέμβριο τα πράγματα θα είναι καλύτερα».

«Greek statistics»?

Μια πρώτη απάντηση σε αυτούς τους ισχυρισμούς είναι βέβαια ότι μέχρι στιγμής κανένας οργανισμός, διεθνής ή ελληνικός, δεν έχει δώσει πρόβλεψη για τερματισμό της ύφεσης το 2013. Η επίσημη πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναθεωρήθηκε προς το χειρότερο στις αρχές Μάρτη και τώρα προβλέπει ύφεση 0,5% αντί για 0,3% το 2013 για το σύνολο της Ευρωζώνης. Διατηρεί μια ελπίδα ότι η Γερμανία θα αρχίσει να βγαίνει από την ύφεση στη συνέχεια, με την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση για τις εξαγωγές της στις ΗΠΑ και στην Ασία, πράγμα καθόλου βεβαίο, όπως θα δούμε πιο κάτω. Όσο για την Ελλάδα, μετά από τόσες λαθεμένες προγνώσεις είναι μάλλον προβληματικό να ισχυρίζεται οποιοσδήποτε ότι διαθέτει ακριβείς εκτιμήσεις για το 2014. Από το 2007 και μετά καμιά μελέτη δεν έπεσε μέσα στις προβλέψεις της για την ελληνική οικονομία σε βάθος μεγαλύτερο από 12 μήνες.

Προφανώς αυτό δεν είναι πρόβλημα «Greek statistics», όπως θέλουν να νομίζουν οι τεχνοκράτες των Βρυξελλών και οι ντόπιοι θαυμαστές τους. Το πρόβλημα είναι σαφώς ευρύτερο. Ρίξτε μια ματιά στο παραπάνω διάγραμμα, δανεισμένο από το blog του οικονομολόγου Michael Roberts (http://tinyurl.com/cyeojo9)

Δείχνει τις ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ Ελλάδας, Ιταλίας και Ισπανίας ανά τρίμηνο τα τελευταία χρόνια. Μόλις πάει να σηκωθεί, ξαναβουτάει προς τα κάτω, δραματικά στην ελληνική περίπτωση, πιο «ήπια» στις άλλες δυο χώρες. Είναι η εικόνα μιας «ανάκαμψης» που χοροπηδάει γύρω ή κάτω από το μηδέν και δεν μπορεί να αποδοθεί σε επιμέρους ιδιαιτερότητες, αλλά αντιστοιχεί στην παγκόσμια κατάσταση του συστήματος μέσα στη γενικευμένη κρίση που ξέσπασε μετά το καλοκαίρι του 2007. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνεται και από έναν νέο δείκτη (real time growth index) που πρόβαλαν οι Financial Times στο φύλλο της 6 Μάρτη και καταγράφει τα ίδια προβλήματα σε ΗΠΑ, Ιαπωνία, Βρετανία και Ευρωζώνη.

Για την ακρίβεια, βρισκόμαστε στο σημείο όπου αρχίζει να υπάρχει διεθνής αναγνώριση ότι οι μέχρι τώρα προσπάθειες εξόδου από την κρίση δεν έχουν αποδώσει. Πώς φαίνεται αυτό;

Ένα πρώτο στοιχείο έχει να κάνει με τις ΗΠΑ. Εκεί, σε μια προσπάθεια να ξεπεραστεί η αβεβαιότητα για τις προοπτικές της οικονομίας, η Κεντρική Τράπεζα (Fed) είχε ανακοινώσει τον περασμένο Σεπτέμβρη ότι θα επιμείνει στην πολιτική ενός τρίτου γύρου «ποσοτικής χαλάρωσης» ρίχνοντας 85 δις δολάρια κάθε μήνα στο τραπεζικό σύστημα για όσο καιρό χρειαστεί «μέχρι η ανεργία να υποχωρήσει σημαντικά».

Τότε, εκείνη η απόφαση είχε χαιρετιστεί από τους απολογητές του συστήματος σαν βασικό στοιχείο για την ομαλοποίηση της κατάστασης μετά τις αναστατώσεις από την κρίση του Ευρώ. Μάλιστα η «τολμηρή στάση» του αμερικανού κεντρικού τραπεζίτη Μπερνάνκι είχε συσχετιστεί με την αντίστοιχη κίνηση του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Μάριο Μόντι που είχε δηλώσει ότι θα παρέμβει για τη στήριξη του Ευρώ «όσο χρειαστεί, χωρίς όριο». Ο συνδυασμός εκείνων των δυο κινήσεων ήταν το υπόβαθρο για τους ισχυρισμούς ότι «το κλίμα άλλαξε».

Τώρα, σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά των συνεδριάσεων της αρμόδιας επιτροπής της Fed όπως τα πρόβαλαν οι Financial Times της 21 Φλεβάρη, όλο και περισσότεροι τραπεζίτες ανησυχούν ότι αυτή η πολιτική εγκυμονεί κινδύνους και δεν μπορεί να συνεχιστεί, καθώς η μείωση της ανεργίας δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα. Σταμάτημα της «ποσοτικής χαλάρωσης» την ίδια στιγμή που αρχίζουν πιο σκληρές περικοπές στον αμερικάνικο προϋπολογισμό (μέσα από τη «συμφωνία-διαφωνία» Ομπάμα-Ρεπουμπλικανών για το λεγόμενο «δημοσιονομικό γκρεμό»), σημαίνει σίγουρη συνταγή για νέα βουτιά προς την ύφεση της μεγαλύτερης οικονομίας του κόσμου.

Τα πράγματα, όμως, δεν σταματούν εδώ. Στην Ιαπωνία, που παραμένει η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία πίσω από ΗΠΑ και Κίνα, η νέα κυβέρνηση Άμπε προχωράει σε πρωτοβουλίες που θεωρούνται από όλους αφετηρία για «πόλεμο νομισμάτων». Μετά από είκοσι περίπου χρόνια στασιμότητας και μπροστά στην προοπτική ότι η στασιμότητα γενικεύεται παγκόσμια, η γιαπωνέζικη άρχουσα τάξη απειλεί να εγκαταλείψει τη συναίνεση των G20 και να προσπαθήσει να βρει διέξοδο μόνη της, αρπάζοντας μερίδιο από τους ανταγωνιστές της υποτιμώντας το γιεν. Το γιαπωνέζικο νόμι-

Αθήνα 19 Γενάρη.

σμα έχει υποχωρήσει κατά 20% το τελευταίο διάστημα και το ζήτημα απασχόλησε τις συναντήσεις και των G7 και των G20. Γράφει σχετικά ο Μωυσής Λίτσης στο blog «Η οικονομία με άλλο μάτι» στις 18 Φλεβάρη:

«Δεν υπάρχει ζήτημα νομισματικού πολέμου, διαβεβαίωσε το G20 με προχθεσινό του ανακοινωθέν μετά το πέρας της συνόδου των υπουργών Οικονομικών στη Μόσχα, αποφεύγοντας αφενός να τα «ψάλει» στην Ιαπωνία και αφετέρου παίρνοντας σαφή θέση κατά των ανταγωνιστικών υποτιμήσεων....

Το ανακοινωθέν του G20 προχώρησε ένα βήμα παραπέρα από το ανακοινωθέν του G7 (Επτά Πλουσιότερες Χώρες του Κόσμου), το οποίο είχε προηγηθεί λίγες ημέρες πριν τη σύνοδο και καλούσε έμμεσα προς αποφυγή των νομισματικών ανταγωνιστικών υποτιμήσεων. Αναφέρει ρητά δέσμευση για αποχή από ανταγωνιστικές υποτιμήσεις και ζητά η νομισματική πολιτική να έχει ως στόχο τη σταθερότητα των τιμών και την ανάπτυξη». (http://tinyurl.com/ceb8jjk)

Παρά τα ανακοινωθέντα, όμως, όλοι προετοιμάζονται για τη συνέχεια. Σύμφωνα με το in.gr, υποδιοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κίνας δήλωσε ότι το Πεκίνο έχει *«προετοιμαστεί πλήρως για τον προδιαγραφόμενο νομισματικό πόλεμο»* (http://tinyurl.com/c86pq4m)

Αντίστοιχα, ένας από τους βασικούς αρθρογράφους των Financial Times, ο Samuel Brittan, έγραφε στο φύλλο της 1 Μάρτη για τα *«Όχι και τόσο μυστικά σχέδια της Βρετανίας για υποτίμηση της στερλίνας»*.

Το διεθνές κλίμα μοιάζει περισσότερο με κατάσταση «ο σώζων εαυτόν σωθήτω» μπροστά στην αποτυχία του συνδυασμού λιτότητας και «ποσοτικής χαλάρωσης» να φέρει ανάκαμψη. Παντού υπάρχει πτωτική πορεία των επενδύσεων και καμιά κεντρική τράπεζα δεν έχει βρει το μυστικό της αντιστροφής αυτής της τάσης. Μόνο στη φαντασία του Σαμαρά και του Στουρνάρα υπάρχει η επέλαση των επενδυτών που θα τερματίσουν την ύφεση στην Ελλάδα.

Στο μεταξύ, περιμένοντας τους διεθνείς επενδυτές που θα φέρουν την ανάκαμψη, τα δημόσια έσοδα καταρρέουν τους δυο πρώτους μήνες του 2013. Το ζήτημα δηλαδή δεν είναι μόνο αν το χρέος είναι βιώσιμο μακροπρόθεσμα (που δεν είναι), αλλά αν ο προϋπολογισμός του 2013 μπορεί να καλύψει τους στόχους του Μνημόνιου ή οδηγεί την κυβέρνηση στο δίλημμα: ξανά νέα έκτακτα μέτρα ή ξανά προσφυγή στην Τρόικα για έκτακτο δανεισμό;

Ούτε το ένα ούτε το άλλο σκέλος αυτού του διλήμματος είναι πολιτικά βιώσιμο. Αν ο Σαμαράς πάει στη Μέρκελ ζητώντας βοήθεια γιατί δεν βγαίνει το Μνημόνιο θα έχει την τύχη του Γ. Παπανδρέου. Για τη συγκυβέρνηση της τρόικας εσωτερικού, η προσπάθεια να βουλώσει τις τρύπες λεηλατώντας ό,τι μπορεί είναι μονόδρομος. Εδώ, το κρίσιμο στοιχείο είναι η εργατική αντίσταση.

Η μέχρι τώρα πορεία έχει δείξει ότι η κυβέρνηση Σαμαρά δεν καταφέρνει να αλλάξει τους συσχετισμούς σε βάρος της εργατικής αντίστασης. Όχι γιατί δεν προσπαθεί λυσσαλέα, αλλά γιατί ο κόσμος επιμένει να αντιστέκεται.

Οι προσπάθειες του Σαμαρά να κάμψει τις αντιστάσεις στηρίχτηκαν σε τρία «χαρτιά»: από πολύ νωρίς και πολύ χυδαία στο «χαρτί» του ρατσισμού, στη συνέχεια στην κλιμάκωση των επιθέσεων στα συνδικάτα και από μια στιγμή και πέρα όλο και περισσότερο στην συκοφάντηση της Αριστεράς με όρους άλλων εποχών.

Ας δούμε πώς εξελίσσονται αυτές οι επιθέσεις.

Το χαρτί του ρατσισμού

Ο Σαμαράς με πρωτεργάτη το Δένδια έτρεξε από την αρχή να υιοθετήσει τη ρατσιστική ατζέντα της Χρυσής Αυγής ξεκινώντας εκστρατεία κατά των μεταναστών. Δίπλα στις πολιτικές που κληρονόμησε από τους προκατόχους του (σφράγισμα των συνόρων με τη βοήθεια της FRONTEX, στρατόπεδα συγκέντρωσης για τους «παράνομα εισερχόμενους»), ήρθε να προσθέσει την επιχείρηση «Ξένιος Δίας» αλλά και την απειλή ότι θα κλείσει τις χαραμάδες για την απόκτηση ιθαγένειας από μετανάστες δεύτερης γενιάς.

Και οι δυο αυτές κινήσεις είχαν και

έχουν έντονο ιδεολογικοπολιτικό χαρακτήρα. Από τις δεκάδες χιλιάδες προσαγωγές μεταναστών του «Ξένιου Δία» ένα ελάχιστο ποσοστό αφορούσε μετανάστες χωρίς χαρτιά. Στην πράξη ήταν επίδειξη ρατσιστικής πυγμής απέναντι σε κάθε άνθρωπο με «λάθος» χρώμα. Αντίστοιχα, η χορήγηση ιθαγένειας με βάση το νόμο Ραγκούση (που υποτίθεται ότι λειτουργεί ως «κράχτης» για μεγαλύτερο κύμα μεταναστών προς την Ελλάδα), προχώρησε με ρυθμούς πιο κάτω και από το «σταγονόμετρο». Η εκστρατεία για την ακύρωση του νόμου είναι άλλη μια επίδειξη ιδεολογικής ρατσιστικής πυγμής.

Τι πέτυχαν, όμως, αυτές οι κινήσεις εκτός από το να ανεβάσουν τα ποσοστά της Χρυσής Αυγής στις δημοσκοπήσεις; Το ΠΑΣΟΚ του Βενιζέλου και η ΔΗΜΑΡ του Κουβέλη που δεν φημίζονται για τις διαφοροποιήσεις τους από τη γραμμή της συγκυβέρνησης έχουν αναγκαστεί να παίρνουν αποστάσεις και να προβάλλουν ως κόκκινη γραμμή την αντίθεσή τους στην ακύρωση του νόμου Ραγκούση. Όταν 21 βουλευτές της ΝΔ, με τη στήριξη του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ και τη σύμπραξη των Ανεξάρτητων Ελλήνων και της Χρυσής Αυγής έφεραν τροπολογία για τον αποκλεισμό από τις στρατιωτικές σχολές «παντός μη Έλληνος το γένος υποψηφίου», ο Σαμαράς αναγκάστηκε να τους μαζέψει. Η συνοχή της συγκυβέρνησης, αντί να ενισχυθεί πολιτικά από τις ρατσιστικές πρωτοβουλίες, εμφανίζει νέες ρωγμές.

Αυτό, βέβαια, δεν έπεσε από τον ουρανό. Είναι καρπός του κινήματος που αναπτύχθηκε όλους τους τελευταίους μήνες ενάντια στους νεοναζί και τον ρατσισμό με κορυφαίους σταθμούς το συλλαλητήριο ενάντια στον Ξένιο Δία τον Αύγουστο και την «Αθήνα – αντιφασιστική πόλη» στις 19 Γενάρη. Το άπλωμα της αντίστασης σε αυτά τα μέτωπα μέσα στη νεολαία και τις εργατογειτονιές ήταν κάτι παραπάνω από ορατό. Το συλλαλητήριο του Αυγούστου είχε κυριαρχηθεί από την κινητοποίηση των μεταναστών, κύρια από την Πακιστανική Κοινότητα. Το Γενάρη το πολύχρωμο πλήθος ήταν όχι μόνο μεγαλύτερο αριθμητικά αλλά και σαφώς ενισχυμένο πολιτικά με την παρουσία χιλιάδων νεολαίων από σχολεία και σχολές, καλλιτεχνικών και πολιτικών κινήσεων από όλο το φάσμα της Αριστεράς και τοπικών επιτροπών της ΚΕΕΡΦΑ και άλλων αντιφασιστών από πολλές πόλεις και συνοικίες. Η απήχησή του ήταν διεθνής και η ώθηση που έδωσε για να απομονώσουμε τους νεοναζί και να πισωγυρίσουμε την εκστρατεία Σαμαρά είναι τεράστια.

Οι απεργίες

Αντίστοιχη εικόνα μπορούμε να δούμε και στο καθοριστικό μέτωπο του απεργιακού κινήματος. Μετά την εκταμίευση της περιβόητης δόσης των 30 δις πριν από τα Χριστούγεννα, η κυβέρνηση προσπάθησε να επιβάλει μια εικόνα τερματισμού των κινητοποιήσεων. Λίγο ως πολύ το μήνυμα ήταν «ό,τι διαμαρτυρίες κάνατε, κάνατε. Τώρα οι θυσίες πιάνουν τόπο και οι αντιδράσεις πρέπει να σταματήσουν».

Είναι ενδεικτικό της πολιτικής αδυναμίας της συγκυβέρνησης ότι αυτού του είδους οι προτροπές δεν δούλεψαν και ο Σαμαράς αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει το όπλο της «επίταξης» ξανά και ξανά και με περιορισμένα αποτελέσματα.

Η απεργία στο Μετρό της Αθήνας ήταν η ξεκάθαρη απάντηση στις απόπειρες της κυβέρνησης να εφαρμόσει το λεγόμενο «ενιαίο μισθολόγιο» στις ΔΕΚΟ. Κράτησε οχτώ μέρες και όταν σταμάτησε κάτω από το βάρος της επιστράτευσης των εργαζόμενων ξεσήκωσε τους εργαζόμενους στα λεωφορεία της ΕΘΕΛ που τράβηξαν χειρόφρενο και πραγματοποίησαν τη μεγαλύτερη συνέλευσή τους από την εποχή της θρυλικής απεργίας της ΕΑΣ επί Μητσοτάκη το 1992-93. Μόνο μέσα από δύσκολες μεθοδεύσεις κατάφεραν οι γνωστές παρατάξεις της διοίκησης να μην καταγραφεί η υπαρκτή πλειοψηφία υπέρ της πρότασης για συνέχιση των απεργιών στα λεωφορεία.

Παράλληλα με αυτή την κρίσιμη μάχη ξεδιπλώθηκαν οι κινητοποιήσεις στην ΕΡΤ, που έδειξαν ότι η πρωτεύουσα κινδύνευε να μείνει όχι μόνο χωρίς συγκοινωνίες αλλά και χωρίς δελτία ειδήσεων της δημόσιας τηλεόρασης. Και η μάχη για τη υπεράσπιση μισθών, συνθηκών και θέσεων εργασίας κορυφώθηκε με την απεργία των ναυτικών, που οδήγησε σε δεύτερη επιστράτευση μέσα σε λίγες μέρες. Η συγκέντρωση στο λιμάνι την τελευταία μέρα της απεργίας, που συνδυάστηκε με απεργία από τα Εργατικά Κέντρα, ήταν η μεγαλύτερη κινητοποίηση στον Πειραιά εδώ και πολύ καιρό.

Όλα αυτά ανάγκασαν ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ να καλέσουν Γενική Απεργία στις 20 Φλεβάρη, η επιτυχία της οποίας ξάφνιασε όλους όσοι είχαν προεξοφλήσει ότι «ο κόσμος κουράστηκε». Ο κόσμος, η εργατική τάξη είχε αναποδογυρίσει μέσα σε δυο μήνες όλο το σκηνικό της «επιτυχίας» του Σαμαρά μετά την εκταμίευση της δόσης. Οι πιο έξαλλες φωνές μέσα στη ΝΔ προσπάθησαν να πάρουν ρεβάνς ανακοινώνοντας ότι ετοιμάζεται νομοσχέδιο για την αναθεώρηση του νόμου για τον συνδικαλισμό, για να μπουν περιορισμοί στο πώς και πότε μπορεί να κηρυχθεί απεργία. Αλλά γρήγορα η πρόταση μπήκε στο ψυγείο, καθώς επικράτησαν οι απόψεις ότι δεν είναι σκόπιμο να τεντώσει κι άλλο το σκοινί η κυβέρνηση.

Για την ακρίβεια, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να αναδιπλωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε η Τρόικα ξανάρχισε το γνωστό της μοτίβο περί καθυστερήσεων στην εφαρμογή των μνημονιακών δεσμεύσεων: οι πιο σημαντικές ιδιωτικοποιήσεις έχουν μετατεθεί για το καλοκαίρι για να μην συμπέσουν με τη μάχη των απολύσεων στο δημόσιο, ενώ η ηγεσία του ΤΑΙΠΕΔ αναγκάστηκε να παραιτηθεί μετά την αποκάλυψη της εμπλοκής της σε σκάνδαλο στη ΔΕΗ. Οι απολύσεις στο δημόσιο «έχουν μείνει πίσω» (προφανώς κάτω από την πίεση της απεργίας στους Δήμους το προηγούμενο διάστημα). Το νομοσχέδιο για τη ναυτιλία καθυστερεί (προφανώς κάτω από την πίεση των ναυτικών που απέδειξαν ότι απεργούν ακόμη και επιστρατευμένοι στις 20Φ, ανεβάζοντας την αξιοπιστία της απειλής της ΠΝΟ για νέα απεργία αν κατέβει το νομοσχέδιο). Ακόμη και στο ζήτημα της εφαρμογής του ενιαίου μισθολόγιου που κόβει τους μισθούς στις ΔΕΚΟ, η Καθημερινή της Κυριακής 10 Μάρτη παραπονιέται ότι εμφανίζεται καθυστέρηση σε 40% των περιπτώσεων.

Αν υπήρχε αμφιβολία για το προς τα πού φυσάει ο άνεμος μέσα στα συνδικάτα, ήρθαν στις 21 Φλεβάρη οι εκλογές στην ΕΙΝΑΠ να δώσουν μια μαζική επιβεβαίωση της ριζοσπαστικοποίησης. Το ΠΑΣΟΚ από δεύτερη δύναμη έπεσε στην πέμπτη θέση, υποσκελισμένο από όλες τις παρατάξεις της Αριστεράς και μάλιστα με την ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπροστά από το ΣΥΡΙΖΑ και το ΚΚΕ. Κατά τα άλλα «η ΑΝΤΑΡΣΥΑ κατεστάλη», όπως έτρεξε να κραυγάσει μια νεοδημοκράτικη φυλλάδα την επομένη της επίταξης στο Μετρό.

Και αμέσως μετά ήρθε το μαζικό πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο στις 2 Μάρτη, καλεσμένο από μια πρωτοβου-

λία συντονισμού 40 ΕΛΜΕ και Συλλόγων Δασκάλων από τα κάτω.

Από παντού το μήνυμα είναι το ίδιο: όσο πιο σκληρά χτυπάει η συγκυβέρνηση τόσο πιο ριζοσπαστικές γίνονται οι διεργασίες στους κόλπους της εργατικής αντίστασης.

Και η Αριστερά;

Πιο ανάμεικτα είναι τα αποτελέσματα στο τρίτο σκέλος των κυβερνητικών επιθέσεων, που στοχοποιούν την ίδια την Αριστερά. Στον τομέα αυτό έχει λυσσάξει το δίδυμο Δένδια-Κεδίκογλου.

Ο υπουργός «Προστασίας του Πολίτη» κλιμάκωσε τη χρήση αστυνομικής βίας απέναντι σε στόχους που προφανώς θεωρούσε ευάλωτους: εισβολές ΜΑΤ σε καταλήψεις και στέκια αναρχικών, βασανιστήρια σε συλληφθέντες που κατηγορούνται για συμμετοχή σε «τρομοκρατική οργάνωση». Και παράλληλα ο υπουργός προπαγάνδας ανέλαβε να κατηγορήσει την Αριστερά ότι καλύπτει «έκνομες δραστηριότητες». Το παλιό μοτίβο ότι «ο ΣΥΡΙΖΑ χαϊδεύει τα αυτιά των κουκουλοφόρων» ανασύρθηκε και διευρύνθηκε σε πολλά επίπεδα. Τόσος ήταν ο ζήλος, ώστε ο υπουργός Εργασίας Βρούτσης προσπάθησε να κατηγορήσει ακόμη και το ΠΑΜΕ ότι προκαλεί καταστροφές σαν τους αναρχικούς! Πάνε οι εποχές που Νεοδημοκράτες προβοκάριζαν το ΚΚΕ με υποκριτικά συγχαρητήρια για την αποτελεσματική περιφρούρηση των διαδηλώσεών του. Τώρα όλη η Αριστερά κατηγορείται ότι ευνοεί «τρομοκρατικές» ενέργειες. Το συνδικαλιστικό της Ασφάλειας έκανε την εμφάνισή του και στα γραφεία του Σωματείου Μισθωτών Τεχνικών.

Παράλληλα, αυτή η φιλολογία απλώθηκε και στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής: η Αριστερά όχι μόνο ενθαρρύνει την «ανομία», αλλά και αποθαρρύνει τους επενδυτές εμποδίζοντας έτσι την καταπολέμηση της ανεργίας! Αυτοί που έχουν βυθίσει την οικονομία στη χειρότερη ύφεση όλων των εποχών τολμούν να κατηγορούν την Αριστερά ότι φταίει για την ανεργία!

Το αποκορύφωμα, ίσως, αυτής της υποκρισίας ήταν η στιγμή όπου ο Σαμαράς ανέβηκε στο βήμα της Βουλής για να κατακεραυνώσει τον Τσίπρα ότι το κόμμα του περιλαμβάνει στις γραμμές του προστάτες κάθε λογής παράνομων δραστηριοτήτων, ακόμη και «υπερασπιστές βιαστών». Ήταν ένας βαρύς υπαι-

Ο Φάουστο Μπερτινότι (στο κέντρο) μαζί με Α. Τσίπρα, Τ. Κουράκη, Ν. Χουντή.

νιγμός σε βάρος της Ζωής Κωνσταντοπούλου, της βουλευτίνας του ΣΥΡΙΖΑ που πρωτοστατεί στην ανάκριση των μαρτύρων για το σκάνδαλο της λίστας Λαγκάρντ και γι' αυτό έχει βρεθεί στο στόχαστρο.

Δεν χρειάζεται καμιά ιδιαίτερη εξυπνάδα για να δοθούν αποστομωτικές απαντήσεις σε όλα αυτά. Είναι απύθμενο το θράσος των πολιτικών προϊστάμενων των βασανιστών της ΕΛΑΣ να μιλάνε για υπερασπιστές βιαστών στους κόλπους της Αριστεράς. Είναι το άκρο άωτο της γελοιότητας να βγαίνουν οι κολλητοί των πιο διεφθαρμένων πολιτικών και να εγκαλλούν την Αριστερά ότι οξύνει την πολιτική αντιπαράθεση.

Κι όμως η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ έχει επιλέξει μια στάση αμυντική. Κατηγορεί τη Νέα Δημοκρατία ότι επιλέγει τη στρατηγική της έντασης ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ επιδίδεται σε προσπάθειες μετριοπαθούς προφίλ που μπορεί να προσελκύσει ψηφοφόρους από το κέντρο. Χαρακτηριστική από αυτή την άποψη ήταν η ομιλία του Αλέξη Τσίπρα στο Μέγαρο Μουσικής στα πλαίσια εκδήλωσης για τα 15 χρόνια από το θάνατο του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Επανέλαβε όλα τα γνωστά κλισέ για τον Καραμανλή που «έκανε υπέρβαση» στη Μεταπολίτευση και θεμελίωσε τη δημοκρατία. Σβήστηκαν με μια μονοκοντυλιά όλες οι μάχες που έδωσε το κίνημα και η Αριστερά για να μην μπορέσει ο «εθνάρχης» να μας φορέσει καπέλο ένα σύνταγμα που διατηρούσε τις εκτοπίσεις και έδινε υπερεξουσίες στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ή να επιβάλει το νόμο 330 που έδενε τα συνδικάτα. Ακόμη και η ενσωμάτωση των χουντικών στη ΝΔ πήρε συγχωροχάρτι.

Προφανώς τέτοιες κινήσεις της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ λογοδοτούν σε μια εκλογική συλλογιστική παραδοσιακού τύπου: η Δεξιά μάς ζωγραφίζει ως ακραίους, εμείς με επιδείξεις μετριοπάθειας πείθουμε ότι δεν είμαστε, η κυβερνητική προπαγάνδα πέφτει στο κενό. Μόνο που ούτε οι σημερινές συνθήκες είναι «παραδοσιακές», ούτε η Αριστερά μπορεί να αντιγράφει αβασάνιστα τέτοιες συνταγές.

Όσο αφορά το πού οδηγείται μια μετριοπαθής αριστερά μέσα στις συνθήκες πολιτικής και οικονομικής κρίσης, αρκεί να κοιτάξουμε το παράδειγμα της Ιταλίας. Ο Μπερσάνι από την υπερβολική «υπευθυνότητα» κατάληξε να χάσει μια βέβαιη νίκη μέσα από τα χέρια του. Αλήθεια, πού ακριβώς τοποθετούνται οι πολιτικοί φίλοι του ΣΥΡΙΖΑ στην Ιταλία; Πού βρίσκεται το αδελφό κόμμα τους που κάποτε ασκούσε και την προεδρία του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς; Στην ουρά του Μπερσάνι ή στο 2% που απέμεινε από την άλλοτε Κομμουνιστική Επανίδρυση; Δεν θα ήταν προτιμότερο να ανοίξει μια ειλικρινής πολιτική συζήτηση για τα διδάγματα της ιταλικής εμπειρίας, αντί να προσπαθούν μέσα στο ΣΥΡΙΖΑ να ξεχάσουν τους παλιούς εναγκαλισμούς με τον Μπερτινότι;

Μια εργατική τάξη που έχει κάνει σχεδόν 30 πανεργατικές απεργίες και πλήθος από δυναμικές κλαδικές μάχες, που έχει αντιμετωπίσει τα ΜΑΤ ξανά και ξανά στο Σύνταγμα, στις απεργιακές φρουρές αλλά και σε πολλά άλλα σημεία από την Κερατέα μέχρι την Ιερισσό, δεν αποτελεί ένα σώμα παθητικών ψηφοφόρων. Όποιος την αντιμετωπίζει έτσι, θα βρεθεί προ εκπλήξεων. Αλλά το ζήτημα δεν είναι τι θα πάθει η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ αν επιμείνει στην πολιτική της «βίαιης ωρίμανσης». Το ζήτημα είναι τι ζημιά μπορεί να προκαλέσει στο ρεύμα προς τα αριστερά.

Οι συνδικαλιστές του ΣΥΡΙΖΑ ακολουθούν την ηγεσία του στην επίδειξη «υπευθυνότητας». Στον ΗΣΑΠ κρατήθηκαν μακριά από τη μάχη του Μετρό και των συγκοινωνιών. Στους εκπαιδευτικούς αντιδρούν όχι μόνο στην προοπτική μιας απεργίας αλλά ακόμη και στα

πανεκπαιδευτικά συλλαλητήρια. Στις Τράπεζες συμμετείχαν στο κλείσιμο των απεργιών στην ΑΤΕ και στο ΤΤ με απαράδεκτους συμβιβασμούς. Συνολικά βαδίζουν με τη λογική ότι οι εργατικές αντιστάσεις δεν μπορεί παρά να είναι συμβολικές γιατί η ουσιαστική νίκη θα έρθει στις κάλπες. Μια πρακτική που ευνοεί μόνο τον Σαμαρά.

Είναι χαρακτηριστικό το προσχέδιο κειμένου-εισήγησης για πανελλαδική συγκρότηση τμήματος εργατικής πολιτικής ΣΥΡΙΖΑ που κυκλοφόρησε. Σε αυτό υιοθετείται η άποψη περί «κόπωσης» του κόσμου («το συνδικαλιστικό κίνημα βρίσκεται σε τροχιά υποχώρησης και αποδυνάμωσης», «Παρουσιάστηκε κόπωση, εξάντληση αντοχών, μετά από έναν μεγάλο κύκλο αγωνιστικών κινητοποιήσεων, στις οποίες σημαντικό μέρος των εργαζομένων συμμετείχε με όρους αυταπάρνησης και προσωπικού κόστους», «Αναπτύσσεται επιπρόσθετα μια συνείδηση χαμηλών προσδοκιών», «Η υποχώρηση των εργατικών και κοινωνικών αγώνων είναι σε μεγάλο βαθμό και φυσιολογική, καθώς είναι πρακτικώς αδύνατο το εργατικό κίνημα να κινείται σε ρυθμούς μεγάλης έντασης για απεριόριστο χρόνο») και ομολογείται έμμεσα η υποτίμηση της δουλειάς στο εργατικό από το κόμμα (καθώς απαιτείται «ριζική και αποφασιστική στροφή του ενιαίου πολιτικού φορέα στην εργατική δουλειά», «Να τολμήσουμε μια πολιτιστική επανάσταση εντός των τειχών μας, που θα επαναπροσδιορίζει τη σχέση μας με τα συνδικάτα, θα ενθαρρύνει τα μέλη του ΣΥΡΙΖΑ-ΕΚΜ να ενταχθούν σε αυτά, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες από θέσεις μάχης και πρώτης ευθύνης»). Αλλά η κατάληξη και ο στόχος αυτών των προσπαθειών ορίζεται ως εξής: *«Όλα τα παραπάνω προϋποθέτουν, όπως προείπαμε, τη ριζική στροφή του ενιαίου πολιτικού μας φορέα στην εργατική δουλειά, από τη βάση μέχρι την κορυφή του, με καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, σχέδιο, χρεώσεις, και έλεγχο, την ανάπτυξη και ενίσχυση των εργασιακών οργανώσεων που θα ισχυροποιούν τους δεσμούς μας με τις δυνάμεις της εργασίας και την ταξική ψήφο»*.

Όταν οι σύνδεσμοι του ΣΥΡΙΖΑ με τα οργανωμένα τμήματα της τάξης συμπεριφέρονται έτσι, με κριτήριο την ψήφο, είναι επόμενο το οικονομικό επιτελείο του να κινείται ακόμη πιο δεξιά.

Συμπαράσταση στην απεργία των ναυτεργατών, στον Πειραιά.

Κάθε δήλωση του Σταθάκη ή του Δραγασάκη, όσες διαψεύσεις ή διευκρινίσεις και αν ακολουθήσουν, βάζει άλλο ένα σημάδι μετατόπισης προς το «ρεαλισμό» της «σταδιακής» προσαρμογής προς τα δεδομένα της μνημονιακής πραγματικότητας.

Είναι χαρακτηριστική η τοποθέτηση που έκανε η Σοφία Σακοράφα στην νέα Κεντρική Πολιτική Επιτροπή του ΣΥΡΙΖΑ μετά το ταξίδι Τσίπρα στις ΗΠΑ. Αν σε μένα φέρνουν απογοήτευση τέτοιες κινήσεις, είπε, φανταστείτε πώς αισθάνεται ο κόσμος που στηρίζει τις ελπίδες του στην Αριστερά.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι χρέος της υπόλοιπης αριστεράς είναι απλά να επισημαίνει τις αδυναμίες του ΣΥΡΙΖΑ. Η ηγεσία του ΚΚΕ που ξεπερνάει κάθε άλλον σε καθημερινές καταγγελίες δεν έχει να επιδείξει καμιά συμβολή στο ξεπέρασμα των δυσκολιών. Αντίθετα, χρησιμοποιεί κάθε ολίσθημα του ΣΥΡΙΖΑ για να επιβεβαιώσει πόσο αρνητικοί είναι οι συσχετισμοί και να περιορίσει ακόμη περισσότερο τους ορίζοντες της εργατικής αντίστασης στο εδώ και τώρα. Οι φραστικές διακηρύξεις για μια μεγάλη ανατροπή στο μέλλον, συνοδεύονται από τη σταθερή άρνηση της κλιμάκωσης των αγώνων σήμερα. Για το ΠΑΜΕ, όπως και για άλλα τμήματα της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, οι αγώνες δεν μπορούν να κλιμακώνονται μέχρι τη νίκη, οι απεργίες το μόνο που μπορούν να πετυχαίνουν είναι να καταγράφουν την αντίθεση των εργαζόμενων στα μέτρα και να ελπίζουν σε μια αλλαγή των συσχετισμών.

Μια αριστερά επαναστατική αντιμετωπίζει διαφορετικά τα καθήκοντα. Ξεκινάει από την αναγνώριση ότι ο κόσμος της Αριστεράς βρίσκεται αριστερότερα από τις παραδοσιακές ηγεσίες του και προσπαθεί να του δώσει τις ευκαιρίες να ενωθεί στη δράση ξεπερνώντας τους περιορισμούς της κοινοβουλευτικής λογικής. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να απελευθερώνει τη δυναμική που κουβαλάει η ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου, να εξουδετερώνει τις απογοητεύσεις και την παθητικότητα που προκαλούν τα διαρκή φρεναρίσματα και να στριμώχνει τις κυβερνητικές επιθέσεις.

Μια τέτοια θετική δυναμική φάνηκε στις αντιφασιστικές κινητοποιήσεις όλο το προηγούμενο διάστημα, αλλά και σε κάθε απεργιακό βήμα που φάνηκε να προχωράει σε αποφασιστική σύγκρουση. Όσες συκοφαντίες κι αν πέταξε η κυβερνητική προπαγάνδα στους κλάδους που επιστράτευσε ο Σαμαράς, η ταξική αλληλεγγύη τούς αγκάλιασε με χίλιους δυο τρόπους. Το πραγματικό θέμα είναι ποιος οργανώνει αυτή τη δυναμική, πόσο δυνατή είναι η αντικαπιταλιστική αριστερά που κινείται σε αυτή την κατεύθυνση.

Με τέτοιες πρωτοβουλίες η επαναστατική μειοψηφία μέσα στο κίνημα μπορεί να μετατρέπεται σε ηγεσία και να ανοίγει δρόμους όχι μόνο για άμεσες νίκες απέναντι στη συγκυβέρνηση αλλά και για τη συνολική προοπτική. Άποψη του ΣΕΚ είναι ότι η ενίσχυση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να κάνει καταλυτική διαφορά στα κρίσιμα ζητήματα της περιόδου. Να βοηθήσει την εργατική αντίσταση στην ανατροπή της κυβέρνησης ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ και να ανοίξει την προοπτική ότι η ανατροπή της δεν θα περιοριστεί σε κυβερνητική εναλλαγή. Το στοίχημα είναι ανοιχτό, στο χέρι όλων μας είναι να στρατευτούμε για το κέρδισμά του. ■

ΚΑΤΩ Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ

Οι εργάτες ενάντια στους ναζί

"Το όπλο της απεργίας φώτιζε ακόμα και στο βαθύ σκοτάδι της τρομοκρατίας" γράφει ο **Ιάσονας Χανδρινός**, θυμίζοντας κορυφαίες στιγμές της αντίστασης

Η ιστορική ανατομία του αντιφασιστικού αγώνα της περιόδου 1941-1945 έχει αδικήσει κατάφωρα το εργατικό κίνημα. Η υπερπροβολή της ένοπλης δράσης σε Δυτική Ευρώπη, των νικών του Κόκκινου στρατού στο ανατολικό μέτωπο και των μεγάλων παρτιζάνικων κινημάτων της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, μοιραία υποφωτίζει τους δυναμικούς συνδικαλιστικούς αγώνες, τις μαζικές απεργίες και διαδηλώσεις που συγκλόνισαν πολλές ευρωπαϊκές πόλεις, και μάλιστα μπροστά από τις χιτλερικές κάνες.

Η ασταμάτητη κίνηση της ναζιστικής πολεμικής μηχανής τροφοδοτούνταν από μια τρομακτική εντατικοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 1944, πάνω από 2,7 εκατομμύρια πολίτες και αιχμάλωτοι στρατιώτες προερχόμενοι από τις κατεχόμενες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης, είχαν εκτοπιστεί ως αναγκαστικοί εργάτες στο Ράιχ. Στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Ιταλία, Γαλλία, Βέλγιο, Δανία, Ολλανδία), αν και το μεγαλύτερο ποσοστό της εργασίας ήταν εθελοντική, ο αριθμός έφτασε στα ίδια σχεδόν επίπεδα. Είναι απόλυτα σαφές πως στην τελευταία φάση του Πολέμου, η Γερμανία ήταν σχεδόν απόλυτα εξαρτημένη από το εργατικό δυναμικό των υπόδουλων κρατών.

«Σταματήστε τον πόλεμο!»: Το εργατικό κίνημα στη βόρεια Ιταλία 1942-1944

Η άμεση επαφή μιας φασιστικής εκμεταλλευτικής εξουσίας με μεγάλες μάζες σκλαβωμένων εργατών, προκαλούσε τριβές και απελευθέρωνε τεράστιες κοινωνικές εντάσεις, με αποτέλεσμα η διεκδίκηση καλύτερων μισθών ή συσσιτίων να αποκτά αυτόματα τον χαρακτήρα αντικατοχικής δράσης. Η πρώτη χώρα που κινητοποιήθηκε ήταν η Ιταλία, που ο Πόλεμος την έφτασε στο όριο των παραγωγικών της δυνατοτήτων. Το καλοκαίρι του 1942 η οικονομική εξάντληση του πληθυσμού πυροδότησε στάσεις εργασίας, συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας για συσσίτια και αυξήσεις μισθών, ιδιαίτερα στις βιομηχανικές ζώνες της βόρειας Ιταλίας, με επίκεντρο το Μιλάνο και το Τορίνο. Ο άνεμος της απεργίας φυσούσε και στις μεγάλες βιομηχανίες, πήρε μάλιστα εκρηκτικές διαστάσεις στη μεγαλύτερη βιομηχανική μονάδα της χώρας: την κεντρική αυτοκινητοβιομηχανία Fabbrica Italiana di Automobili Torino (FIAT) στο Τορίνο που απασχολούσε περισσότερους από 20.000 εργαζόμενους. Από τον Σεπτέμβριο του 1942, οι εργάτες της Mirafiori σταματούσαν συχνά τη δουλειά, ανατρέποντας μάλιστα προβοκάτσιες και απειλές των διευθυντών και τη γραμμή των φασιστικών συνδικάτων. Το ίδιο συνέβαινε και σε άλλες μονάδες, όπως το εργοστάσιο της SAFFA, την πολεμική βιομηχανία CEMSA, την FALK και πολλά υφαντουργεία. Το απεργιακό κύμα δυνάμωνε ποσοτικά και ποιοτικά. Στις 27 Οκτωβρίου 1942, μετά από σφοδρούς βομβαρδισμούς της βόρειας Ιταλίας από τους Συμμάχους, το «Εθνικό Μέτωπο Δράσης» που είχε σχηματιστεί από διάφορες αγωνιστικές εργοστασιακές επιτροπές, υπό την καθοδήγηση κομμουνιστικών και σοσιαλιστικών ομάδων, απήθυνε εκκλήσεις μαζικής δράσης για τη διεκδίκηση καλύτερου ημερομισθίου, κατασκευή καταφυγίων στα εργοστάσια, απόδοσης μισθού για τις χαμένες ώρες («οι 192 ώρες») και έκλεινε με την παρακίνηση στους εργάτες να σαμποτάρουν ή και να καταστρέφουν τις μηχανές.

Η γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι αγωνιστές εργάτες ήταν πρωτοφανής για τα δεδομένα της δεύτερης χώρας του Άξονα. Ήταν η πρώτη φορά μετά από μια εικοσαετία που κυκλοφορούσαν τέτοιες προκηρύξεις: «Ιταλοί! Για να σωθεί η χώρα μας από την καταστροφή και να μη δολοφονείται ο λαός μας, πρέπει να εκδιώξουμε το καθεστώς Μουσολίνι και τους Γερμανούς από την χώρα μας και να πιέσουμε με όλα τα μέσα για χωριστή ειρήνη με την Αγγλία, τη Σοβιετική Ένωση και τις ΗΠΑ. Κάτω η συνέχιση του χιτλερικού πολέμου! Κάτω το εγκληματικό καθεστώς Μουσολίνι! Ζήτω η Ειρήνη! Ζήτω το Εθνικό Μέτωπο Δράσης!». Η κυβέρνηση Μουσολίνι ήταν ανήμπορη να συγκρατήσει την κατάσταση με τη βία, καθώς η Ιταλία είχε σχεδόν αφαιμαχθεί από εργατικό δυναμικό, γεγονός που επέτρεψε στο απεργιακό κύμα να διογκωθεί περισσότερο. Στις 7 Νοεμβρίου κυκλοφόρησε, μετά από είκοσι χρόνια παρανομίας, το πρώτο φύλλο της *Unità*, εφημερίδας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ιταλίας (PCI), μαζί με προκηρύξεις που έδιναν τον τόνο ενός αληθινού εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα: «Απαιτούμε περισσότερο ψωμί, περισσότερο κρέας. Απαιτούμε την παραίτηση του Μουσολίνι! Αγωνιστείτε για την ειρήνη και την ανεξαρτησία της χώρας! Κάτω το δωδεκάωρο, κάτω ο καταραμένος πόλεμος! Τα μόνα όπλα που διαθέτουμε είναι η δράση, η απεργία κι ο αγώνας! Βαδίζουμε στο δρόμο της σωτηρίας! Απεργία, απεργία, απεργία!».

Το έδαφος ήταν έτοιμο για μια ταυτόχρονη κινητοποίηση που θα νέκρωνε την παραγωγή. Το σύνθημα δόθηκε ακριβώς στις 10πμ της 5ης Μαρτίου 1943, την ώρα που θα σήμαιναν οι σειρήνες για το δοκιμαστικό συναγερμό. Συντονίζοντας

Η Μπολόνια απελευθερώνεται, 1944.

τα ρολόγια τους, οι εργάτες στο εργοστάσιο της FIAT-Mirafiori είχαν συνεννοηθεί να σταματήσουν ταυτόχρονα τις μηχανές. Σύμφωνα με την μαρτυρία του μέλους του Εθνικού Μετώπου Δράσης, Ουμπέρτο Μασσόλα *«σαν ένας άνθρωπος όλοι σταμάτησαν τη δουλειά και ξεκίνησαν την απεργία. Στα εργαστήρια κάθε εργασία σταμάτησε, οι εργάτες εγκατέλειψαν μηχανές και εργαλεία και άρχισαν να συγκεντρώνονται. Αμέσως, τα αφεντικά όρμησαν και προσπάθησαν να τους αναγκάσουν να επιστρέψουν στην εργασία τους, όμως οι εργάτες απάντησαν: «Θέλουμε να ζήσουμε, θέλουμε τις 192 ώρες! Απαιτούμε το επίδομα ακρίβειας!».* Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, έγινε την ίδια μέρα στάση εργασίας και στα εργοστάσια Razetti, Microtecnica, FIAT-Grandi Motori, Westinghouse, Officine Savigliano, Ferriere Piemontesi, Pirotecnica και τις επόμενες μέρες στις μονάδες Aeronautica, Nebbiolo, FIAT-Ricambi, FRIGE, FATIS, Concerie Riunite, Michelin, FIAT-Lingotto, Elettrochimico Mellini, Fautrero Legnami, Ambra, Capiamanto, Tubi Metallici, Lancia και άλλα. Στις 11 Μαρτίου, οι εργάτες του γερμανικού εργοστασίου πυρομαχικών Kugelfabrik LIV στο Τορίνο, απείχαν από τη δουλειά και αποδοκίμασαν τους εκπροσώπους των φασιστικών συνδικάτων όταν προσπάθησαν να τους επαναφέρουν. Όταν μετά από λίγη ώρα 200 αστυνομικοί και Καραμπινιέροι επιτέθηκαν και προσπάθησαν να συλλάβουν τους αρχηγούς της «στάσης», οι απεργοί αντεπιτέθηκαν και τους έτρεψαν σε φυγή. Η απεργία κράτησε για μια ολόκληρη μέρα.

Η απόβαση στη Σικελία τον Ιούλιο του 1943 κορύφωσε την κοινωνική δυσαρέσκεια η οποία ήταν ήδη πολύ έντονη στις πόλεις του Νότου. Στις 16 Αυγούστου 1943, περίπου 500 εργάτες μετάλλου από το εργοστάσιο στην Τόρε Ανουντσιάτα απαίτησαν να συλληφθούν όλοι οι φασίστες συνάδελφοί τους. Σε αντίστοιχη κινητοποίηση, μερικές εκατοντάδες λιμενεργάτες στο Καστελαμάρε ντι Στάμπια δέχτηκαν επίθεση από την αστυνομία και μέτρησαν πολλούς τραυματίες και συλληφθέντες. Στις 9 Σεπτεμβρίου, η απόβαση των Αμερικάνων στην παραλία του Σαλέρνο, κοντά στη Νάπολη, πυροδότησε ένοπλη εξέγερση στην πόλη. Αντιδρώντας στα δρακόντεια μέτρα των Γερμανών να εκκενώσουν μαζικά τις συνοικίες της πόλης από τους άνδρες μεταξύ 19 και 33 ετών, κόσμος άρχισε να συγκεντρώνεται οργισμένος στις πλατείες. Όταν περίπου 8.000 άνδρες συνελήφθησαν ως όμηροι αντιποίνων, η ναπολιτάνικη αντίσταση είδε το φως της μέρας: γερμανικά φορτηγά με ομήρους δέχονταν επιθέσεις, καταστήματα τροφίμων λεηλατούνταν, στρατώνες και αποθήκες πυρομαχικών απογυμνώνονταν από το περιεχόμενό τους. Στις 28 Σεπτεμβρίου, νεαροί με αυτοσχέδια όπλα και ελάχιστες σφαίρες άρχισαν να πυροβολούν Γερμανούς στρατιώτες και Ιταλούς φασίστες στρατιωτικούς που πραγματοποιούσαν μαζικές συλλήψεις. Οι οδομαχίες επεκτάθηκαν την επόμενη μέρα, με επίκεντρο τα στενά σοκάκια της παλιάς πόλης Δυο μέρες μετά, οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την πόλη. Ο ιστορικός Tom Behan, είδε στα γεγονότα της Νάπολη μια μαζική λαϊκή αντίσταση και υπογράμμισε την προέλευση των 663 νεκρών της εξέγερσης: 30% βιομηχανικοί εργάτες, 30% τεχνίτες, 14% λιποτάκτες και 19% γυναίκες, ενώ μεταξύ των σκοτωμένων στις μάχες συγκαταλέγονταν παιδιά 14, ακόμα και 12 ετών.

Το χειμώνα του 1943-44, οι απεργίες επαναλήφθηκαν πιο δυναμικά στη βόρεια Ιταλία, που τώρα βρισκόταν κάτω από την μπότα των Ες-Ες. Στα μέσα Ιανουαρίου απέργησαν 50.000 εργάτες στη Γένοβα, στα μέσα Φεβρουαρίου 5.000 στο Φορλί, αρχές Μαρτίου 45.000 στο Μιλάνο, 35.000 στο Τορίνο, 6.000 στη Βερόνα. Οι απεργίες συνοδεύτηκαν από απόπειρες εναντίον φασιστών και Γερμανών αξιωματικών, δολιοφθορές και λεηλασίες, ενώ στην Παβία απεργοί κατέστρεψαν όλο τον μηχανολογικό εξοπλισμό του υφαντουργείου τους. Σύμφωνα με τα γερμανικά δελτία πληροφοριών, οι απεργίες τον Φεβρουάριο έπαιρναν τον χαρακτήρα μαζικής πολιτικής διαμαρτυρίας, «κάτω από μια κλιμακούμενη κομμουνιστική επιρροή».

Οι γερμανικές δυνάμεις απάντησαν με καταλήψεις εργοστασίων και διακοπή της μισθοδοσίας απειλώντας πως, σε περίπτωση ανυπακοής, θα ακολουθούσε εκτοπισμός στη Γερμανία, σύλληψη και εκτέλεση των συνωμοτών, ενώ ο ίδιος ο Χίτλερ διέταξε πως «το 20% των εργατών από τις περιοχές της Άνω Ιταλίας θα εκτοπίζεται στη Γερμανία και θα τίθεται υπό τη δικαιοδοσία του Ανώτατου Αρχηγού των Ες-Ες». Παρά τα μέτρα τρομοκρατίας, το φιλόδοξο σχέδιο για μεταφορά εκατομμυρίων Ιταλών στη Γερμανία απέτυχε παταγωδώς. Δεκάδες χιλιάδες εργάτες είχαν εγκαταλείψει τις πόλεις για να προσχωρήσουν στους Παρτιζάνους. Η φασιστική Ιταλία είχε αναβαπτιστεί σε αντιφασιστική, με μόνο όπλο το μαζικό κίνημα των πόλεων.

«Ούτε με άρματα μάχης»: Αθήνα 1943

Τον Απρίλιο του 1942, η Αθήνα δεν είχε συνέλθει από τον εφιαλτικό χειμώνα του λιμού. Μια επιτροπή υπαλλήλων του Κεντρικού Ταχυδρομείου, ζήτησε από το διευθυντή βελτίωση της διανομής τροφίμων με αφορμή περιστατικά λιποθυμιών στους χώρους εργασίας. Στην απειλή της απόλυσης που ήρθε ως απάντηση, οι τριατατικοί (τηλεφωνία, τηλέγραφος, ταχυδρομεία) απάντησαν με απεργία στις 13 Απριλίου ακολουθούμενοι από άλλους κλάδους. Η απεργία εξελίχθηκε σε πανυπαλληλική, τις επόμενες μέρες έκλεισαν τα γραφεία πολλών Ταμείων, του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, του ΙΚΑ κ.ο.κ. Η «Κεντρική Πανυπαλληλική Επιτροπή (ΚΠΕ)» που βρισκόταν υπό την καθοδήγηση του ΕΑΜ, έπεισε τους απεργούς να συνεχίσουν και η κυβέρνηση υποχώρησε απελευθερώνοντας τους συλληφθέντες και εντάσσοντας την παροχή τροφίμων στη μισθοδοσία για τις δημόσιες υπηρεσίες. Για πρώτη φορά μετά από 7 χρόνια, και μάλιστα σε συνθήκες στρατιωτικής κατοχής, μια απεργία πετύχαινε. Το μήνυμα ήταν σαφές: Ο αντικατοχικός αγώ-

Διαδήλωση ενάντια στην επιστράτευση 24 Φλεβάρη 1943.

νας θα ήταν η συνισταμένη συνεχών λαϊκών διεκδικήσεων.

Η μεσαία τάξη των πόλεων άρχιζε να πυκνώνει τις τάξεις της αντικατοχικής στρατιάς. Στις 16 Ιουνίου οι μισθωτοί Αθήνας και Πειραιά κήρυξαν απεργία με την καθοδήγηση της Επιτροπής Συνεργαζομένων Εργατοϋπαλληλικών Συνεταιρισμών (ΕΣΕΥΣ) απαιτώντας τη λειτουργία περισσότερων λαϊκών εστιών. Στις 9 Σεπτεμβρίου, περίπου 15.000 άτομα απήργησαν ζητώντας όχι μόνο βελτίωση μισθών, αλλά και παύση των εκτελέσεων, καθώς –με κοινή ιταλική, ελληνική και γερμανική απόφαση– η συμμετοχή σε απεργία επέσυρε την θανατική ποινή. Για πρώτη φορά παρατηρήθηκε συμμετοχή εργαζομένων από υπουργεία και τράπεζες. Την προηγούμενη της απεργίας, στο κεντρικό κατάστημα της Εθνικής Τράπεζας, μοιράστηκε μια λιτή, όσο και θαρραλέα, προκήρυξη της απεργιακής επιτροπής: «*Συνάδελφοι, έφθασε η στιγμή των θαρραλέων διεκδικήσεων για τον αγώνα του ψωμιού. Ο εργαζόμενος ελληνικός λαός διεκδικεί με ομαδικάς απεργίας τα άλυτα αιτήματά του. Η απεργιακή επιτροπή των υπαλλήλων της ΕΤΕ σας καλεί για την ηρωική διεκδίκησι των αιτημάτων σας. Αλληλέγγυοι με τους συναδέλφους των άλλων Τραπεζών με πρωτοπόρον την Αγροτικήν, αλληλέγγυοι με τις εργαζόμενες μάζες των ελλήνων. ΣΑΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝ. Άυριον να κατεβήτε στην απεργία μας. Κάθε διάσπασις θα αποτελέση προδοσίαν κατά του ελληνικού λαού, θα θεωρηθή λιποταξία ενός εθνικού αγώνος. ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ. ΖΗΤΩ Η ΑΠΕΡΓΙΑ*». Η απόφαση της διοίκησης της ΕΤΕ να θέσει σε διαθεσιμότητα 47 υπαλλήλους –μεταξύ των οποίων τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο των λογιστών και εννιά προισταμένους τμημάτων– και η γενικευμένη αναταραχή στο προσωπικό και τους διευθυντές της Τράπεζας εξαιτίας αυτών των ποινών, επιβεβαιώνουν την ποιοτική εξέλιξη ενός ήδη δυναμικού συνδικαλιστικού κινήματος.

Η κλιμάκωση των κινητοποιήσεων συνάντησε σύντομα την ένοπλη καταστολή. Στις 22 Δεκεμβρίου 1942 πραγματοποιήθηκε η μεγάλη απεργία την οποία είχε εξαγγείλει το ΕΑΜ λόγω της φήμης πως η κυβέρνηση Λογοθετόπουλου θα προχωρούσε σε πολιτική επιστράτευση εργατών. Μερικές χιλιάδες εργατών, δημοσίων υπαλλήλων, εργατών, φοιτητών και μαθητών κατέβηκαν συντεταγμένα στην Πατησίων με σκοπό να φτάσουν στο Υπουργείο Εργασίας που στεγαζόταν τότε στο μέγαρο Λογοθετόπουλου, γωνία Τοσίτσα και Μπουμπουλίνας. Οι πρώτες ζώνες αστυφυλάκων απωθήθηκαν εύκολα και σημειώθηκαν συμπλοκές με μια ομάδα της Ειδικής Ασφάλειας. Η συγκρουσιακή διάθεση του πλήθους είχε φτάσει στο έπακρο. Από τον κύριο κορμό της διαδήλωσης ξεχώρισε μια μεγάλη ομάδα, φοιτητές και εργάτες, κυρίως υφαντουργοί από τη Νέα Ιωνία, που «οπλίστηκαν» με πέτρες και τούβλα που βρίσκονταν στον περίβολο του Αρχαιολογικού Μουσείου αναγκάζοντας τους άνδρες της Ασφάλειας να το βάλουν στα πόδια. Όταν η κεφαλή της πορείας έστριψε στην Μπουμπουλίνας, ιταλικά αποσπάσματα επιτέθηκαν από την Τοσίτσα και τη Ζαΐμη. Εκεί τραυματίστηκε θανάσιμα ο φοιτητής και μέλος της ΟΚΝΕ, Δημήτρης Κωνσταντινίδης, όταν ένα τζιπ της καραμπινιερίας επιχείρησε να σπάσει την ομάδα των φοιτητών που σχημάτιζαν την αλυσίδα της περιφρούρησης. Ήταν ο πρώτος νεκρός διαδηλωτής στην κατεχόμενη Αθήνα.

Τις επόμενες βδομάδες, οι δυνάμεις Κατοχής γνωστοποίησαν το διάταγμα «περί υποχρεωτικής εργασίας του αστικού πληθυσμού της Ελλάδας» που προκάλεσε την οργή του κινήματος. Στις 24 Φεβρουαρίου, μια μέρα μετά την ίδρυση της ΕΠΟΝ, οι διαδηλώσεις που είχαν οριστεί εξελίχθηκαν σε μάχες στην άσφαλτο, αυτή τη φορά απευθείας εναντίον των κατακτητών. Έξω από Υπουργείο Εργασίας σημειώθηκαν εκτεταμένες συμπλοκές αστυνομικών και Ιταλών καραμπινιέρων με φοιτητές που βρίσκονταν επικεφαλής κάθε κινητοποίησης. Στη Βασιλίσσης Σοφίας, μια μεγάλη συγκέντρωση 3000 ατόμων με επικεφαλής 200 ανάπηρους χτυπήθηκε από πυροβόλα όπλα και υπήρξαν δύο νεκροί. Την τελευταία βδομάδα του Φεβρουαρίου είχαν κινητοποιηθεί στην Αθήνα περισσότεροι από 200.000 άνθρωποι, κάτι που ανάγκασε την κυβέρνηση να «παγώσει» το διάταγμα της επιστράτευσης και να υποσχεθεί αυξήσεις μισθών.

Καμία παροχή δε μπορούσε να εκτονώσει την κατάσταση. Την Τετάρτη 5 Μαρτίου –την ίδια μέρα που οι εργάτες της FIAT στο Τορίνο σταματούσαν τις μηχανές– κάπου 60.000 Αθηναίοι ξεχύθηκαν από τα σημεία προσυγκέντρωσης σε Πλατεία Κάνιγγος, Ομόνοια, Μοναστηράκι, Μητρόπολη και Εξάρχεια στην Πανεπιστημίου αντιμετωπίζοντας πραγ-

ματικά πυρά από Αστυνομία, Χωροφυλακή, Ιταλούς Καραμπινιέρους και Γερμανούς που είχαν διαταγή να εμποδίσουν την κίνηση του πλήθους προς το Υπουργείο Εργασίας. Σκληρές οδομαχίες, πετροπόλεμος και χειροβομβίδες συγκλόνισαν ξανά τους δρόμους γύρω από το Πολυτεχνείο κάνοντας τους πάντες να υποκλιθούν στον ηρωισμό του άοπλου πλήθους. 13 διαδηλωτές έπεσαν νεκροί και 134 τραυματίστηκαν.

Τίποτα και κανένας δε μπορούσε να ανακόψει το ποτάμι της μαζικής λαϊκής αντίστασης. Σε αντίδραση για την εκτέλεση των 106 κομμουνιστών στο Κούρνοβο (3 Ιουνίου 1943), δημόσιοι υπάλληλοι, φοιτητές και εργαζόμενοι πραγματοποίησαν συγκέντρωση στις 25 Ιουνίου με ελληνικές και μαύρες σημαίες πένθους ενώ ακόμα και αστυνομικοί υπάλληλοι απέργησαν για να αποφύγουν σύγκρουση με τους διαδηλωτές. Νωρίς το πρωί χτύπησαν οι καμπάνες της Καπνικαρέας και λίγο αργότερα η πορεία δέχτηκε την επίθεση Ιταλών μοτοσικλετιστών και Γερμανών στρατιωτών στους δρόμους γύρω από την Ομόνοια και το Σύνταγμα. Ο «ανταρτοπόλεμος» συνεχίστηκε έως τις δύο το μεσημέρι με νεκρούς και τραυματίες. Ιταλικές αναφορές εκτίμησαν πως πάνω από 100.000 άτομα συμμετείχαν ενεργητικά στα γεγονότα επισημαίνοντας πως ο πληθυσμός είχε στραφεί πλέον αποφασιστικά εναντίον του κατοχικού καθεστώτος. Οι γερμανικές εκθέσεις δε δίστασαν να παραδεχτούν πως το 65% των υπαλλήλων και σχεδόν το σύνολο των φοιτητών ακολουθούσε πλέον το ΕΑΜ.

Η έφοδος στον ουρανό ήταν η μεγαλειώδης διαδήλωση στις 22 Ιουλίου 1943, μια από τις κορυφαίες στιγμές του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα. Με αφορμή την απόφαση των Γερμανών να επεκτείνουν τη βουλγαρική ζώνη Κατοχής δυτικά του Στρυμόνα, σε όλη την Κεντρική Μακεδονία, η Κομματική Οργάνωση Αθήνας (ΚΟΑ) πραγματοποίησε μια τεράστια καμπάνια διαφώτισης (τρικ, προκηρύξεις, συνελεύσεις στα πανεπιστήμια και τα σχολεία, ομιλίες σε ανοιχτούς χώρους) και όρισε την 22α Ιουλίου μέρα γενικής εργατοϋπαλληλικής απεργίας. Όλα σχεδόν τα καταστήματα ήταν κλειστά. Στις 10.00 οι διάσπαρτες ομάδες γύρω από την Ομόνοια σχημάτισαν ένα ανθρώπινο ποτάμι 60.000 ατόμων που ξεχύθηκε στην Πανεπιστημίου τραγουδώντας αντάρτικα τραγούδια και κρατώντας πλακάτ και σημαίες. Μια δεύτερη ομάδα κατέβηκε από την Πλατεία Εξαρχείων και ενώθηκε με την κυρίως διαδήλωση στο ύψος της Θεμιστοκλέους, ενώ άλλες ομάδες συνέρρεαν πλευρικά από τους γύρω δρόμους με προορισμό το Σύνταγμα. Συμπλοκές με τις δυνάμεις Ασφαλείας γενικεύτηκαν σε όλο το κέντρο της Αθήνας ενώ ο κύριος όγκος χτυπήθηκε στο ύψος της οδού Ομήρου από γερμανικά άρματα μάχης. Τα πυρά έπεσαν πάνω στην κεφαλή της πορείας που εκείνη τη στιγμή ήταν ο 7ος Τομέας της ΕΠΟΝ (Γκύζη, Αμπελόκηποι), η Σπουδάζουσα και η οργάνωση των αναπήρων. Οκτώ διαδηλωτές, εργάτες και μέλη της ΕΠΟΝ, έπεσαν νεκροί και 59 τραυματίες από πυροβόλα όπλα και χειροβομβίδες, διακομίσθηκαν σε διάφορα νοσοκομεία ή σπίτια.

Οι συγκρούσεις στους δρόμους της Αθήνας ήταν η κορυφή ενός παγόβουνου ταξικού μίσους στα θεμέλια της πόλης. Η μεσαία τάξη συμπιεζόταν από τις αλχημείες του επιτελείου των Γερμανών τεχνοκρατών του Χέρμαν Νώυμπαχερ, ειδικά μετά το μέτρο απελευθέρωσης των τιμών που προκάλεσε απελπισία στους μισθωτούς. Οι μαυροαγορίτες έμποροι επανέφεραν τρόφιμα στις προθήκες των καταστημάτων αλλά οι τιμές ήταν απαγορευτικές για οποιονδήποτε. Λίγες μέρες μετά την διαδήλωση της 22ας Ιουλίου, ο διευθυντής της Εθνικής Τράπεζας σχεδόν δικαιολογούσε το κύμα της εαμικής διαμαρτυρίας, γράφοντας στον ίδιο τον Νώυμπαχερ τα εξής καταπληκτικά: *«Οι ταραξίαι αυτοί – εξαιρέσει μερικών δημαγωγών, οίτινες θα ήσαν απομεμονωμένοι εάν η ζωή ήτο πλέον κανονική –είναι κατά το πλείστον άνθρωποι με νεύρα κλονισμένα από τας μακράς στερήσεις και από τον φόβον, ότι δεν θα έχουν την οικονομικήν αντοχήν να διαθρέψουν τας οικογενείας των μεχρι τέλους του ατέρμονος αυτού πολέμου· είναι τα θύματα της ακριβείας της ζωής, τα θύματα του πληθωρισμού. Η κραυγή των ΕΑΜ είναι συμβολική· σημαίνει "Πνιγόμεθα, έχομεν αποκάμει, υποφέρομεν πάρα πολύ"»* (Αρχείο Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος, επιστολή Φιλάρετου προς Νώυμπαχερ, 25 Ιουλίου 1943).

Το εργατικό κίνημα πλειοδοτούσε σε μαχητικότητα. Οι ζυμώσεις του προηγούμενου διαστήματος στα εργοστάσια, είχαν οξύνει το ένστικτο του συνδικαλιστικού αγώνα. Τον Ιανουάριο του 1943, περίπου 500 μηχανουργοί από τον Πειραιά (σωματείο που δεν έλεγχε το ΕΑΜ) πραγματοποίησαν παράσταση διαμαρτυρίας στο υπουργείο Εθνικής Οικονομικών, ενώ σημειώνονταν σχεδόν κάθε μέρα κινητοποιήσεις για το μεροκάματο, το συσσίτιο και τις απολύσεις. Συχνά επενέβαιναν ένοπλοι χωροφύλακες, άνδρες της Ασφάλειας, και Γερμανοί στρατιώτες με λυκόσκυλα, ενώ οι εργάτες απαντούσαν με δική τους αντι-βία ξυλοκοπώντας εργοδηγούς, ακόμα και διευθυντές!

Το όπλο της απεργίας φώτιζε ακόμα και στο βαθύ σκοτάδι της τρομοκρατίας του 1944, όταν η πόλη είχε χωριστεί σε πολεμικές ζώνες και σημειώνονταν πραγματικές μάχες ανάμεσα στον ΕΛΑΣ Αθήνας και τα Τάγματα Ασφαλείας. Στις 24 Απριλίου, τις 24 Αυγούστου και τις 16 Σεπτεμβρίου 1944, το ΕΑΜ κάλεσε τον κόσμο σε πανεθνικές απεργίες και ανοιχτά συλλαλητήρια σε όλη την πόλη, με δεκάδες νεκρούς και τραυματίες. Ο απόλυτος πρωταγωνιστής της Αντίστασης στην Αθήνα ήταν οι λαϊκές μάζες των εργατικών συνοικιών, έτοιμες να θυσιαστούν ομαδικά για την υπεράσπιση της λαοκρατίας. Αυτοί τελικά θα έδιναν, με τον όγκο και την αυταπάρνησή τους, δυο μήνες μετά την Απελευθέρωση, τη μεγάλη Μάχη του Δεκέμβρη. ■

Ιθαγένεια για όλα τα παιδιά

Ο **Θανάσης Καμπαγιάννης** εξηγεί τις πραγματικές διαστάσεις της σύγκρουσης γύρω από το ζήτημα της ιθαγένειας

Αθήνα 19 Γενάρη.

Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) που έκρινε αντισυνταγματικό τον νόμο Ραγκούση για την ιθαγένεια άνοιξε και επίσημα τον νέο γύρο της μάχης για τα πολιτικά δικαιώματα των περίπου 200.000 παιδιών δεύτερης γενιάς που γεννήθηκαν και μεγαλώνουν στην Ελλάδα από μετανάστες γονείς.

Φυσικά, η έκδοση της απόφασης δεν ήταν τυχαία, ούτε στο χρόνο της ούτε στο περιεχόμενό της. Για την ακρίβεια, η μεθόδευση της αλλαγής του νόμου 3838/2010 γελοιοποίησε πλήρως την περίφημη «ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης», για την οποία τόσο παινεύονται οι συνταγματολόγοι της αστικής δημοκρατίας. Η απόφαση, χωρίς να έχει εκδοθεί, «διέρρευσε» – άγνωστο πώς – από κυβερνητικούς κύκλους, στάθηκε δε αφορμή για την έκδοση μιας καταφανώς παράνομης εγκυκλίου του αναπληρωτή υπουργού Εσωτερικών Χαράλαμπου Αθανασίου (πρώην δικαστή!), με την οποία πάγωνε η εφαρμογή του ψηφισμένου νόμου για τη χορήγηση ιθαγένειας. Το περιεχόμενο της απόφασης είναι σχεδόν αντίγραφο της ομιλίας που έδωσε ο Σαμαράς στη Βουλή το 2010 όταν ψηφιζόταν ο νόμος, με την οποία προανήγγελλε την κατάργησή του μόλις η ΝΔ θα ερχόταν στην εξουσία.

Το Δικαστήριο έκρινε κατά πλειοψηφία (24 έναντι 13) αντισυνταγματικές τις ρυθμίσεις του νόμου, σύμφωνα με τις οποίες την ελληνική ιθαγένεια μπορούν να πάρουν: α) παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα από γονείς που ζουν (και οι δύο) νόμιμα επί πέντε χρόνια στη χώρα, και β) παιδιά που, αν και δεν γεννήθηκαν στην Ελλάδα, έχουν παρακολουθήσει το δημόσιο σχολείο επί έξι χρόνια και οι δύο γονείς τους είναι νόμιμοι. Η ορολογία που χρησιμοποίησε η πλειοψηφία του Δικαστηρίου για την αιτιολόγηση της απόφασης (ότι «τα έθνη δεν είναι οργανισμοί ασπόνδυλοι ούτε δημιουργήματα εφήμερα») αλλά και η επιχειρηματολογία ότι οι νόμιμοι μετανάστες είναι στην πραγματικότητα λαθραίοι καθότι "νομιμοποιήθηκαν εκ των υστέρων" είναι μια ακόμα απόδειξη του θεσμοθετημένου ρατσισμού του ελληνικού κράτους.

Με αυτό σαν δεδομένο, δεν είναι τυχαίο ότι η απόφαση κρίνει αντισυνταγματική ακόμα και την ψήφο των (περίπου 10.000) μεταναστών στις δημοτικές εκλογές του Οκτώβρη του 2010, έστω κι αν η σχετική δυνατότητα έχει παραχωρηθεί στον νομοθέτη από τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001! Η απόφαση του ΣτΕ είναι συνολικά ένα αντιδραστικό και ρατσιστικό πισωγύρισμα, χαλκευμένη από το βαθύ κράτος και τους μηχανισμούς του. Για να την κατανοήσουμε ωστόσο καλύτερα, είναι χρήσιμη μια σύντομη αναδρομή στο απώτερο και πρόσφατο παρελθόν της ρύθμισης της ιθαγένειας στην πορεία του ελληνικού κράτους.

Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα

Ιθαγένεια σημαίνει υπηκοότητα: έστω κι αν δεν χρησιμοποιούμε πλέον την δεύτερη αυτή λέξη, γιατί παραπέμπει στον βασιλιά και τους υπηκόους του, το νόημα της ιθαγένειας είναι ο νομικός δεσμός ενός ανθρώπου με ένα κράτος, η απόδοση σ' αυτόν της ιδιότητας του πολίτη, με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτό συνεπάγεται. Είναι δείγμα της ανεπάρκειας των αστικών επαναστάσεων και των κρατών τους το γεγονός ότι τα οικουμενικά δικαιώματα που

διακήρυξαν δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής αν κάποιος δεν είναι «ιθαγενής», συνδεδεμένος δηλαδή με μια έννομη τάξη. Ωστόσο, τα κριτήρια για την απόκτηση της ιθαγένειας δεν ήταν ποτέ σταθερά, ούτε διεθνώς ούτε και στην Ελλάδα που μας ενδιαφέρει εδώ.

Το τι καθιστά κάποιον Έλληνα πολίτη ήταν ένα ερώτημα που απασχόλησε το ελληνικό κράτος από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του, στις συντακτικές εθνοσυνελεύσεις της επανάστασης του 1821 και ούτω καθεξής. Σήμερα, οι οπαδοί του «δικαίου του αίματος» θεωρούν την απάντηση αυτονόητη: ιθαγενείς είναι μόνο οι Έλληνες το γένος, όσοι δηλαδή γεννιούνται από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα (η πρόβλεψη για τη μητέρα ίσχυσε μόνον από το 1984. Όσο για τους φασίστες δεν αρκεί να είναι Έλληνας μόνο ο ένας γονιός, γιατί τότε το αίμα «μολύνεται»). Η φασαρία που ξεσήκωσαν οι 85 βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας που μαζί με τον αρχηγό ΓΕΕΘΑ και ολόκληρη την δεξιά πολυκατοικία ζητάνε να γίνονται δεκτοί στον ελληνικό στρατό μονάχα «οι Έλληνες το γένος» (να αποκλείονται δηλαδή ακόμα και όσοι έχουν πάρει την ιθαγένεια με πολιτογράφηση) είναι ενδεικτική μιας αντίληψης που ταυτίζει την ιθαγένεια με τον «εθνικισμό του αίματος».

Η ιστορία ωστόσο της ιθαγένειας είναι πολύ πιο σύνθετη από αυτή την εθνικιστική ανοησία. Στο ξεκίνημα του ελληνικού κράτους, η καταγωγή από Έλληνες γονείς δεν σήμαινε τίποτα, αφού «Έλληνες» τυπικά δεν υπήρχαν. Τα κριτήρια των πρώτων Συνταγμάτων για να είναι κανείς Έλληνας πολίτης ήταν να είναι χριστιανός και «αυτόχθων» (γεννημένος δηλαδή «εδώ»). Τα δύο κριτήρια που μας είναι πιο οικεία για την ιθαγένεια σήμερα, η γλώσσα και η ελληνική καταγωγή, θεωρήθηκαν πολύ περιοριστικά για τις ανάγκες του αγώνα και γι' αυτό αρχικά παραμερίστηκαν. Ταυτόχρονα η ιθαγένεια δινόταν αρκετά εύκολα ως επιβράβευση σε αλλοδαπούς (κατά βάση Χριστιανούς), που πήραν μέρος στον αγώνα για τη νίκη της Επανάστασης.

Τις επόμενες δεκαετίες, το ελληνικό κράτος επέδειξε έναν αξιοζήλευτο ρεαλισμό στην απόδοση των δικαιωμάτων του πολίτη, ανάλογα με τις συγκεκριμένες ανάγκες του. Ο Τρικούπης είχε κωδικοποιήσει τα κράτη σε τρεις κατηγορίες: σ' αυτά που έχουν «χρείαν εισαγωγής έξωθεν κατοίκων», σ' αυτά που έχουν «χρείαν εξαγωγής κατοίκων» και σ' αυτά που δεν έχουν «χρείαν ούτε εισαγωγής ούτε εξαγωγής κατοίκων». Για όλο το χρονικό διάστημα που το ελληνικό κράτος ήταν μικρό, με αναιμικό πληθυσμό και με την πλειοψηφία των ομογενών να ζει έξω από τα σύνορά του, η ιθαγένεια παραχωρούταν σχετικά γενναιόδωρα. Αυτός ήταν ο τρόπος για να βάλει πόδι το ελληνικό κράτος στα εδάφη που εποφθαλμιούσε (παραβλέποντας «λεπτομέρειες» όπως η ομιλία της ελληνικής γλώσσας, η ελληνική συνείδηση, κλπ), και στη συνέχεια να «ελληνοποιήσει» τους πληθυσμούς που ζούσαν σ' αυτά, είτε το επιθυμούσαν είτε όχι. Η «ελληνική καταγωγή», το «όμαιμον», το «ομόγλωσσον» και όλα όσα οι εθνικιστές σήμερα θεωρούν ότι είναι προαιώνια χαρακτηριστικά που το παιδί ενός μετανάστη δεν μπορεί ποτέ να αποκτήσει, είναι στην πραγματικότητα ιστορικά κατασκευασμένα, τις περισσότερες φορές με φωτιά και με τσεκούρι.

Όταν όμως η διαδικασία της «εθνικής ολοκλήρωσης» έλαβε τέλος και ο βασικός κορμός της ελληνικής κοινωνίας ομοιογενοποιήθηκε εθνικά (εδώ η Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 είναι το καλύτερο, αν και απλουστευτικό, χρονικό σύνορο), τότε το ελληνικό κράτος κινήθηκε προς μια αυστηρότερη ερμηνεία του «τι είναι Έλληνας πολίτης». Σταθμό σ' αυτή την πορεία αυστηροποίησης των κριτηρίων αποτέλεσε αναμφίβολα η δεκαετία του '40 και ιδίως η εμπειρία του Εμφυλίου. Μπορεί για τον νέο κόσμο που δίνει σήμερα τη μάχη αυτή, η ιθαγένεια να αφορά τα παιδιά των μεταναστών, αλλά είναι σημαντικό να έχουμε στο μυαλό μας ότι η συζήτηση για την ιθαγένεια στην Ελλάδα τα τελευταία εξήντα χρόνια πολωνόταν κατά βάση πάνω στο ζήτημα των σλαβόφωνων της Μακεδονίας και των εθνικά Μακεδόνων, που συμμετείχαν στην Αντίσταση και στη συνέχεια στον Δημοκρατικό Στρατό μαζί με το ΚΚΕ.

Ο κόσμος αυτός ζούσε αιώνες στις πατρογονικές του εστίες (δεν είναι τυχαίο ότι η «ουδέτερη» ονομασία που του αποδόθηκε είναι «ντόπιοι», σε αντίθεση με τους Μικρασιάτες πρόσφυγες που ήρθαν μετά το 1922 στη Μακεδονία). Ήταν πληθυσμός χριστιανικός και «αυτόχθων». Το «έγκλημά» του ήταν ότι ήθελε να μιλάει τη γλώσσα του και να διατηρήσει τα έθιμά του, στρεφόμενος μάλιστα τη δεκαετία του '40 στους κομμουνιστές. Όταν το 1949 ο ΔΣΕ ηττήθηκε, χιλιάδες Μακεδόνες ξεσπιτώθηκαν και κατέφυγαν κυνηγημένοι στις γειτονικές χώρες. Το κράτος της μετεμφυλιακής Δεξιάς τούς αφαίρεσε την ιθαγένεια, την περιουσία, ακόμα και αυτό το δικαίωμα να επισκέπτονται την πατρίδα τους. Ακόμα κι όταν το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου ήρθε στην εξουσία το 1981, το δικαίωμα της επιστροφής δόθηκε μονάχα στους «Έλληνες το γένος».

Το μένος με το οποίο η Δεξιά του Σαμαρά μαζί με ολόκληρη την ακροδεξιά και τους φασίστες περιφρουρούν το «δίκαιο του αίματος» δεν μπορεί να γίνει κατανοητό χωρίς την ιστορική αυτή αναδρομή: την εμπειρία ενός αλλογενούς πληθυσμού που ριζοσπαστικοποιήθηκε πολιτικά και απείλησε την εξουσία της ελληνικής κυρίαρχης τάξης. Στα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται και μεγαλώνουν στην Ελλάδα, οι Σαμαράδες και οι Μιχαλολιάκοι δεν βλέπουν τίποτα λιγότερο.

Η αποτυχία του νόμου Ραγκούση

Η συζήτηση για την αλλαγή του κώδικα ιθαγένειας άνοιξε τα τελευταία χρόνια, αλλά για πρώτη φορά από εντελώς διαφορετική αφετηρία. Στο κέντρο της προσοχής βρέθηκαν τώρα τα δεκάδες χιλιάδες παιδιά των μεταναστών που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην Ελλάδα από τη δεκαετία του '90.

Η εμπειρία των μεταναστευτικών πληθυσμών δείχνει ότι το ζήτημα της ιθαγένειας σπάνια ανοίγει από τους μετανάστες πρώτης γενιάς, που κατά βάση θεωρούν ότι η μετανάστευσή τους είναι προσωρινή και κάποια στιγμή θα επιστρέψουν στην πατρίδα (αυτή είναι εξάλλου και η εμπειρία των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία). Όταν ωστόσο μια δεύτερη γενιά γεννιέται και ανατρέφεται στη χώρα υποδοχής, τότε ανοίγει για τα καλά το ζήτημα της αντιμετώπισης αυτής της νέας γενιάς όχι απλώς ως εργατικών χεριών, αλλά ως ισότιμων πολιτών. Χωρίς την ιθαγένεια, ένα παιδί δεύτερης γενιάς που ενηλικιώνεται στην Ελλάδα μετατρέπεται αυτόματα σε μετανάστη: για να αποφύγει την απέλαση, θα πρέπει να βρει δουλειά, να κολλήσει ένσημα και να αιτηθεί ετήσια άδεια παραμονής. Αν δε το επιθυμεί, θα πρέπει να επιδιώξει την πολιτογράφησή του, τη λήψη δηλαδή της ιθαγένειας σαν να ήταν ένας οποιοσδήποτε ενήλικας μετανάστης, χωρίς να του αναγνωρίζεται το

Πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο 2 Μάρτη.

γεγονός της γέννησης ή της ανατροφής του στην χώρα από πολύ νεαρή ηλικία.

Ο νόμος Ραγκούση παρουσιάστηκε ως μια ριζοσπαστική μεταρρύθμιση που θα έλυνε το πρόβλημα αυτό, θεσπίζοντας εκτός από το «δίκαιο του αίματος» το «δίκαιο του εδάφους»: την αντικειμενική δηλαδή αναγνώριση ότι η γέννηση και η ανατροφή ενός νέου παιδιού στη χώρα θεμελιώνει το δικαίωμά του στην ιθαγένεια. Ήταν μια προεκλογική υπόσχεση της κυβέρνησης Παπανδρέου, που μάλιστα προβλήθηκε κατά κόρον ως απόδειξη της προοδευτικότητας του «νέου ΠΑΣΟΚ» και καθόλου δεν εμπόδισε – τουναντίον βοήθησε – τον εκλογικό θρίαμβο στις εκλογές του Οκτώβρη του 2009. Ο νέος νόμος τελικά ψηφίστηκε τον Μάρτη του 2010. Έκανε πράξη τη θεσμοθέτηση του «δικαίου του εδάφους». Αλλά οι προϋποθέσεις που έθεσε και η πολιτική πορεία του ΠΑΣΟΚ τους επόμενους μήνες ακύρωσαν το οποιοδήποτε θετικό βήμα. Κάνοντας μια αποτίμηση, μπορούμε σήμερα να πούμε ότι ο νόμος Ραγκούση απέτυχε να λύσει το πρόβλημα της ιθαγένειας των παιδιών δεύτερης γενιάς.

Κατά πρώτον, αυτό συνέβη λόγω των πολλαπλών προϋποθέσεων, ουσιαστικά εμποδίων, που έθεσε ο νόμος στους δικαιούχους της ιθαγένειας. Το σημαντικότερο εμπόδιο ήταν η απαιτούμενη νομιμότητα και των δύο γονέων, που μάλιστα στην περίπτωση της γεννήσεως πρέπει να είναι πενταετούς διάρκειας. Πολλοί νόμιμοι μετανάστες έχουν εκπέσει της νομιμότητας λόγω της αδυναμίας τους να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα ένσημα, εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας (οι υπολογισμοί έκαναν τότε λόγο για 130.000 ανθρώπους). Αλλά και για όσους έχουν τα απαραίτητα ένσημα, η γραφειοκρατία στην έκδοση της άδειας παραμονής ακύρωνε στην πράξη τον νόμο. Οι περισσότερες άδειες εκδίδονται ληγμένες (μόνο και μόνο για να δοθεί το δικαίωμα υποβολής του νέου αιτήματος). Έτσι η προϋπόθεση του νόμου που για την υποβολή της αίτησης απαιτούσε νόμιμη άδεια παραμονής σε ισχύ σήμανε τη στέρηση του δικαιώματος ιθαγένειας για δεκάδες χιλιάδες παιδιά.

Οι υποχωρήσεις του ΠΑΣΟΚ από τις αρχικά πιο τολμηρές υποσχέσεις του είχαν να κάνουν με την προσπάθεια να αποσπαστεί η συναίνεση της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ στην ψήφιση του διαφαινόμενου τότε πρώτου Μνημονίου. Η συνθηκολόγηση αυτή με το μαύρο μέτωπο των ρατσιστών που αντιδρούσαν στο νομοσχέδιο μετατράπηκε στη συνέχεια σε άνευ όρων παράδοση. Το ΠΑΣΟΚ δεν υλοποίησε ποτέ την υπόσχεση για νέο γύρο νομιμοποίησης, ούτε καν αυτών που ήταν στο παρελθόν νόμιμοι, ενώ από τα μέσα του 2010 ξεκίνησε τη μεγάλη ρατσιστική εκστρατεία με τους φράχτες, τα στρατόπεδα, την "υγειονομική βόμβα" και ούτω καθεξής. Ο νόμος θάβεται στα αζήτητα και από το 2011 που εκδίδεται η πρώτη απόφαση του Δ' Τμήματος του ΣτΕ περί αντισυνταγματικότητας, οι κρατικές υπηρεσίες αρχίζουν να σαμποτάρουν στην πράξη την εφαρμογή του (αποθαρρύνοντας την κατάθεση αιτήσεων, σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και αρνούμενες να τις παραλάβουν, κλπ). Το αποτέλεσμα είναι μέχρι σήμερα μόνον 10.000 παιδιά να έχουν πάρει την ιθαγένεια, με εκκρεμείς ακόμα περίπου 15.000 αιτήσεις που πλέον παραμένουν παγωμένες εν όψει του νέου νόμου.

Μπροστά στη μάχη

Στα κυρίαρχα ΜΜΕ, τις περισσότερες φορές η αντιπαράθεση γύρω από την ιθαγένεια προβάλλεται ως μια διαμάχη ανάμεσα σε δύο εκδοχές του έθνους: μια συντηρητική, φοβική και στενόμυαλη αντίληψη απέναντι σε μια αντίληψη προοδευτική, ανοιχτή και κοσμοπολίτικη. Το γεγονός ότι η αντιπαράθεση αυτή διχάζει την ίδια τη μνημονιακή συγκυβέρνηση, με τη Νέα Δημοκρατία να στέκεται απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και τη ΔΗΜΑΡ, μπορεί να μπερδέψει κομμάτια του κινήματος για τη σημασία αυτής της μάχης. Εξάλλου, η ιθαγένεια από μόνη της είναι ένα δικαίωμα που δεν εξασφαλίζει την πραγματική κοινωνική και οικονομική (ούτε καν πλήρως την πολιτική) ισότητα. Η γαλλική ιθαγένεια των παιδιών δεύτερης γενιάς στα προάστια του Παρισιού δεν τους προστάτευσε από τον ρατσισμό του γαλλικού κράτους. Οπότε, ποια η σημασία της;

Η ιθαγένεια μπορεί να είναι ένα κατεξοχήν αστικό πολιτικό δικαίωμα, αλλά η ταξική παράμετρος στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι παραπάνω από εξόφθαλμη. Οι δικαιούχοι της ιθαγένειας δεν είναι άλλοι από τα παιδιά των μεταναστών εργατών – κατά βάση των Αλβανών οικοδόμων – που δούλεψαν εξοντωτικά στην Ελλάδα τα τελευταία 20 χρόνια. Το ερώτημα που ανοίγει είναι αν αυτά τα παιδιά θα έχουν (έστω και τυπικά) τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τους υπόλοιπους κατοίκους της χώρας ή αν θα είναι πολίτες δεύτερης κατηγορίας επειδή οι γονείς τους είναι ξένοι εργάτες. Μπορεί στην Ελλάδα να μην ονομάστηκαν επίσημα έτσι, αλλά η λογική της ελληνικής άρχουσας τάξης είναι να αντιμετωπίσει τους μετανάστες ως "φιλοξενούμενους εργάτες", ως "γκασταρμπάιτερ", που αν τελειώσουν τη δουλειά τους θα πρέπει να φύγουν από τη χώρα. Η απόφαση του ΣτΕ και η στέρηση της ιθαγένειας δεν είναι έτσι απλώς εκδήλωση ρατσισμού, αλλά και έκφραση ενός ωμού ταξικού μίσους.

Γι' αυτό και η μάχη για την ιθαγένεια πρέπει πρώτα και κύρια να είναι μια υπόθεση της εργατικής τάξης και των

Σύσκεψη ΚΕΕΡΦΑ για την Ιθαγένεια.

συνδικαλιστικών και πολιτικών της οργανώσεων, ενάντια στη διάσπαση των εργατών και την επίθεση στα δικαιώματα των παιδιών τους. Είναι μια μάχη για την υπεράσπιση του πολυεθνικού χαρακτήρα της εργατικής τάξης στην Ελλάδα και της διεθνιστικής προοπτικής αυτής της τάξης, που κανένας “ανοιχτόμυαλος” εθνικισμός ή αστικός κοσμοπολιτισμός δεν μπορεί να την υποκαταστήσει. Για να δώσουμε αποτελεσματικά τη μάχη αυτή, χρειαζόμαστε καθαρές απαντήσεις σε κάποια κρίσιμα ζητήματα:

1. Το αίτημά μας πρέπει να είναι ρητό και αταλάντευτο: “Ιθαγένεια για όλα τα παιδιά που γεννιούνται και μεγαλώνουν στην Ελλάδα χωρίς αποκλεισμούς”. Η νομιμότητα των γονέων δεν μπορεί να είναι προϋπόθεση για τη λήψη της ιθαγένειας, η οποία πρέπει να είναι αυτοδίκαιη από το ίδιο το γεγονός της γέννησης ή της φοίτησης στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα. Το αντιρατσιστικό κίνημα δεν έχει να κερδίσει τίποτα αν μετριάσει τα αιτήματά του, αποδεχόμενο για παράδειγμα τη “νομιμότητα” της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας και την ανάγκη “αλλαγών” στην κατεύθυνση που αυτό έθεσε. Ιδιαίτερα πρέπει να αποκρουστούν δύο αλλαγές που εξετάζει η κυβέρνηση Σαμαρά: πρώτον η απόδοση της ιθαγένειας μετά τα 18, που στην ουσία θα αφήνει για σχεδόν δύο δεκαετίες τα παιδιά των μεταναστών με το νομικό καθεστώς του “κατ’ εξαίρεση” νόμιμου μετανάστη, και δεύτερον η οριστική απόδοση της ιθαγένειας στα παιδιά δεύτερης γενιάς με τη διαδικασία της πολιτογράφησης, δηλαδή με επιπλέον εξετάσεις ελληνομάθειας και εθνικοφροσύνης μετά την ενηλικίωση.

2. Ταυτόχρονα με τη μάχη για την ιθαγένεια, πρέπει να προβάλουμε το αίτημα για το άνοιγμα νέας διαδικασίας νομιμοποίησης των μεταναστών. Το αίτημα αυτό δεν αδυνατίζει τη μάχη για την ιθαγένεια, τουναντίον χτυπάει το πρόβλημα στη ρίζα του. Χαρτιά για όλους σημαίνει άδειες παραμονής γι’ αυτούς που τις έχασαν, νομιμοποίηση για όσους επιθυμούν να ζήσουν και να δουλέψουν στην Ελλάδα, καθώς και ταξιδιωτικά έγγραφα για όσους επιθυμούν να συνεχίσουν το ταξίδι τους, χωρίς να μπλέξουν με τα πανάκριβα και αιματοβαμμένα κυκλώματα εκμετάλλευσης των μεταναστών. Η νομιμοποίηση είναι η μεγαλύτερη ασπίδα απέναντι στο ρατσισμό και τις φασιστικές συμμορίες, απέναντι σε δολοφονίες σαν κι αυτές του Πακιστανού εργάτη Σαχζάτ Λουκμάν στα Πετράλωνα και του Σενεγαλέζου μικροπωλητή Μπαμπακάρ Ντιάε στο Θησείο, εγκλήματα που δεν πρέπει να μείνουν ατιμώρητα.

3. Σχεδόν στα κρυφά, η κυβέρνηση σκοπεύει να καταργήσει την δημοτική ψήφο των μεταναστών που διαμένουν “επί μακρόν” στη χώρα, που καθιέρωνε ο νόμος Ραγκούση. Είναι σκάνδαλο ότι η ίδια κυβέρνηση που στερεί τα πολιτικά δικαιώματα των μεταναστών που ζουν στις πόλεις και τις γειτονιές μας σκοπεύει να δώσει το δικαίωμα ψήφου σε Έλληνες ομογενείς της Διασποράς που δεν έχουν επισκεφθεί την Ελλάδα για δεκαετίες! Πρόκειται για απόπειρα νοθείας της βούλησης της πλειοψηφίας, που δεν πρέπει να μείνει αναπάντητη. Διεκδικούμε ίσα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα για όλους τους μετανάστες που ζουν και εργάζονται στη χώρα.

Για να κερδίσουμε σ’ αυτή την αναμέτρηση, πρέπει να κινητοποιήσουμε τα πλατιά αντιφασιστικά δίκτυα που είδαμε να κινητοποιούνται το προηγούμενο διάστημα σε όλη την Ελλάδα ενάντια στους νεοναζί της Χρυσής Αυγής. Το σημείο αυτό ήταν και θα εξακολουθεί να είναι βασικό στην επιχειρηματολογία και τη δράση της ΚΕΕΡΦΑ: οι αντιφασίστριες και οι αντιφασίστες πρέπει να κερδηθούν σε μια καθαρή αντιρατσιστική τοποθέτηση και δράση. Η καμπάνια της “19 Γενάρη – Αθήνα Πόλη Αντιφασιστική” με τις αντιρατσιστικές αιχμές της, τη συμμετοχή των κοινοτήτων των μεταναστών, τη συνεργασία με καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες (όπως είναι η “Γιορτή στου Νουριάν”) κλπ, είναι πολύτιμη παρακαταθήκη σ’ αυτή την προσπάθεια. Είναι μια μάχη που θα δοθεί πρώτα και κύρια στους χώρους της εκπαίδευσης από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, γι’ αυτό και η μέρα δράσης κατά του ρατσισμού στα σχολεία στις 21 Μάρτη είναι ορόσημο. Θα δοθεί ταυτόχρονα και στους δρόμους: τα συλλαλητήρια που καλούν φορείς και κοινότητες μεταναστών μαζί με την ΚΕΕΡΦΑ στις 30 Μάρτη θα φέρουν τη διεκδίκηση της ιθαγένειας μαχητικά στο προσκήνιο.

Κλείνοντας, να σταθούμε στο πόσο κεντρική είναι αυτή η μάχη για τη συνοχή της τρικομματικής συνεργασίας ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΔΗΜΑΡ και την ίδια την επιβίωση της κυβέρνησης Σαμαρά. Αν το κίνημα κατορθώσει να διασπάσει την τρικομματική συνεργασία στην ψηφοφορία για την ιθαγένεια και ο Σαμαράς χρειαστεί τις ψήφους της Χρυσής Αυγής, οι εξελίξεις μπορεί να είναι απρόβλεπτες. Για να φτάσουμε όμως μέχρις εκεί, δεν χρειαζόμαστε στρογγύλεμα των αιχμών του κινήματος σε αναζήτηση “θεσμικών συμμάχων”, αλλά ολομέτωπη σύγκρουση στο ιδεολογικό και πολιτικό πεδίο. Για να τελειώνουμε όχι μόνο με το ρατσισμό, αλλά και με την κυβέρνηση των Μνημονίων και το σύστημα που τα γεννάει. ■

Αθήνα, πόλη αντιφασιστική

Ο **Πέτρος Κωνσταντίνου** γράφει για το αντιφασιστικό κίνημα μετά την επιτυχία της 19 Γενάρη

Στις 19 Γενάρη, στην κινητοποίηση «Αθήνα, πόλη αντιφασιστική» χιλιάδες πλημμύρισαν τους δρόμους, στο μεγαλύτερο αντιφασιστικό συλλαλητήριο που έγινε ποτέ, σύμφωνα με την Γ.Δάμα αρθρογράφο της εφημερίδας Ελευθεροτυπία. Την ίδια μέρα σε πάνω από τριάντα χώρες έγιναν κινητοποιήσεις αλληλεγγύης έξω από ελληνικές πρεσβείες.

Η κινητοποίηση αυτή ήταν η επίδειξη δύναμης του νέου αντιφασιστικού και αντιρατσιστικού κινήματος που άρχισε να ξεδιπλώνεται με σειρά πρωτοβουλιών αμέσως μετά το σοκ της εισόδου των νεοναζί της Χρυσής Αυγής στη Βουλή. Η ΚΕΕΡΦΑ και η Πακιστανική Κοινότητα Ελλάδος μπήκαν μπροστά από την αρχή στην ανάγκη να υπάρξει πανελλαδική και συντονισμένη απάντηση στις προκλήσεις των νεοναζί.

Ποια ήταν η βάση της αντιφασιστικής συσπείρωσης; Στηρίχτηκε στις δυναμικές μάχες στις γειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά κατά των πογκρόμ από τη Νίκαια και το Πέραμα μέχρι τη Κυψέλη, τη Μεταμόρφωση, το Περιστέρι, το Αιγάλεω. Στηρίχτηκε στις κινητοποιήσεις σε όλες τις πόλεις όταν η Χρυσή Αυγή έβγαλε τα Τάγματα εφόδου στα πανηγύρια σπάζοντας πάγκους των μεταναστών. Στηρίχτηκε ακόμη στη δράση των εκπαιδευτικών που μετέτρεψαν τις παρελάσεις της 28ης Οκτώβρη σε διαδηλώσεις κατά του φασισμού και του Μνημονίου. Είχε προηγηθεί η θυελλώδης κινητοποίηση χιλιάδων μεταναστών στις 24 Αυγούστου που έδειξε ότι κυριαρχεί η οργή και όχι ο φόβος στους μετανάστες που βρέθηκαν στο στόχαστρο στης πιο ανελέητης ρατσιστικής επιχείρησης σκούπα, αυτήν που ο Δένδιας ξεκίνησε συμβολικά την 4η Αυγούστου και την ονόμασε Ξένιο Δία. Στηρίχτηκε επίσης στις μαζικές αντισυγκεντρώσεις από τη Κρήτη μέχρι την Αλεξανδρούπολη ενάντια στο άνοιγμα Γραφείων της Χρυσής Αυγής. Η απομόνωση τους στους δρόμους ήταν αποτέλεσμα της μαζικής αντιφασιστικής δράσης που έκοψε τα περιθώρια να παριστάνουν το «νόμιμο πολιτικό κόμμα των Ελλήνων εθνικιστών» που βγαίνει στις γειτονιές τάχα για αλληλεγγύη στους «Έλληνες κατοίκους».

Για τις 19 Γενάρη, το φάσμα που κινήθηκε ήταν πλατύ και πλειοψηφικό. Από το Δημοτικό Συμβούλιο της Αθήνας και άλλους οκτώ Δήμους, στις κοινότητες των μεταναστών αλλά και στις εκατοντάδες καλλιτέχνες και διανοουμένους που πρόσθεσαν «την κραυγή τους» στο γεγονός για πρώτη φορά. Η ίδια η μέρα συνδύαζε την οργή για την δολοφονία του Πακιστανού μετανάστη στα Πετράλωνα με την προσευχή στη Πλατεία Δημαρχείου μπροστά στο φέρετρο του, την ζωντάνια δεκάδων παιδιών που βρέθηκαν στο θέατρο Εμπρός, στην παράσταση «Μια Γιορτή στου Νουριάν», την ορμή και τη χαρά χιλιάδων αντιφασιστών από όλη την Ελλάδα που ένοιωσαν την δύναμη της ενότητας και του πολύχρωμου δυναμικού εργαζόμενων, φοιτητών, μαθητών. Ένα ολόκληρο ποτάμι διαδηλωτών ανηφόριζε την Σταδίου από την Ομόνοια πίσω από το τεράστιο πανό «Αθήνα, πόλη αντιφασιστική» ενώ για ώρες παρακολουθούσε τα μουσικά συγκροτήματα στο Σύνταγμα.

Αναδείχτηκε η δυναμική που μπορεί να τσακίσει τη φασιστική απειλή και να αναγκάσει την κυβέρνηση να πάρει πίσω την ρατσιστική ατζέντα που τροφοδοτεί την άνοδο τους. Η οργανωμένη παρουσία της ΚΕΕΡΦΑ έπαιξε καταλυτικό ρόλο στο να έρθει στο προσκήνιο η δύναμη του κινήματος αφού ανέδειξε σε όλη την αριστερά και τα κινήματα ότι υπάρχει ο δρόμος της μαζικής δράσης. Αυτή η επιτυχία στηρίχτηκε σε πολιτικές επιλογές, μακριά από την υποτίμηση της φασιστικής απειλής. Αυτά τα προχωρήματα διευκόλυναν τους νέους ακτιβιστές και ακτιβίστριες να μπουν μπροστά ξεπερνώντας την αδράνεια των ηγεσιών των κοινοβουλευτικών κομμάτων της αριστεράς.

Τώρα τα καθήκοντα είναι ακόμη μεγαλύτερα και αποφασιστικής σημασίας αν θέλουμε να ανατρέψουμε τη ρατσιστική ατζέντα του Σαμαρά και να αρχίσουμε να αποδυναμώνουμε τους νεοναζί. Δεν είναι εύκολος δρόμος αλλά το ξεκίνημα της 19ης Γενάρη μάς δίνει τη βάση για να προχωρήσουμε. Όπως εξηγεί ο Θανάσης Καμπαγιάννης στο προηγούμενο άρθρο, η μάχη για την υπεράσπιση του δικαιώματος στην ιθαγένεια είναι κεντρική και τα βήματα έχουν αρχίσει να οργανώνονται για μέρα δράσης στα σχολεία στις 21 Μάρτη και διαδηλώσεις στις 30 Μάρτη πανελλαδικά.

Stop στις δολοφονίες μεταναστών

Η ανατροπή της ατζέντας του ρατσισμού περνάει μέσα από την καμπάνια κατά των δολοφονικών επιθέσεων της Χρυσής Αυγής. Η Χρυσή Αυγή προσπαθεί επίμονα να αναδείξει ότι εκφράζει την οργή για το Μνημόνιο και δεν αποτελεί συμμορία νεοναζιστών κα ρατσιστών. Χρειάζεται να δώσουμε τη μάχη ώστε να μην μπορούν να καλύπτονται πίσω από την προστασία της ΕΛΑΣ οι ρατσιστικές συμμορίες που επιχειρούν να σπείρουν το τρόμο στις γειτονιές. Αυτές οι επιθέσεις έχουν κεντρική καθοδήγηση από τον ίδιο το Μιχαλολιάκο και τον Κασιδιάρη και είναι κάτι που πρέπει να ξεσκεπαστεί συστηματικά.

Στις 17 Γενάρη ένας εργαζόμενος Πακιστανός μετανάστης, ο Σαχζάτ Λουκμάν έχασε τη ζωή του στα Πετράλωνα. Οι δολοφόνοι πιάστηκαν με το ματωμένο μαχαίρι στα χέρια μετά από καταγγε-

Αθήνα 19 Γενάρη.

λία αυτοπτών μαρτύρων. Στην έρευνα που ακολούθησε στο σπίτι του ενός, βρέθηκαν όπλα και δέσμες από προεκλογικά φυλλάδια της Χρυσής Αυγής. Η Αστυνομία έτρεξε αμέσως να συγκαλύψει το ρατσιστικό έγκλημα αποδίδοντας το σε μη ρατσιστικά κίνητρα. Και βέβαια οι φωτογραφίες των δολοφόνων δεν κρίθηκε απαραίτητο να δημοσιοποιηθούν.

Λίγες μέρες μετά ο Μαμπακάρ Ντιάε, έπεφτε νεκρός στις γραμμές του ΗΣΑΠ στο Θησείο μετά από δολοφονική καταδίωξη της Δημοτικής Αστυνομίας που πραγματοποιούσε επιχείρηση διωγμού των μικροπωλητών. Η ύπαρξη θύλακα της Χρυσής Αυγής έχει καταγγελθεί και από το Συνδικάτο Εργαζομένων στην Αυτοδιοίκηση Αττικής. ΄Εχει μάλιστα την κωδική ονομασία ομάδα Κ και δημιουργήθηκε από «εθελοντές» υπαλλήλους για την καταδίωξη των μεταναστών μικροπωλητών. Σε προηγούμενες καταδιώξεις είχαν οπλιστεί με κράνη και ρόπαλα ενώ έξω από την ΑΣΟΕΕ έριχναν πέτρες μαζί με νεοναζί κατά φοιτητών και μεταναστών.

Οι ρατσιστικές επιθέσεις με εμπλεκόμενους τους νεοναζί της Χρυσής Αυγής είναι αμέτρητες. Ωστόσο ο ξεσηκωμός και η άνοδος του νέου αντιφασιστικού και αντιρατσιστικού κινήματος έχει δυναμώσει την πίεση ενάντια στην αστυνομική κάλυψη αυτών των εγκλημάτων με αποτέλεσμα κάποιες συλλήψεις νεοναζί.

Στη Κρήτη, στο Λασήθι, ο ίδιος χρυσαυγίτης εκπαιδευτικός για τον οποίο ανασύρθηκε η υπόθεση της καταγγελίας σε βάρος του για βιασμό μαθήτριας, συνελήφθη για επίθεση σε βάρος μεταναστών σε οικισμό όπου διέμεναν αγρεργάτες. Αφέθηκε ελεύθερος ενώ οι Πακιστανοί μετανάστες κρατούνται ως παράνομοι μετανάστες. Σύλληψη χρυσαυγιτών έγινε και στην Κόρινθο μετά από έρευνα σε αυτοκίνητο όπου βρέθηκαν όπλα και εκρηκτικά. Πρόκειται για υψηλόβαθμα στελέχη των ομάδων κρούσης της Χρυσής Αυγής με επιθέσεις στη περιοχή. Το περασμένο καλοκαίρι είχαν επιτεθεί στον παλιό σταθμό του ΟΣΕ. Πρόσφατα επιτέθηκαν σε οπαδούς της ΑΕΚ που μάζευαν τρόφιμα για αλληλεγγύη, και με όπλα σε σπίτια Πακιστανών.

Συλλήψεις έγιναν επίσης για την επίθεση φασιστών στο κουρείο στην Μεταμόρφωση Αττικής όπου μαχαίρωσαν έναν ταξιτζή.

Το επόμενο διάστημα θα χρειαστεί να κρατήσουμε σταθερά ανοιχτή την καταγγελία των δολοφόνων νεοναζί. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε από τη μια να απελευθερώνονται οι συλληφθέντες δολοφόνοι φασίστες και να μην φτάνουν οι υποθέσεις τους στα δικαστήρια ενώ οι μετανάστες να στέλνονται στη φυλακή ως παράνομοι! Οι μετανάστες θύματα ρατσιστικών επιθέσεων πρέπει να αποκτάνε άμεσα άδεια παραμονής για λόγους δημοσίου συμφέροντος όπως απέκτησε ο Αιγύπτιος μετανάστης (που βρέθηκε αλυσοδεμένος στην Σαλαμίνα) μετά από συνέντευξη τύπου-παρέμβαση της ΚΕΕΡΦΑ. Αντίθετα, μαζί με τους μαχαιροβγάλτες φασίστες πρέπει να πάνε στα δικαστήρια και οι βουλευτές της Χρυσής Αυγής με την άρση της ασυλίας τους ώστε να καταδικαστούν για την υπόθαλψη αυτών των εγκλημάτων μίσους και τον εξοπλισμό των Ταγμάτων εφόδου.

Οι κινήσεις υπεράσπισης δικαιωμάτων, τα συνδικάτα και οι καλλιτέχνες έχουν να παίξουν κεντρικό ρόλο στη πρωτοβουλία που έχει πάρει η ΚΕΕΡΦΑ μαζί με την Πακιστανική Κοινότητα και την Κοινότητα Σενεγάλης.

Ούτε στις γειτονιές, ούτε στα σχολεία

Η μάχη για να διώξουμε τους φασίστες πρέπει να στηριχτεί στα δυνατά κομμάτια του εργατικού κινήματος που θα αποκρούσουν τις προσπάθειες διάσπασης της εργατικής τάξης και στοχοποίησης των μεταναστών για την κρίση. Στα ίδια τα σχολεία, οι φασίστες προσπαθούν να χτυπήσουν αριστερούς εκπαιδευτικούς ακόμη και με στημένες καταγγελίες και ΕΔΕ για να αποχτήσουν προσβάσεις σε μαθητές ώστε να τους στρατολογούν σε ομάδες κρούσης κατά των μεταναστών. Είναι ο χώρος με πολλά παιδιά μεταναστών δεύτερης γενιάς και η στέρηση της ιθαγένεια θα ενισχύσει αυτή την προσπάθεια των φασιστών. Γι'αυτό, είναι το μέτωπο όπου οι σύλλογοι των εκπαιδευτικών χρειάζεται να ιεραρχήσουν πολύ ψηλά. Την ίδια ώρα καμία ανοχή απέναντι στους φασίστες και τις επιθέσεις τους. Τα παραδείγματα είναι πολλά όπου η αντίσταση ξεδιπλώνεται απέναντι τους.

Την ίδια μάχη θα χρειαστεί να οργανώσουμε στα νοσοκομεία όπου οι φασίστες μετατρέπονται σε συμπληρωματική δύναμη γα την επιβολή των περικοπών προπαγανδίζοντας το πέταγμα στο δρόμο των μεταναστών. ΄Εχουν κάνει κεντρική την καμπάνια για να διώξουν τις αποκλειστικές μετανάστριες νοσοκόμες και γι'αυτό επιχειρούν τη νομιμοποίηση

τους ως συνομιλητών των διοικήσεων των νοσοκομείων για να πάρουν στοιχεία και να επιβάλουν ελέγχους. Η παρέμβαση των σωματείων χρειάζεται να είναι αποφασιστική όπως είναι και για τις απόπειρες των φασιστών να φτιάξουν «Τράπεζες ελληνικού αίματος για έλληνες». Να γράψουν άμεσα όλες τις αποκλειστικές στη δύναμη των συνδικάτων. Να διώξουν τους φασίστες, να βάλουν χέρι στις διοικήσεις που συνεργάζονται όπως έγινε στην Τρίπολη όπου η διοικήτρια έχασε τη θέση της όταν συνεργάστηκε με τη Χρυσή Αυγή και τα σωματεία αντιστάθηκαν.

Θέλουμε να βάλουμε το ζήτημα ότι δεν μπορούν να αλωνίζουν στα μέσα ενημέρωσης και να προβάλλονται οι φασίστες με πρόσχημα τάχα την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών. Τα ΜΜΕ έπαιξαν ρόλο στην προβολή των φασιστών σαν αντισυστημική δύναμη προβάλλοντας τα ψέματα κατά των μεταναστών αλλά και παραμύθια του στυλ «η γιαγιά του Αγίου Παντελεήμονα και ο καλός χρυσαυγίτης που την πάει στο ΑΤΜ». Αυτή η φωτογραφία όπου υποψήφιος χρυσαυγίτης φωτογραφίζεται με τη μάνα του και γίνεται είδηση για λαϊκή κατανάλωση είναι η καλύτερη απόδειξη ότι χρειάζεται ανοιχτό μέτωπο μέσα στα ΜΜΕ κατά των φασιστών. Έφτασαν να στοχοποιούν συνδικαλιστές όπως το Μωϋσή Λίτση με χυδαιότητες αντισημιτικές που θυμίζουν το κυνήγι μαγισσών του Χίτλερ: «Εβραίος Ταμίας της ΕΣΗΕΑ». Η άρνηση βήματος για τους ναζί στα ΜΜΕ και στους κοινωνικούς χώρους, η άρνηση της αριστεράς να βγαίνει μαζί τους στα κανάλια, στα πανελ και στις εκδηλώσεις είναι όρος για να μην επιτρέψουμε να νομιμοποιούνται ως άλλο ένα νόμιμο κόμμα οι αρνητές της ύπαρξης κάθε δημοκρατικού θεσμού, οι υποστηριχτές της εξόντωσης των διαφορετικών ανθρώπων, των μεταναστών, των ομοφυλόφιλων, των Ρομά, των αγωνιστών των κινημάτων. Άλλωστε, οι εξοντωμένοι στα Άουσβιτς δεν έχασαν τη ζωή τους γιατί δεν έκαναν διάλογο με τους ναζί η γιατί δεν είχαν ισχυρά επιχειρήματα αλλά γιατί κατέληξαν σε εργοστάσιο θανάτου ως τόπο που τους προόρισαν οι ναζί θεωρώντας τους υπάνθρωπους, κατώτερους της Άριας Φυλής. Δεν είναι δημοκρατία το να επιτρέψεις να τη χρησιμοποιούν οι ομογάλακτοι του Χίτλερ, αυτοί που βάζουν σαν στόχο να επαναλάβουν τα ίδια εγκλήματα στον 21ο αιώνα.

Να βάλουμε τέλος στις ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα

Ένα κύμα συλλήψεων διοικητών Αστυνομικών Τμημάτων και άλλων αστυνομικών έγινε μετά από καταγγελίες μεταναστών για κλοπές και εκβιασμούς καταστηματαρχών. Αυτού του είδους η εγκληματικότητα των αστυνομικών οργάνων είναι γενικευμένη. Οι ίδιες οι ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα με την ασύδοτη και χωρίς όρια αστυνομική βαρβαρότητα έχουν μεταφέρει το ρατσισμό από την κτηνωδία της φυσικής βίας κατά μεταναστών στην αρπαγή χρημάτων και στους εκβιασμούς καταστηματαρχών.

Οι ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα από τον Αύγουστο ήταν το χαρτί που έπαιξε ο Σαμαράς για να επιχειρήσει να στρέψει την οργή μακριά από τις ευθύνες της κυβέρνησης του που σπέρνει τη φτώχεια με τις περικοπές και τα κλεισίματα. Οι μετανάστες είναι οι αποδιοπομπαίοι τράγοι για την αποτυχία του συστήματος τους.

Τα ίδια τα στοιχεία της Αστυνομίας είναι κραυγαλέα απόδειξη των ρατσιστικών ψεμάτων που μιλάνε για «εισβολή εκατομμυρίων παρανόμων». Μέχρι τις 4 Μάρτη 2013 η ΕΛΑΣ προσήγαγε 83.918 ενώ συνέλαβε 4.849 για παράνομη είσοδο στη χώρα. Πρόκειται για ποσοστό που φτάνει μόλις το 5,7%, κάτι που υπογραμμίζει ότι οι ίδιες οι επιχειρήσεις σκούπα λειτουργούν με ανοιχτά ρατσιστικά κριτήρια εντοπίζοντας μετανάστες στο δρόμο με βάση το χρώμα ενώ η συντριπτική πλειοψηφία που φτάνει το 94, 3% έχουν χαρτιά.

Τα απάνθρωπα στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Κόρινθο, την Αμυγδαλέζα και τον Έβρο έχουν γίνει πολλές φορές κέντρα βασανιστηρίων αλλά και εξεγέρσεων από μέρους των μεταναστών. Αστυνομικοί επιτίθενται σε κρατούμενους ακόμη και σε περιπτώσεις που τους ζητάνε ιατρική φροντίδα σε νοσοκομείο. Το φαγητό και οι συνθήκες υγιεινής είναι πανάθλιες σε αυτά τα επιδοτούμενα από την Ε.Ε. κολαστήρια όπου καταλήγουν όσοι πιάνονται στα δόκανα της FRONTEX, εκτός από τους συλληφθέντες στις ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα. Η κράτηση για άγνωστο διάστημα, καθώς το τρίμηνο γίνεται εξάμηνο και το εξάμηνο έτος, είναι χρόνος για την Αστυνομία να εκβιάσει την υπογραφή του κρατούμενου για οικειοθελή απέλαση από τη χώρα.

Είναι ώρα να διεκδικήσουμε ξεκάθαρα νομιμοποίηση των μεταναστών και άσυλο στους πρόσφυγες. Να σπάσει η εξάρτηση της ανανέωσης των αδειών από τον αριθμό των ενσήμων την ώρα που η ανεργία θερίζει. Αυτή είναι η δικιά μας απάντηση στις πολιτικές που αντί για δικαιώματα μοιράζουν θάνατο στα σύνορα από τον Έβρο μέχρι το Αιγαίο, εξοντώνουν ζωές μέσα στις φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Θέλουμε ανοιχτά σύνορα, γι αυτό διεκδικούμε τη κατάργηση της FRONTEX και των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Το άσυλο να φύγει μακριά από τα χέρια της Αστυνομίας ώστε οι πρόσφυγες των πολέμων και των δικτατοριών που επιχειρούν να ξεφύγουν από το θάνατο να μην καταλήγουν ξανά κατατρεγμένοι από τις κυβερνήσεις της ΕΕ που την έχουν μετατρέψει σε ρατσιστικό φρούριο.

Διεθνής αντιφασιστική απάντηση

Η μάχη ενάντια στο ρατσισμό και τη φασιστική απειλή είναι στο κέντρο της προσοχής εκατομμυρίων σε όλο τον πλανήτη και ιδιαίτερα στην Ευρώπη, όπου μια σειρά από φασιστικές οργανώσεις έχουν εισβάλει στην πολιτική σκηνή κερδίζοντας έδρες στα κοινοβούλια. Η πάλη ενάντια στις ρατσιστικές πολιτικές των κυβερνήσεων της ΕΕ πρέπει να πάει χέρι-χέρι με την απόκρουση των πολιτικών της άγριας λιτότητας των περικοπών και των ιδιωτικοποιήσεων. Αυτή ήταν η πρόταση άλλωστε στην οποία κατέληξε η σύσκεψη της ΚΕΕΡΦΑ στις 15/2/2013 και τη πρότεινε με παρουσία της στο Συνέδριο του Unite Against Fascism στο Λονδίνο στις 2 Μάρτη. Είναι ανοιχτή η προοπτική μιας μεγάλης πανευρωπαϊκής και διεθνούς συνάντησης στις 5 Οκτώβρη στην Αθήνα ώστε ο δρόμος προς τις ευρωεκλογές να βρει ένα ισχυρό πανευρωπαϊκό αντιφασιστικό και αντιρατσιστικό κίνημα που θα δώσει ενωμένα τη μάχη για να μην μπορέσουν να ισχυροποιήσουν τη παρουσία τους. Η πτώση τους στην Αυστρία είναι ένα καλό παράδειγμα ότι δεν υπάρχει αυτοματισμός ανάμεσα στο βάθεμα της κρίσης και την άνοδο των νεοναζί.

Έχουμε τη δύναμη να τους σταματήσουμε χτίζοντας ένα κίνημα ελπίδας που θα εμποδίζει τους καπιταλιστές να μας φορτώσουν τα βάρη της κρίσης τους στις πλάτες μας και τους φασίστες τους να μας ξαναστείλουν σε ένα νέο μεσαίωνα. ■

23 Φλεβάρη 1917 στην Πετρούπολη. Η επανάσταση ξεκίνησε με τις γυναίκες μπροστά.

Γυναίκες και καταπίεση – πώς δε θα μας γυρίσουν πίσω

Η πάλη ενάντια στο σεξισμό και τις διακρίσεις είναι αξεχώριστη από την αντίσταση στο σύστημα όπως εξηγεί η **Μαρία Στύλλου**.

Οι εργάτριες του 21ου αιώνα έχουν βάλει τη σφραγίδα τους σε όλες τις μεγάλες μάχες. Στο αντιπολεμικό κίνημα στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, στο αντικαπιταλιστικό κίνημα και στα οδοφράγματα του Σιάτλ, της Πράγας, της Γένοβας, στο μεγάλο απεργιακό κίνημα που ξεκίνησε το 2009 και που δεν έχει κλείσει. Μέσα σ' αυτή τη δεκαετία, οργανώθηκαν κινητοποιήσεις για να είναι ελεύθερη η έκτρωση, συλλαλητήρια ενάντια στο σεξισμό και τους βιασμούς. Πριν δυο μήνες η Ινδία συνταράσσονταν από διαδηλώσεις ενάντια στους βιασμούς και στην Αίγυπτο οι γυναίκες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της επανάστασης.

Αυτές οι μάχες, αυτή η εικόνα της δύναμης, είναι αυτή που μπορεί να επιβάλει ότι δεν θα μας γυρίσουν πίσω. Ότι η προσπάθεια της κυρίαρχης τάξης να τσακίσει τις κατακτήσεις μας, να μας γυρίσει στη δεκαετία του '50 και να πάρει πίσω όλα όσα κέρδισε το γυναικείο κίνημα δεν θα περάσει.

Δεν θα πάρουν πίσω τις κατακτήσεις μας ενός ολόκληρου αιώνα, τουναντίον έχουμε σταθμούς και εμπειρίες που πάνω τους στηρίζουμε και τη συνέχεια.

Ποιος φταίει για την καταπίεση;

Μέσα στο κίνημα και μέσα στην αριστερά υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση για τις αιτίες της γυναικείας καταπίεσης. Είναι μια συζήτηση παλιά, που ξαναγεννιέται σήμερα μέσα από τις μάχες που έχουν ανοίξει αλλά και μέσα από το ενδιαφέρον που υπάρχει για τις μαρξιστικές ιδέες.

Μπορεί ο μαρξισμός να εξηγήσει ζητήματα καταπίεσης, ή μήπως η δυνατότητά του περιορίζεται στην οικονομική θεωρία, και στο να εξηγήσει τι συμβαίνει στη παραγωγή, ενώ στην ανάλυση της αναπαραγωγής έχει προβλήματα; Είναι μήπως μια θεωρία απλουστευτική για ζητήματα που έχουν να κάνουν με την «ανθρώπινη φύση»;

Η αντίληψη της «ανθρώπινης φύσης» είναι αυτή που ενοποιεί με κάποιον τρόπο όλους αυτούς που προσπαθούν να εξηγήσουν την καταπίεση όχι σαν αποτέλεσμα της ταξικής κοινωνίας, αλλά σαν διαφορά ανάμεσα στα δυο φύλα.

Οι μαρξιστές δεν πιστεύουν ότι υπάρχουν μόνιμα χαρακτηριστικά στις διαφορετικές κοινωνίες, αντίθετα θεωρούν ότι οι συμπεριφορές και η θέση των γυναι-

κών αλλάζει, και ότι μπορεί να υπάρξει μια κοινωνία που όλοι να είναι ίσοι και ελεύθεροι.

Η καταπίεση της γυναίκας έρχεται μαζί με την εμφάνιση της ταξικής κοινωνίας. Η ιδιοκτησία – που δεν υπήρχε πιο πριν – αλλάζει την μορφή της οικογένειας απ' αυτή που υπήρχε μέχρι τότε. Τώρα η οικογένεια μετατρέπεται στην ιδιωτική σφαίρα του κάθε ιδιοκτήτη. Η οικογένεια γίνεται μονογαμικός θεσμός για τη γυναίκα, γιατί ο άντρας πρέπει να γνωρίζει τους κληρονόμους του. Η γυναίκα ανήκει μόνο σε έναν άντρα και η σεξουαλικότητα καθορίζεται από το τι θεωρείται «φυσικό» σ' αυτή την κοινωνία. Αυτό που καθορίζει τις ανθρώπινες σχέσεις είναι ο τρόπος που οργανώνεται η κοινωνία για να καλύψει τις ανάγκες της. Ο Ένγκελς χρησιμοποιεί στο βιβλίο του τον Μόργκαν (ανθρωπολόγο), για να δείξει τη διαφορά ανάμεσα στην ταξική και την πρωτόγονη κοινωνία. Τότε που η βασική διαίρεση δεν ήταν η τάξη αλλά η φυλή. [1]

Οι πρωτόγονες κοινωνίες καλύπτουν το 90% της ανθρώπινης κοινωνίας από άποψη χρόνου. Αυτή η περίοδος χωρίζεται σε δυο φάσεις. Η πρώτη στηρίζεται στο κυνήγι και τη συλλογή καρπών. Η δεύτερη στην ανατροφή ζώων, την καλλιέργεια, την χειροτεχνία (κατασκευή πήλινων σκευών για να κρύψουν αυτά που περίσσευαν), την υφαντουργία. Ο τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας και η σχέση ανάμεσα στα δυο φύλα, ήταν τελείως διαφορετικοί απ' ότι ισχύει σήμερα. Οι ανθρωπολογικές έρευνες που έχουν γίνει διαφέρουν μεταξύ τους, ανάλογα με τις κοινωνίες που μελετάνε. Υπάρχουν κοινωνίες που συνεχώς μετακινούνταν για να βρούνε φαγητό να φάνε, και κοινωνίες που άρχισαν να καλλιεργούν κάποια χωράφια και να έχουν ζώα να βοσκάνε.

Στις πρώτες ο καταμερισμός εργασίας ήταν μικρότερος απ' ό,τι στις δεύτερες που οι άντρες συνέχισαν να ασχολούνται με το κυνήγι και οι γυναίκες με τη βοσκή και με την καλλιέργεια. Η κατανομή δεν σήμαινε και κατώτερη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Η οικογένεια ήταν πολυγαμική (ομαδικοί γάμοι ανάμεσα σε δυο γένη). Η καταγωγή των παιδιών από τη μάνα. Όχι λόγω μητριαρχίας (αυτό αμφισβητείται) αλλά διότι έτσι μπορούσε κανένας να ξέρει την καταγωγή των παιδιών. Η ανατροφή των παιδιών και των γερόντων ήταν ομαδική μέσα στα πλαίσια της διευρυμένης οικογένειας.[2]

Διαδήλωση γυναικών στην Αίγυπτο.

Αυτή η εικόνα απεικονίζεται στον Όμηρο και στην ελληνική μυθολογία. Οι Μοίρες ήταν γυναικείες θεότητες που καθόριζαν τη μοίρα, το ριζικό. Οι μοίρες ήταν η διαίρεση της γης σε κομμάτια που ανήκαν σε κάθε γένος.

Οι Ερινύες στην Ορέστεια του Αισχύλου υποστηρίζουν την Κλυταιμνήστρα που σκότωσε τον Αγαμέμνονα. Αντίθετα, η Αθηνά και ο Δίας υποστηρίζουν τον Ορέστη που ζητάει εκδίκηση και του δίνουν την άδεια να σκοτώσει τη μάνα του.

Είναι το πέρασμα από την αταξική στην ταξική κοινωνία.

Όταν η κοινωνία αρχίζει να παράγει περισσότερο απ' ό,τι καταναλώνει, τότε δημιουργείται το πλεόνασμα. Και ο έλεγχος του πλεονάσματος περνάει σε ένα κομμάτι απ' αυτή την κοινωνία. Το κέντρο δεν είναι πια το γένος, αλλά η τάξη. Αυτή η περίοδος συμπίπτει με την ιστορική ήττα του γυναικείου φύλου, όπως χαρακτηριστικά την περιγράφει ο Ένγκελς στο βιβλίο του. Υπήρχε ένα μεταβατικό στάδιο που ασκήθηκε άμεση βία στις γυναίκες, για να τις εξαναγκάσουν να δεχτούν την αλλαγή. Υπήρχαν τεράστιες αντιδράσεις και ξεσηκωμός από τις ίδιες, κι αυτό καταγράφεται στον κώδικα του Χαμουραμπί στην Μεσοποταμία. Ο κώδικας προέβλεπε την παραδειγματική τιμωρία για τις γυναίκες που έσπαζαν τους δεσμούς της οικογένειας και μιλούσαν με άλλους άντρες. Η τιμωρία ήταν να τους σπάσουν τα δόντια με ένα πυρακτωμένο τούβλο, για να υπάρχουν σε όλη τους τη ζωή τα σημάδια της πράξης τους.

Έτσι άρχισε η οικονομική εξάρτηση και το σπάσιμο της ελευθερίας που είχαν οι γυναίκες στις πρωτόγονες κοινωνίες.

Η οικογένεια στον καπιταλισμό

Το πέρασμα από την πρωτόγονη στην ταξική κοινωνία ήταν προχώρημα. Όμως επειδή αυτή η εξέλιξη γίνεται σε μια κοινωνία διαιρεμένη σε τάξεις, το κόστος είναι τεράστιο γι' αυτούς που παράγουν αλλά δεν ελέγχουν την κοινωνία. Η οικογένεια παίρνει διάφορες μορφές, αλλά η καταπίεση των γυναικών είναι κοινό χαρακτηριστικό σε όλη την ιστορία των ταξικών κοινωνιών. Ο τρόπος που είναι οργανωμένη η παραγωγή επιβάλλει και τον τρόπο αναπαραγωγής. Η ανάγκη της κάθε φορά κυρίαρχης τάξης να εξασφαλίζει πλεόνασμα και τον έλεγχο πάνω σ' αυτό καθορίζει και τη θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία.

Στην Αθηναϊκή Δημοκρατία η κυρίαρχη τάξη εξασφάλιζε τα κέρδη της μέσα από τη δουλεία και τους πολέμους. Στους δούλους δεν υπήρχαν οικογένειες. Ήταν ασύμφορο να χάνουν χρόνο για να αναπαράγουν δούλους, η προσφορά δούλων εξασφαλιζόταν από τους πολέμους. Στους ελεύθερους πολίτες υπήρχαν μόνο άντρες γιατί μπορούσαν να είναι πολεμιστές. Οι γυναίκες ήταν κομμάτι των σπιτιών. Μόνο οι άντρες μπορούσαν να πάρουν διαζύγιο. Οι γυναίκες μόνο εάν συμφωνούσε ο άντρας ή ο πατέρας τους.

Στη φεουδαρχία, η κυρίαρχη τάξη στηρίζεται στον πόλεμο και στην εκμετάλλευση των αγροτών. Οι οικογένειες των αγροτών μετατρέπονται σε παραγωγικές μονάδες με χαμηλό κόστος (παραγωγή τροφίμων, ρούχων κλπ) και ταυτό-

χρονα είναι αυτές που κληρονομούν το δικαίωμα να καλλιεργούν τα χωράφια και να έχουν τα εργαλεία. Επικεφαλής στην αγροτική οικογένεια ήταν ο άντρας.

Στον καπιταλισμό η εκμετάλλευση στηρίζεται στους ελεύθερους εργάτες, χωρίς ιδιοκτησία και δεσμούς. Η οικογένεια των αστών λειτουργεί για την μεταβίβαση της ιδιοκτησίας. Η εργατική οικογένεια εξασφαλίζει την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης, άρα τη δυνατότητα να υπάρχουν «ελεύθεροι» εργάτες.

Αυτό σημαίνει ότι η οικογένεια εξασφαλίζει μια σειρά από οικονομικές, ιδεολογικές και ψυχολογικές λειτουργίες που στηρίζονται στον ίδιο το θεσμό, αλλά και στο ρόλο της γυναίκας μέσα σ' αυτή.

Στη συλλογή άρθρων του Λέον Τρότσκι με τίτλο *Γυναίκες και Οικογένεια* υπάρχει μια πολύ σωστή επισήμανση για τη γυναικεία καταπίεση στην οικογένεια:

«Ο Βλαδίμηρος Ίλιτς μας δίδαξε να εκτιμάμε τα εργατικά κόμματα σύμφωνα με τη θέση τους, και συγκεκριμένα και γενικά, απέναντι στα καταπιεσμένα έθνη και απέναντι στις αποικίες. Γιατί; Γιατί ένας Άγγλος εργάτης μπορεί να εκφράσει την συμπαράσταση του στην τάξη που ανήκει αλλά να του είναι δύσκολο να συμπαρασταθεί σε ένα κιτρινόχρωμο Κινέζο αχθοφόρο. Να τον αντιμετωπίσει σαν αδελφό στην εκμετάλλευση, ...γιατί έτσι πρέπει να σπάσει το κέλυφος της εθνικής περηφάνιας που έχει δημιουργηθεί για αιώνες.

Ο επικεφαλής της οικογένειας, κουβαλάει μαζί του το κέλυφος των προκαταλήψεων απέναντι στα παιδιά και τη γυναίκα, η γυναίκα είναι ο αχθοφόρος της οικογένειας. Αυτό το κέλυφος που έχει δημιουργηθεί για χιλιετίες και όχι απλά για κάποιους αιώνες. Και γι' αυτό, θα πρέπει να σπάσουμε το κέλυφος του συντηρητισμού, που στηρίζεται στην ασιατική καταγωγή μας, στη δουλεία, στη φεουδαρχία, στις αστικές προκαταλήψεις, και στις προκαταλήψεις των ίδιων των εργατών που έχουν προέλθει από τις χειρότερες πλευρές της αγροτικής παράδοσης...»[3]

Καπιταλισμός και αλλοτρίωση

Οι θεωρίες που αρνούνται την ανάλυση του Ένγκελς σαν απλοϊκή, και που ανάγουν την γυναικεία καταπίεση στη διαφορά των δυο φύλων και στο κέρδος που έχουν όλοι οι άντρες από τη γυναικεία καταπίεση, προτείνουν και διαφορετικό δρόμο, διαφορετική στρατηγική και προοπτική. Το βιβλίο της Φεντερίτσι, με τίτλο *Ο Καλιμπάν και η μάγισσα*, που έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και έχει γίνει μπεστ-σέλερ, προτείνει την επιστροφή στον «πρωτόγονο κομμουνισμό» του φεουδαρχικού χωριού, που καταργήθηκε με την πρωτόγονη συσσώρευση του καπιταλισμού και την κατάργηση του συστήματος των ανοιχτών αγρών και περίφραξη των κοινοτικών γαιών.

Σύμφωνα με την Φεντερίτσι, *«η πρωταρχική συσσώρευση έχει σημάνει την κατασκευή μιας νέας τάξης πραγμάτων η οποία μετάτρεψε τις γυναίκες σε υπηρέτριες του αντρικού εργατικού δυναμικού, αποτέλεσε σημαντική όψη της καπιταλιστικής ανάπτυξης...*

...Η διαφορά ισχύος μεταξύ γυναικών και αντρών, καθώς και η μεταμφίεση της απλήρωτης γυναικείας εργασίας σε φυσική κατωτερότητα, έχουν επιτρέψει στον καπιταλισμό να επεκτείνει σε τεράστιο βαθμό το «απλήρωτο μέρος της ημέρας εργασίας και να χρησιμοποιήσει τον (αντρικό) μισθό για να συσσωρεύει γυναικεία εργασία. Σε πολλές περιπτώσεις έχουν επίσης χρησιμεύσει στην μετατροπή του ανταγωνισμού των τάξεων σε ανταγωνισμό μεταξύ αντρών και γυναικών...»[4]

Είναι μια θεωρία που πέφτει σε λάθη. Το πρώτο, δεν κάνει τη διάκριση ανάμεσα σε παραγωγή και αναπαραγωγή μέσα στον καπιταλισμό. Η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης γίνεται στο επίπεδο της παραγωγής και όχι της οικογένειας. Ο καπιταλισμός και κάθε ταξική κοινωνία είχε ανάγκη την καταπίεση των γυναικών και αργότερα και των μαύρων, γιατί αυτή του εξασφάλιζε τη δυνατότητα να κρατάει το ποσοστό της εκμετάλλευσης αντρών και γυναικών ψηλά. Η οικογένεια σαν θεσμός εξασφαλίζει την μεγαλύτερη εκμετάλλευση της εργατικής τάξης στο χώρο δουλειάς, και όχι την εκμετάλλευση των γυναικών μέσα στο σπίτι. Στην κρίση, όπως σήμερα, γυναίκες και άντρες μπορεί να καταφεύγουν στην οικογένεια για να επιβιώσουν, αυτό όμως είναι αποτέλεσμα της αύξησης της εκμετάλλευσης στους χώρους δουλειάς και όχι το αντίθετο. Ίσα-ίσα, η επιστροφή στο σπίτι λειτουργεί και αρνητικά για τον ίδιο τον καπιταλισμό.

Οι καπιταλιστές έχοντας καταστρέψει τις παλιές πατριαρχικές εστίες, χρησιμοποίησαν διάφορα στοιχεία από παλιά, για να φτιάξουν την καινούργια οικογένεια της εργατικής τάξης. Ο τρόπος που η ατομική οικογένεια εξυπηρετεί την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης είναι η υλική ρίζα της καταπίεσης των γυναικών μέσα στον καπιταλισμό. Η καταπίεση δεν είναι μόνο υλική αλλά στηρίζεται σε μια σειρά από ιδέες. Οι γυναίκες που δουλεύουν έξω από το σπίτι συνεχίζουν να έχουν την αντιμετώπιση των διακρίσεων. Ο μισθός τους είναι χαμηλότερος από των αντρών, ενώ οι ίδιες δέχονται σεξιστικές επιθέσεις, παρενόχληση και διακρίσεις. Η ιδεολογία της καταπίεσης δεν βγαίνει από την εργατική τάξη, αλλά από τις κυρίαρχες ιδέες και τους εκφραστές της κυρίαρχης τάξης.

Ένα δεύτερο λάθος στη θεωρία της Φεντερίτσι είναι η αδυναμία να καταλάβει το πώς λειτουργεί η αλλοτρίωση μέσα στον καπιταλισμό. Όπως οι εργάτες είναι αποξενωμένοι από το προϊόν της εργασίας τους, από το εμπόρευμα, το ίδιο ισχύει και με τις ανθρώπινες σχέσεις. Όσο εμπόρευμα είναι το ποδήλατο, και χρειάζεται χρήματα για να το αγοράσει ο εργάτης, παρόλο που το έχει παράγει ο ίδιος, το ίδιο ισχύει για τον έρωτα. Το γυναικείο σώμα αντικειμενοποιείται και πετυχημένος είναι αυτός που μπορεί να το αποκτήσει. Αυτή η σχέση νομιμοποιεί και τη βία και τους βιασμούς. Ο καπιταλισμός σαν σύστημα εκμεταλλεύεται άντρες και γυναίκες, καταπιέζει τις γυναίκες και διαστρεβλώνει τις ανθρώπινες σχέσεις και τη σεξουαλικότητα.

Αυτό που σπάει το στενό κορσέ είναι οι αγώνες του εργατικού κινήματος και η κοινή δράση αντρών και γυναικών ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση.

Οι επαναστάσεις

«Οι επαναστάσεις είναι η γιορτή των καταπιεσμένων και των εκμεταλλευόμενων: Σε καμιά άλλη στιγμή οι μάζες του κόσμου δεν έχουν τη δυνατότητα να βγουν μπροστά τόσο ενεργητικά, σαν δημιουργοί μιας νέας κοινωνικής τάξης πραγμάτων» (Λένιν).

Το εργατικό κίνημα, διεθνώς, έφτασε στο απόγειο του με τη ρώσικη επανάσταση του 1917. Με τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή, οι γυναίκες απόκτησαν τον έλεγχο πάνω στις συνθήκες αναπαραγωγής. Νέα πολιτική, νέες συνθήκες,

Απεργιακό συλλαλητήριο στο Σύνταγμα ενάντια στις απολύσεις.

νέα δικαιώματα και κατακτήσεις, έσβησαν από τον χάρτη ανισότητες χιλιετιών που κυριαρχούσαν και καθόριζαν τη ζωή των γυναικών.

Η νέα κυβέρνηση παραχώρησε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου, επέτρεψε το διαζύγιο, μετέτρεψε το γάμο σε εθελοντική σχέση, κατάργησε τη διάκριση ανάμεσα σε νόμιμα και «μη νόμιμα» παιδιά, έδωσε τα ίδια δικαιώματα στην απασχόληση ανάμεσα στις γυναίκες και τους άντρες, καθιέρωσε την ίση αμοιβή για γυναίκες και άντρες και καθιέρωσε την άδεια μητρότητας για όλους. Η μοιχεία, η αιμομιξία και η ομοφυλοφιλία έπαψαν να είναι ποινικά αδικήματα.

Ο Λένιν στο κείμενο του «Για την απελευθέρωση των γυναικών» το 1919 έγραφε γεμάτος περηφάνια:

«Ας πάρουμε τη θέση των γυναικών. Σ' αυτόν τον τομέα, ούτε ένα δημοκρατικό κόμμα σε όλον τον κόσμο, ούτε ακόμα και στις πιο προχωρημένες αστικές δημοκρατίες, δεν έκαναν για δεκαετίες αυτά που έκανε η ρώσικη επανάσταση μέσα σ' ένα χρόνο. Στην πραγματικότητα ξηλώσαμε από τις ρίζες όλους τους νόμους που καταδικάζουν τις γυναίκες στην ανισότητα, που τις εμποδίζουν να πάρουν διαζύγιο, δεν αναγνώριζαν τα παιδιά που είχαν γεννηθεί χωρίς γάμο, τους ανάγκαζαν να ψάχνουν για τους πατεράδες τους κλπ.. νόμοι που έχουν επιβιώσει, σε όνειδος των αστών και του καπιταλισμού, σε μια σειρά από πολιτισμένα κράτη».

Στη δεύτερη επέτειο από τη ρώσικη επανάσταση, ο Λένιν ανακοίνωσε: *«Στην διάρκεια των δυο χρόνων της σοβιετικής εξουσίας σε μια από τις πιο καθυστερημένες χώρες της Ευρώπης, έχουν γίνει τόσο πολλά για την απελευθέρωση των γυναικών, όσα δεν έχουν γίνει τα τελευταία 130 χρόνια, από όλες τις αναπτυγμένες «δημοκρατικές» κοινωνίες όλου του κόσμου μαζί»*[5]

Οι κατακτήσεις των γυναικών στη Ρωσία και στην Ευρώπη, γνώρισαν μια μεγάλη ήττα τη δεκαετία του '30. Ο σταλινισμός στη Ρωσία σήμανε κατά τον χαρακτηρισμό του Τρότσκι ένα Θερμιδώρ στην οικογένεια. Στο βιβλίο του «Η προδομένη επανάσταση» που έγραψε στη Νορβηγία το 1936, περιγράφει τις επιθέσεις που γνώρισαν οι γυναίκες στην περίοδο της βίαιης κολεκτιβοποίησης και των πεντάχρονων πλάνων. *«Η επανάσταση έκανε μια ηρωική προσπάθεια να καταστρέψει την ονομαζόμενη οικογενειακή εστία, τον αρχαϊκό θεσμό όπου η γυναίκα της εργατικής τάξης κάνει καταναγκαστική εργασία από την παιδική ηλικία μέχρι το θάνατο της. Από τη στιγμή της κατάργησης του συστήματος της κάρτας φαγητού το 1935, οι γυναίκες άρχισαν να ασχολούνται με κατσαρόλες και τηγάνια. Γύρισαν στην παλιά σκλαβιά. Για τις γυναίκες στις εργατογειτονιές η απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς ότι «βρισκόμαστε μπροστά το θρίαμβο του Σοσιαλισμού στη Σοβιετική Ένωση» δεν μπορούσε να πείσει κανέναν. Τα μικρά αγροκτήματα δημιουργούσαν μια νέα οικογενειακή εστία, όπου το βάρος έπεφτε διπλά στη γυναίκα. Τα παιδιά καταλήγουν σε άσυλα για τα ορφανά, γιατί οι γονείς τους δεν μπορούσαν να τα ζήσουν. Το 1935 στη Μόσχα και στο Λένινγκραντ επταμισι χιλιάδες γονείς πέρασαν από δίκη γιατί άφησαν τα παιδιά τους στο δρόμο, επειδή δεν είχαν πουθενά αλλού να τα στείλουν. Ένας τεράστιος αριθμός παιδιών του δρόμου [σήμερα των φαναριών] είναι το άμεσο αποτέλεσμα μιας μεγάλης κοινωνικής κρίσης, όπου η παλιά οικογένεια διαλύεται με ρυθμούς γρηγορότερους απ' ότι μπορεί να δημιουργηθεί η νέα οικογένεια.*

Η Θερμιδωριανή νομολογία έχει σημάνει την επιστροφή στο αστικό μοντέλο, και καλύπτει την οπισθοχώρηση με ψεύτικα λογίδρια για την ιερότητα της «νέας» οικογένειας. Πάνω σ' αυτό το ζήτημα η σοσιαλιστική χρεοκοπία προσπαθεί να καλυφτεί με υποκρισίες».[6]

Τα όρια του φεμινισμού

Μέσα στο γυναικείο κίνημα οι διαφωνίες ξεκίνησαν από πολύ νωρίς. Στη Γερμανία η μεγαλύτερη σύγκρουση ήταν για τον πόλεμο. Η Κλάρα Τσέτκιν έκανε προσπάθεια να επηρεάσει τις σοσιαλίστριες και πέρα από τα όρια της Γερμανίας. Το 1907 πήρε την πρωτοβουλία για να γίνει η Πρώτη Διεθνής Συνδιάσκεψη σοσιαλιστριών στη Στουτγάρδη. Η Συνδιάσκεψη, που δεν ήταν και πολύ ομοιογενής, πήρε απόφαση πάνω σε δυο πράγματα. Το πρώτο τη συμμετοχή στη μάχη για την ψήφο σε όλες τις γυναίκες και το δεύτερο κριτική αντιμετώπιση των αστικών φεμινιστικών οργανώσεων. Η δεύτερη συνδιάσκεψη που έγινε το

Μελανοχιτώνισσες στην Ιταλία (έτσι ονομάζονταν οι φασίστες λόγω των μαύρων στολών που φορούσαν).

1910 στην Κοπεγχάγη, επιβεβαίωσε την απόφαση για «την ψήφο σε όλες τις γυναίκες» και αποφάσισε να γίνει η 8 Μάρτη Διεθνής Μέρα για τις Γυναίκες. Η ημερομηνία και η ιδέα προήλθε από τη διαδήλωση που οργάνωσαν οι σοσιαλίστριες γυναίκες στη Νέα Υόρκη το 1908.

Στο σοσιαλιστικό γυναικείο κίνημα καθώς και μέσα στο Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα υπήρχε δεξιά αντιπολίτευση στη Τσέτκιν. Η μεγάλη διαφωνία ήρθε με τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, όταν το SPD ψήφισε τις στρατιωτικές δαπάνες και στήριξε τη συμμετοχή της Γερμανίας στον πόλεμο. Αυτή η εξέλιξη έδειξε πόσο δίκιο είχαν η Ρόζα Λούξεμπουργκ και η Κλάρα Τσέτκιν.

Ο Σύνδεσμος για την προστασία της Μητρότητας και των σεξουαλικών μεταρρυθμίσεων που λειτουργούσε σαν ομπρέλα για τις γυναικείες οργανώσεις στη Γερμανία, πήγε προς τα δεξιά. Στις 13 Ιούλη του 1914, δημιούργησε μια Πανεθνική Γυναικεία υπηρεσία σε συντονισμό με το υπουργείο Εσωτερικών για να βοηθήσει στον πόλεμο. Μετά το τέλος του πολέμου, στη δημοκρατία της Βαϊμάρης, η Γερμανική Οργάνωση Γυναικών (Ομοσπονδία γυναικείων οργανώσεων στη Γερμανία – BDF) υποστήριζε ότι θα πρέπει να ενωθούν όλες οι γυναίκες, απ' όλα τα κόμματα, για να εκφράσουν την «εθνική ομοψυχία».

Στα χρόνια της μεγάλης ύφεσης το 1929-33, οι μικροαστοί κινήθηκαν προς τους ναζί. Αυτή η στροφή εκφράστηκε και από την BDF. Το επίσημο όργανο της κίνησης «Η Κυρία» επιβίωσε μέχρι το τέλος του Τρίτου Ράιχ.

Τα παραδείγματα της δεξιάς στροφής των φεμινιστικών οργανώσεων εκείνη την περίοδο δεν περιορίστηκαν μόνο στην υποστήριξη του πολέμου και στα ζητήματα οικονομικής ανόρθωσης από τις κυρίαρχες τάξεις. Εκφράστηκαν επίσης και στα ζητήματα της ψήφου των γυναικών. Στις ΗΠΑ, η Άντζελα Ντέιβις στο βιβλίο της «Γυναίκες, φυλή και τάξη» περιγράφει πώς η Ένωση Γυναικών για την ψήφο (National American Woman Suffrage Association), η οργάνωση των αστών φεμινιστριών ήταν ανοιχτά ρατσιστική. Υποστήριζε το δικαίωμα της ψήφου μόνο για τις λευκές γυναίκες.[7]

Εάν η Άντζελα Ντέιβις περιγράφει τον ρατσισμό στις γυναικείες οργανώσεις της Αμερικής στις αρχές του 20ου αιώνα, η Heather Eisenstein στο βιβλίο της *Feminism Seduced*, περιγράφει το πώς μια σειρά από φεμινιστικές οργανώσεις στήριξαν την ισλαμοφοβία μετά την επίθεση των δίδυμων πύργων το 2001. Αυτές οι οργανώσεις όχι μόνο στήριξαν τον πόλεμο του Μπους, αλλά θεωρούν την μπούργκα που φορούν οι γυναίκες στο Αφγανιστάν μεγαλύτερη καταπίεση από τις αεροπορικές επιδρομές του ΝΑΤΟ που σκορπούσαν το θάνατο στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ. Η απόφαση του Σιράκ στη Γαλλία να καταργήσει δια νόμου το τσαντόρ στη Γαλλία χαιρετίστηκε από μια σειρά κινήσεις γυναικών που μέχρι τότε πάλευαν για τη γυναικεία απελευθέρωση.[8]

Το δεύτερο πρόβλημα που επισημαίνει στο βιβλίο της η Η. Eisenstein, είναι το αίτημα φεμινιστικών οργανώσεων για δυνάμωμα των κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους σε υποθέσεις βιασμών και σεξουαλικών παρενοχλήσεων. Αυτό έφτασε κάποιες οργανώσεις να συνεργαστούν με την αστυνομία και τις τοπικές αρχές στην καταδίωξη μαύρων, φτωχών και περιθωριακών. Είναι μια αντίληψη ότι τέτοια κομμάτια ευθύνονται για τους βιασμούς, και όχι η υψηλή κοινωνία, τα golden boys, και όλη η αφρόκρεμα της κυρίαρχης τάξης.

Τέτοιες αντιμετωπίσεις δείχνουν τα όρια της αντίληψης περί ξεχωριστών κινημάτων για να παλέψουμε την καταπίεση. Υπάρχει ο κίνδυνος ολόκληρες κατηγορίες καταπιεσμένων να συγκρούονται αναμεταξύ τους. Φεμινίστριες που επηρεάζονται από ρατσιστικές ιδέες, και έγχρωμοι που είναι σεξιστές. Αυτό δεν οδηγεί στον κοινό αγώνα για να ανατρέψουμε την καταπίεση και τις αιτίες της, αλλά στην μετατροπή των διαφόρων κινημάτων σε ομάδες πίεσης είτε προς το κράτος, είτε προς πολιτικά κόμματα που ελπίζουν ότι θα περάσουν νόμους από τη Βουλή για να τους βοηθήσουν. Μια τέτοια προσέγγιση έχει οδηγήσει ριζοσπαστικά κινήματα, και εγχρώμων, και γυναικών και ομοφυλόφιλων, είτε να διαλυθούν είτε να γίνουν ουρά του ρεφορμισμού.

Η Αλεξάνδρα Κολοντάι στην ομιλία της στο Πανρωσικό συνέδριο Γυναικών που έγινε στην Πετρούπολη το 1908, ξεκαθάριζε την υπόθεση ως εξής:

«Το γυναικείο ζήτημα, λένε οι φεμινίστριες, είναι ζήτημα «δικαιωμάτων και δικαιοσύνης». Το γυναικείο ζήτημα, απαντάνε οι προλετάριες είναι ζήτημα «για ένα κομμάτι ψωμί». Το ξύπνημα των γυναικών, η ανάπτυξη των ειδικών αναγκών και αιτημάτων τους, θα συμβεί μόνον όταν θα ενωθούν με τον στρατό του ανεξάρτητου εργαζόμενου πληθυσμού...Η απελευθέρωση της γυναίκας είναι εφικτή μόνο μαζί με τη λύση του γενικότερου κοινωνικού ζητήματος, την ριζική αλλαγή της σημερινής κοινωνικής κατάστασης».[9] ■

1. Φρειδερίκος Ένγκελς, *Η καταγωγή της Οικογένειας, της ιδιοκτησίας και του κράτους*, εκδόσεις Θεμέλιο.
2. Eleanor Leacock, "Myths of male dominance", Monthly Review press, 1981
3. Λέον Τρότσκι, *Γυναίκες και Οικογένεια* (σελ. 43-44), Άρθρο «Η προστασία της μητρότητας και η πάλη για τον πολιτισμό». Αυτό το άρθρο στηρίζεται στην ομιλία που έκανε ο Τρότσκι στο τρίτο σοβιετικό συνέδριο για την προστασία της μητέρας και των παιδιών το Δεκέμβρη του 1925.
4. Φεντερίτσι, *Ο Καλιμπάν και η μάγισσα*, εκδόσεις Ξένων, (σελ. 164-165).
5. Λένιν, «Σοβιετική εξουσία και η θέση των γυναικών», (άπαντα, τόμος 30).
6. Λ.Τρότσκι, *Η προδομένη επανάσταση*
7. Άντζελα Ντέιβις, *Γυναίκες, φυλή και τάξη* (Vintage book editor, 1983), (σελ. 121).
8. H. Eisenstein, *Feminism seduced*, Paradigm publishers, 2009
9. Αλεξάνδρα Κολοντάι, Πανρωσικό Συνέδριο Γυναικών, Δεκέμβρης 1908.

ΑΝΤ.ΑΡ.ΣΥ.Α
Το μέλλον του αντικαπιταλισμού

Ο κόσμος που αντιστέκεται αναζητάει στήριξη για τις μάχες του. Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** αναδεικνύει το ρόλο και τις ευθύνες της αντικαπιταλιστικής αριστεράς.

Το 1897 ο Μαρκ Τουέιν, ο φημισμένος Αμερικάνος συγγραφέας, έδωσε την εξής πνευματώδη απάντηση στο ρεπορτάζ μιας εφημερίδας που τον παρουσίαζε πεθαμένο: «Πολύ φοβούμαι ότι η είδηση του θανάτου μου είναι υπερβολική». Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν διαθέτει το συγγραφικό ταλέντο ενός Τουέιν όμως αποδεικνύει ότι όχι μόνο «πεθαμένη» δεν είναι, αλλά αντίθετα τα πανιά της φουσκώνουν απ' τον αέρα της ανταρσίας που φυσάει στην εργατική τάξη, στην νεολαία, στην ίδια την Αριστερά. Αυτό το γεγονός θα αναδειχτεί ακόμα πιο έντονα καθώς η ΑΝΤΑΡΣΥΑ θα προχωράει στη Δεύτερη Πανελλαδική Συνδιάσκεψή της.

Οι εκδηλώσεις που κάνει το τελευταίο διάστημα η ΑΝΤΑΡΣΥΑ σε μια σειρά γειτονιές και πόλεις είναι ένας τρόπος να μετρήσουμε την απήχησή της. Μερικά παραδείγματα από το τέλος του Φλεβάρη και τις πρώτες μέρες του Μάρτη. Στην Πάτρα στις 27/2 περισσότεροι από τριακόσιοι αγωνιστές και αγωνίστριες συμμετείχαν σε εκδήλωση που οργάνωσε η Τοπική Επιτροπή, την ίδια μέρα πάνω από πενήντα συμμετείχαν στην εκδήλωση που οργάνωσε η Τοπική Επιτροπή Ν. Φιλαδέλφειας-Ν. Ιωνίας. Την 1 Μάρτη στην Καλαμάτα οι συμμετέχοντες έφτασαν τους εξήντα. Στις 6 Μάρτη η εκδήλωση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ Θεσσαλονίκης είχε γύρω στα 120 άτομα συμμετοχή.

Όποιο κι αν είναι το θέμα της εκδήλωσης ή οι ομιλητές, ο κόσμος που συμμετέχει ανοίγει όλη τη γκάμα των ζητημάτων που απασχολούν το κίνημα αυτή την περίοδο. Εργαζόμενοι, φοιτητές, άνεργοι, συνταξιούχοι, οργανωμένοι σε κόμματα της αριστεράς και ανοργάνωτοι, κόσμος που έχει γυρίσει την πλάτη στο ΠΑΣΟΚ και αναζητάει απαντήσεις για τους αγώνες και την προοπτική τους. Που βαδίζει πραγματικά η οικονομία

πέρα από τις ψεύτικες καθησυχαστικές δηλώσεις των Σαμαράδων, σε τι φάση βρίσκονται οι αγώνες ενάντια στα μνημόνια και οι απεργίες, ποιες δυνατότητες έχει η Αριστερά, και τι πρέπει να κάνει.

Στους μήνες που έχουν περάσει από τις διπλές εκλογές του Μάη-Ιούνη οι εξελίξεις είναι ραγδαίες. Η κυβέρνηση δοκιμάζει όλο και πιο συχνά τη λύση της καταστολής αλλά αυτό που καταφέρνει είναι να βγάζει το κίνημα στο δρόμο, με απεργίες και διαδηλώσεις. Οι εργάτες και η νεολαία που έδωσαν στην Αριστερά το 30% το έκαναν με ελπίδα και με την αυτοπεποίθηση των προηγούμενων γύρων αγώνων. Σ' αυτό το σημείο, το τι κάνει η αριστερά, ποιες επιλογές μας πάνε μπροστά και ποιες πίσω, είναι πλέον συζήτηση που απασχολεί μαζικά τμήματα αυτού του αριστερού ρεύματος.

Η αντικαπιταλιστική και η επαναστατική αριστερά στην Ελλάδα έχει μια ευκαιρία που δεν την είχε ποτέ σε προηγούμενες φάσεις. Ακόμα και στην περίοδο της Μεταπολίτευσης με τους θυελλώδεις αγώνες και τη μαζική ριζοσπαστικοποίηση στην εργατική τάξη και τη νεολαία, ήταν πολύ πιο αδύνατη πολιτικά και οργανωτικά από σήμερα.

Σε ένα κίνημα που φουσκώνει και δεν ηττάται, σε μια περίοδο που οι ελπίδες της εργατικής τάξης στρέφονται προς την Αριστερά, έχει και τον όγκο και την εμπειρία να παίξει ηγετικό ρόλο. Να γίνει η ατμομηχανή που τραβάει όλο το κίνημα προς τα αριστερά, χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς μέχρι την επανάσταση.

Στην πρώτη γραμμή

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχει αυτή τη δυνατότητα, πρώτον γιατί ο ρόλος που παίζει στην ταξική πάλη, στις μάχες που δίνει το κίνημα είναι πολύ μεγαλύτερος και κρίσιμος απ' ό,τι μπορεί να δείχνουν τα εκλογικά ποσοστά της.

Εκδήλωση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στα Γιάννενα, 1 Μάρτη.

΄Ενα ζήτημα που αυτός ισχυρισμός επιβεβαιώνεται διά γυμνού οφθαλμού είναι η πάλη ενάντια στον ρατσισμό και στους φασίστες. Ο Σαμαράς έχει κάνει σημαία του μαζί με τις πιο ωμές ιδεολογικές επιθέσεις στην Αριστερά και τον πιο εμετικό ρατσισμό. Η άνοδος των φασιστών μέσα απ' αυτό το θερμοκήπιο που τους προσέφεραν και τους προσφέρουν κυβέρνηση και άρχουσα τάξη βρίσκει απέναντί της ένα μαζικό κίνημα που αναπτύσσεται διαρκώς.

Αυτό το κίνημα δεν ξεπήδησε από μόνο του. Αν θυμηθούμε τις παραμονές των εκλογών του Ιούνη και την επίθεση του Κασιδιάρη στις βουλευτίνες της Αριστεράς Λ. Κανέλλη και Ρ. Δούρου. Ο ΣΥΡΙΖΑ και το ΚΚΕ αντέδρασαν με δηλώσεις στις τηλεοράσεις και τα ραδιόφωνα. Την επόμενη μέρα, το αντιρατσιστικό-αντιφασιστικό συλλαλητήριο που είχε καλέσει η ΚΕΕΡΦΑ και κοινότητες μεταναστών συσπείρωσε χιλιάδες κόσμο.

Από τότε δεν έχει περάσει ούτε μια φασιστική πρόκληση ούτε ένα ρατσιστικό έγκλημα της αστυνομίας του Δένδια που να μην έχει πάρει μια μαζική απάντηση σε πόλεις και γειτονιές, σχολές, σχολεία, χώρους δουλειάς. Οι οργανώσεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς που συσπειρώνονται στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχουν παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτού του κινήματος.

Το πανελλαδικό συλλαλητήριο της 19 Γενάρη έδειξε και τη ζωτικότητα αυτού του κινήματος, και το εύρος του, αλλά και τον πρωταγωνιστικό ρόλο που παίζουν οι επαναστάτες και οι αντικαπιταλιστές σ' αυτό. Πρωταγωνιστικό και στο επίπεδο της οργάνωσης αλλά και της πολιτικής. Το συλλαλητήριο ήταν αιχμηρό πολιτικά: δίπλα στο "έξω οι φασίστες" κεντρική θέση είχαν τα συνθήματα για τη νομιμοποίηση όλων των μεταναστών, για την ιθαγένεια σε όλα τα παιδιά, ενάντια στην κυβέρνηση του μνημονίου και του ρατσισμού.

Περισσότεροι από είκοσι χιλιάδες διαδήλωσαν στο κέντρο της Αθήνας και παρακολούθησαν την συναυλία στο Σύνταγμα μέχρι αργά το βράδυ. Μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε από το χώρο της αντικαπιταλιστικής αριστεράς κατάφερε στο τέλος να τραβήξει όλη την Αριστερά. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ κάλεσε τις τελευταίες μέρες τον κόσμο του να συμμετέχει. Η μετατόπιση αφορά ακόμα και το ΚΚΕ. Την προηγούμενη μέρα η Κομματική Οργάνωση Αττικής του ΚΚΕ είχε οργανώσει μια μαζική πορεία στους δρόμους των Πετραλώνων ενάντια στη δολοφονία του Λουκμάν με σύνθημα «έξω οι φασίστες από τις γειτονιές» και την ίδια τη μέρα του συλλαλητηρίου, συνεργεία μελών του μοίραζαν προκηρύξεις στα μπλοκ της Πακιστανικής Κοινότητας.

Το ίδιο ρόλο μπορεί να παίξει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ σε όλα τις μάχες. Το 1% των εκλογών του Μάη μπορεί να τραβάει το 30% και να δημιουργεί πλειοψηφικά ρεύματα όχι μόνο στις κάλπες αλλά και στο δρόμο, στις σχολές και τα σχολεία, στα εργοστάσια και σε όλους τους χώρους δουλειάς. Δεν πρόκειται για ευσεβείς πόθους.

Το «Σχέδιο Αθηνά» για τη διάλυση της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμπυκνώνει όλες τις επιθέσεις των μνημονίων και ενός συστήματος σε κρίση σε όλη την παιδεία. Η κυβέρνηση πάει να το παρουσιάσει ως «νοικοκύρεμα» αλλά υπάρχουν χιλιάδες φοιτητές, εκπαιδευτικοί που ξέρουν καλά ότι αυτή η μάχη είναι η συνέχεια του αγώνα ενάντια στην κατάργηση του Άρθρου 16 και στο νόμο-πλαίσιο. Και οι δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς πρωταγωνιστούν και αυτή τη φορά.

Το πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο της 2 Μάρτη στην Αθήνα ήταν αποκαλυπτικό για τις διαθέσεις αυτού του κόσμου. Χιλιάδες δάσκαλοι, καθηγητές, φοιτητές και μαθητές πλημμύρισαν το κέντρο της Αθήνας με τα πανό και τα συνθήματά τους. Μπροστά στους δασκάλους του συλλόγου «Αριστοτέλης» διαδηλωτές κρατούσαν σε πικέτες γράμματα που σχημάτιζαν το σύνθημα «Όλα Δημόσια» -και η παιδεία, και κάθε τι που θέλει να ξεπουλήσει η κυβέρνηση στα λαμόγια της αγοράς. «Δημόσια Παιδεία δημοκρατική, όχι στην κατήχηση την ναζιστική» έγραφε το πανό της ΕΛΜΕ Δυτ. Αττικής-Ελευσίνας.

Η πρωτοβουλία και το πλαίσιο για αυτό το συλλαλητήριο ξεκίνησε από 26 πρωτοβάθμιους συλλόγους δασκάλων, 11 ΕΛΜΕ και 4 εκπαιδευτικών φορέων που συντονίστηκαν και ανάγκασαν τις ηγεσίες της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ να καλύψουν το συλλαλητήριο. Πάλι τον αποφασιστικό ρόλο τον έπαιξαν οι αγωνιστές και αγωνίστριες της ΑΝΤΑΡΣΥΑ που δρουν μέσα από τα σχήματα των Παρεμβάσεων. Στα Πανεπιστήμια οι φοιτητές-τριες των ΕΑΑΚ ανοίγουν το δρόμο των συνελεύσεων και των καταλήψεων.

Η αντίσταση στα νοσοκομεία είναι ένα άλλο καυτό μέτωπο. Στις εκλογές στην ΕΙΝΑΠ που έγιναν στα τέλη Φλεβάρη οι δυνάμεις της αριστεράς πήραν σχεδόν τις μισές έδρες στο ΔΣ και το άθροισμα τους είναι το παραπάνω από το μισό των ψηφισάντων. Δεύτερη δύναμη αναδείχτηκε το Ενωτικό Κίνημα Ανατροπής, που συσπείρωσε τις δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς και της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στα νοσοκομεία (η παράταξη του ΣΥΡΙΖΑ ήταν τρίτη και του ΚΚΕ τέταρτη). Το αποτέλεσμα ήρθε σαν επιβράβευση δυο επιλογών των αγωνιστών της αντικαπιταλιστικής αριστεράς: οργάνωση από τα κάτω των αγώνων, και συντονισμός των κομματιών που αγωνίζονται στην πράξη, με την προοπτική της κλιμάκωσης των αγώνων.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα που έχει διατυπώσει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ τής δίνει δύναμη να παίζει αυτό το ρόλο στους αγώνες. Δεν την περιορίζει στην σεκταριστική απομόνωση – μια συχνή κατηγορία που ακούγαμε τους προηγούμενους

Αθήνα 19 Γενάρη.

μήνες από διάφορες κατευθύνσεις. Αντίθετα, της δίνει και τη σταθερότητα και την ευλυγισία για να παίξει πρωτοπόρο και ενωτικό ρόλο.

Αυτά τα δυο πάνε μαζί. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ ήταν η πρώτη δύναμη στην Αριστερά που έβαλε ξεκάθαρα το αίτημα της διαγραφής του χρέους (χωρίς να το χωρίζει σε επαχθές και μη). Επιμείναμε απ' την αρχή ότι οι εργάτες και η νεολαία δεν πρέπει να αφήσουν τις ζωές τους να γίνουν κόλαση για να παίρνουν τα τοκοχρεολύσιά τους οι ντόπιοι και διεθνείς τραπεζίτες. Το αίτημα της διαγραφής του χρέους θωρακίζει πολιτικά κάθε αγώνα που υφίσταται τους εκβιασμούς του κάθε λογής υποστηρικτή των μνημονίων περί «χρεοκοπίας ενόψει» για την ανάγκη «θυσιών για την εθνική προσπάθεια». Όταν το έθετε η ΑΝΤΑΡΣΥΑ έμοιαζε μια μοναχική φωνή. Σήμερα αυτό το αίτημα το αγκαλιάζουν πολύ ευρύτερα κομμάτια της Αριστεράς και του κινήματος.

Η διαφορετική διαδρομή, να βρούμε τον ελάχιστο κοινό παρανομαστή σε φόρμουλες περί «διαγραφής του μεγαλύτερου μέρους του χρέους» έχουν οδηγήσει τους εμπνευστές τους να κυνηγάνε από πίσω την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ που τρέχει προς τα δεξιά. Το ίδιο και στο θέμα της εξόδου από το ευρώ και της αντικαπιταλιστικής, διεθνιστικής ρήξης με την ΕΕ. Ποια άποψη στενεύει τη δυναμική του κινήματος, εκείνη που λέει ότι η ΕΕ μπορεί να βαδίσει στα χνάρια του... Ομπάμα ή ότι δεν είναι αυτό το «κυρίαρχο» ζήτημα ή εκείνη που επιμένει σε γραμμή σύγκρουσης με μια από τις βασικότερες επιλογές του ελληνικού καπιταλισμού;

Ο εργατικός έλεγχος είναι η κόκκινη γραμμή που διαπερνάει το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα. Σηματοδοτεί καταρχήν την στρατηγική προοπτική των αγώνων μας, την προοπτική της ανατροπής που έρχεται «από τα κάτω» και δεν περιορίζει το κίνημα στο ρόλο του υποστηρικτή μιας αριστερής ή «αντιμνημονιακής» κυβέρνησης που καταφέρνει να πάρει την πλειοψηφία στη βουλή. Εργατικός έλεγχος στην αναπτυγμένη του μορφή σημαίνει ένα καθεστώς δυαδικής εξουσίας στο εργοστάσιο και την κοινωνία, που είτε θα πάει μπροστά στην κατάληψη της πολιτικής εξουσίας απ' τους εργάτες ή θα τσακιστεί.

Όμως, ταυτόχρονα, το σύνθημα στις αφίσες της ΑΝΤΑΡΣΥΑ «εργατικός έλεγχος παντού» είναι και απάντηση στα άμεσα πιεστικά προβλήματα των εργατών σήμερα. Σημαίνει ότι οι εργάτες που παλεύουν ενάντια στα κλεισίματα και τις απολύσεις μπορούν να δώσουν πιο αποτελεσματικά τη μάχη διεκδικώντας κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση για τα αφεντικά, για να μείνει ανοιχτή η επιχείρηση αλλά με τον έλεγχο στα χέρια τους ώστε να μην φορτωθούν το βάρος της διάσωσης αυτοί αλλά οι πραγματικοί αίτιοι. Σημαίνει απάντηση στη τρομοκρατική προπαγάνδα ότι θα μείνουμε χωρίς καύσιμα και τρόφιμα αν βγούμε από το ευρώ: οι εργάτες και οι εργάτριες που παράγουν και διακινούν τον πλούτο της κοινωνίας, μπορούν να αποκρούσουν καλύτερα από κάθε καλοπροαίρετο τεχνοκράτη τα κόλπα, τις κερδοσκοπίες και τις απατεωνιές των αφεντικών.

Επίσης, αυτό το κομμάτι του αντικαπιταλιστικού προγράμματος γενικεύει και αναδεικνύει τις εμπειρίες σειράς μεγάλων και «μικρών» αγώνων της περιόδου που ζούμε. Η κατάληψη του Άλτερ και η προσπάθεια των εργαζόμενων σ' αυτόν να το λειτουργήσουν σαν το κανάλι των απεργιών και των αγώνων, τα απεργιακά φύλλα των εργαζόμενων της Ελευθεροτυπίας ήταν αγώνες ενάντια στις απολύσεις αλλά και «γεύσεις» του τι θα σημαίνει μια ελεύθερη ενημέρωση σε μια κοινωνία που δεν κυριαρχεί το κέρδος και τα «κονέ» των βαρόνων των ΜΜΕ με το κράτος και τους υπόλοιπους καπιταλιστές.

Σ' αυτή τη μάχη οι δυνάμεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχουν πολλά να κάνουν ακόμα. Αλλά έχουμε τη δυνατότητα να μπούμε μπροστά και να τραβήξουμε όλο το κίνημα σ' αυτή την κατεύθυνση. «Η ... ΑΝΤΑΡΣΥΑ (!) κατεστάλη» έγραφε η Δημοκρατία, η δεξιά φυλλάδα στις 26/1 μετά από την επιστράτευση των απεργών του μετρό. Μπορεί το λογοπαίγνιο να είχε στόχο να παρουσιάσει τους απεργούς ως υποκινούμενους από τους «αναρχοαριστεριστές». Όμως, είναι και μια έμμεση επιβεβαίωση ότι στο νου των πιο μαχητικών εργατών η ΑΝΤΑΡΣΥΑ ταυτίζεται με την ανταρσία, με τη διάθεση για κλιμάκωση και συνέχεια μέχρι την νίκη.

Μέτωπα ή ενιαία μέτωπα;

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν είναι ένα άθροισμα «μίνιμουμ» αιτημάτων που κάποια παίρνουν εξειδίκευση και κάποια μπορούν να μπουν στο συρτάρι χάρη της ευρύτερης ενότητας. Είναι ενωτικό, αλλά και αιχμηρό. Σ' αυτό το σημείο ανοίγει η συζήτηση για το πώς γίνεται αυτό. Ιστορικά στην Αριστερά έχουν διαμορφωθεί δυο παραδόσεις, από τη δεκαετία του '20 και του '30. Έχει σημασία να εξετάσουμε την ιστορία αυτών των δυο παραδόσεων, όχι για να αναζητήσουμε βιβλία συνταγών, αλλά για να μην επαναλάβουμε λάθος επιλογές.

Στη δεκαετία του '30 η συντριπτική υπεροχή στο κίνημα ανήκε στα Κομμουνιστικά Κόμματα. Για ένα μεγάλο μέρος της σημερινής Αριστεράς, εκείνη είναι η περίοδος που κοιτάει για έμπνευση και διδάγματα. Για την Ελλάδα, η στροφή στη πολιτική του Λαϊκού Μετώπου θεωρείται ο πρόλογος της μεγάλης εκτίναξης του ΚΚΕ μέσα από το ΕΑΜ και την Αντίσταση στη Κατοχή.

Τα «Λαϊκά Μέτωπα» ήταν η επιλογή των Κομμουνιστικών Κομμάτων να χτίσουν μεγάλες συμμαχίες όχι μόνο με την Σοσιαλδημοκρατία αλλά και με «προοδευτικά» αστικά κόμματα, πάνω σε μίνιμουμ πρόγραμμα: την υπεράσπιση της δημοκρατίας απέναντι στο φασισμό μέσω και της συμμαχίας με τη Σοβιετική Ένωση και κάποιες φιλολαϊκές μεταρρυθμίσεις για την ανακούφιση από τις επιπτώσεις της κρίσης (αν και αυτές πάντοτε ήταν όσο πιο μετριοπαθείς και ασαφώς διατυπωμένες γινόταν).

Με μια πρώτη ματιά, αυτή η στροφή έλυσε τα χέρια της Αριστεράς. Στα συνδικάτα μπορούσε να συμμαχήσει με τα πιο προοδευτικά τμήματα των ηγεσιών και να χτίσει την επιρροή της μέσα στους αγώνες που αναπτύσσονταν. Ο αντιφασισμός έδινε τη δυνατότητα για τις πιο πλατιές συνεργασίες, με «κάθε δημοκράτη» με εντυπωσιακές επιτυχίες πχ στους κύκλους των καλλιτεχνών, των διανοούμενων. Στην Αμερική οι κομμουνιστές το συνδύασαν αυτό με την πάλη ενάντια στο ρατσισμό, τις διακρίσεις και τα πογκρόμ ενάντια στους Μαύρους. Το Χάρλεμ της Ν. Υόρκης έστελνε ένα μαύρο κομμουνιστή στο δημοτικό συμβούλιο (μέσα από το ψηφοδέλτιο των Δημοκρατικών).

Πόσο μπορεί ένα τέτοιο μοντέλο να είναι οδηγός για την Αριστερά του σήμερα; Το πρόβλημα είναι ότι εκείνη η στρατηγική οδήγησε σε ήττες. Γιατί η βασική πολιτική επιλογή ήταν η διαχείριση ενός συστήματος σε βαθιά κρίση κι όχι η ανατροπή του. Το κορυφαίο παράδειγμα είναι ο Ισπανικός Εμφύλιος. Το Κομμουνιστικό Κόμμα έλεγε ότι ο σοσιαλισμός δεν είναι στην ατζέντα και ότι «πρώτα θα κερδίσουμε τον πόλεμο και μετά μπορούμε να μιλάμε για σοσιαλισμό». Επέβαλε αυτή την πολιτική με τη δύναμη των όπλων βάζοντας τέρμα στην Επανάσταση. Και έχασε τον πόλεμο.

Οι στρατηγικές επιλογές, μεταρρύθμιση ή επανάσταση, χτίζονται στα καθημερινά βήματα του κινήματος. Στη διάρκεια των καταλήψεων των εργοστασίων στη Γαλλία τον Μάη του 1936, ο Μορίς Τορέζ, ο γραμματέας του ΚΚ είπε την περίφημη φράση ότι οι κομμουνιστές πρέπει να «ξέρουν πότε να σταματήσουν μια απεργία». Έχει ενδιαφέρον για τα σημερινά ο τρόπος που δικαιολόγησε αυτή τη θέση. Αφού «δεν τίθεται ζήτημα εξουσίας αλλά προοδευτικής ανάπτυξης της συνείδησης και της οργάνωσης των μαζών» τότε, θα ήταν τυχοδιωκτισμός να συνεχιστούν οι απεργίες απ' την στιγμή που τα αφεντικά έκαναν τόσο μεγάλες υποχωρήσεις -40ωρο, πληρωμένες άδειες. Το κίνημα φρενάρισε περιμένοντας τη συνέχεια από την «δική του» κυβέρνηση. Δυο χρόνια μετά, όλες οι κατακτήσεις του είχαν γίνει στάχτη.

Στο 7ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς το καλοκαίρι του 1935 την εισήγηση που καθιέρωνε επίσημα την στροφή την έκανε ο γραμματέας της, ο Γκεόργκι Δημητρόφ. Εκεί υποστήριξε τη «δυνατότητα» των κομμουνιστικών κομ-

μάτων να συμμετέχουν ή να στηρίξουν μια «κυβέρνηση του αντιφασιστικού λαϊκού μετώπου» σαν να πηγάζει από την πολιτική του Ενιαίου Εργατικού Μετώπου που είχε διατυπώσει η Διεθνής στις αρχές της δεκαετίας του 1920. Το Λαϊκό Μέτωπο παρουσιάστηκε ως διεύρυνση του ενιαίου μετώπου με τα «μεσαία στρώματα» και ως επικαιροποίησή του.

Στην πραγματικότητα ο Δημητρόφ έκανε λαθροχειρίες. Παρουσίαζε το ενιαίο εργατικό μέτωπο σαν να αφορά απλά την ενότητα του συνδικαλιστικού κινήματος –μέχρι το 1934 τα ΚΚ ήταν υπέρ των «κόκκινων συνδικάτων». Και το Λαϊκό Μέτωπο δεν διεύρυνε, αλλά απέκλινε ριζικά από το ενιαίο μέτωπο.[1]

Η Διεθνής με την επιμονή του Λένιν και του Τρότσκι είχε επιμείνει ότι τα κομμουνιστικά κόμματα πρέπει να πρωταγωνιστούν στην ενωτική δράση με ρεφορμιστικές οργανώσεις για φλέγοντα οικονομικά και πολιτικά ζητήματα που αφορούν την εργατική τάξη. Στη διάρκεια της κοινής δράσης πρέπει να διατηρούν την ανεξαρτησία τους. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να αποδείξουν στους εργάτες που παλεύουν ότι οι επαναστάτες είναι οι καλύτεροι αγωνιστές για το σήμερα και να τους πείσουν για την ανάγκη της επαναστατικής ανατροπής του καπιταλισμού.

Στην Ρώσικη Επανάσταση οι μπολσεβίκοι συμμετείχαν στο μεγαλύτερο ενιαίο μέτωπο που έχει χτιστεί –στα σοβιέτ. Δεν έκαναν απλή προπαγάνδα για την ανάγκη της σοσιαλιστικής επανάστασης. Οργάνωναν καθημερινά τους αγώνες ενάντια στον πόλεμο, για τον εργατικό έλεγχο που θα αντιμετώπιζε τις απολύσεις και την πείνα, μαζί με χιλιάδες εργάτες και φαντάρους που ανήκαν σε άλλα αριστερά κόμματα ή δεν ανήκαν σε κανένα. Αλλά ταυτόχρονα διατήρησαν πεισματικά την πολιτική ανεξαρτησία τους και δεν δίσταζαν να ασκούν την πιο ανελέητη κριτική στην ηγεσία των σοβιέτ ακόμα και όταν συνεργαζόταν μαζί της στα «τεχνικά» καθήκοντα της απόκρουσης του πραξικοπήματος του Κορνίλοφ τον Αύγουστο.[2]

Η αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να παίξει προωθητικό ρόλο για τους αγώνες και για όλο το κίνημα με την προϋπόθεση ότι θα χτίζει τα ενιαία μέτωπα για δράση δυναμώνοντας μέσα σε αυτά την ακτινοβολία της ανεξάρτητης πολιτικής προοπτικής της, αντί να αναζητάει τη σκιά κάποιου φανταστικού μεγάλου, λαϊκού μετώπου.

Τον Μάη και τον Ιούνη η ΑΝΤΑΡΣΥΑ άντεξε στις πιέσεις να εξαφανιστεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο μέσα στο «πλατύ αντινεοφιλελεύθερο» μέτωπο του ΣΥΡΙΖΑ. Αν είχε υποκύψει θα ήταν μεγάλο πλήγμα όχι μόνο για την υπόθεσή της, αλλά και για τους χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες που υφίστανται τα απανωτά σοκ της «βίαιης προσαρμογής» της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ προς τα δεξιά. Τώρα έχει τη δυνατότητα να κερδίσει χιλιάδες στις γραμμές της και στην προοπτική της.

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ είναι η ίδια ένα μέτωπο, αποτελείται από οργανώσεις και ανένταχτους αγωνιστές. Είναι η απόδειξη ότι η αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να είναι ενωτική, χωρίς να κρύβει τις διαφορές της κάτω από το χαλί. Η συζήτηση που θα αναπτυχθεί στις γραμμές της στην πορεία προς και στην ίδια την Δεύτερη Συνδιάσκεψή της θα συμβάλει στο ξεκαθάρισμα, το δυνάμωμα και την εξωστρέφειά της. ■

1. Η σχετική εισήγηση του Δημητρόφ είχε κυκλοφορήσει στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πορεία το 1975. Τα σχετικά εδάφια είναι στις σελίδες 53-83 της έκδοσης που υπάρχει στο http://tinyurl.com/d7wskt6
2. Για μια πιο αναλυτική ανάλυση βλέπε Ντάνκαν Χάλας, *Η Κομιντέρν*, εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο. Ο Λ. Τρότσκι έχει δώσει τις καλύτερες περιγραφές για τον τρόπο που αντιμετώπιζε η Διεθνής το ενιαίο μέτωπο και για την ρώσικη εμπειρία. Ενδεικτικά, Λ. Τρότσκι *Η Πάλη Ενάντια στο Φασισμό στην Γερμανία*, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, σελ. 123-130.

Επέμβαση στο Μαλί

Πόλεμος στην "πίσω αυλή" της Γαλλίας

"Στο Βόρειο Μαλί δεν υπάρχουν δρόμοι, δεν υπάρχουν νοσοκομεία, σχολεία, πηγάδια ούτε βασικές υποδομές". Ο **Νίκος Λούντος** παρουσιάζει τη φτώχεια και τους ανταγωνισμούς πίσω από τη Γαλλική επίθεση.

Η επέμβαση των Γάλλων στο Μαλί έπιασε τους περισσότερους απροετοίμαστους. Τι συμβαίνει στο Μαλί; Και γιατί ο Ολάντ, πριν ακόμα κλείσει ένα χρόνο στην προεδρία δείχνει καθαρά ότι αντί να απομακρύνεται από τους ναπολεοντισμούς του Σαρκοζί δείχνει να νοσταλγεί την εποχή της "γαλλικής Αφρικής";

Από τις πρώτες μέρες της επίθεσης, έγινε φανερό ότι το γεωγραφικό εύρος των γεγονότων είναι μεγαλύτερο από το ίδιο το Μαλί. Στα μέσα Γενάρη, το εργοστάσιο φυσικού αερίου στο Ιν Αμενάς της Αλγερίας καταλήφθηκε από ενόπλους. 800 εργαζόμενοι έγιναν όμηροι και τελικά σχεδόν 70 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Η επιχείρηση είχε σαν βασικό αίτημα να φύγουν οι Γάλλοι από το Βόρειο Μαλί. Πάνω από 25 στρατιώτες του Τσαντ -που δεν συνορεύει με το Μάλι- βρίσκονται ήδη ανάμεσα στους νεκρούς του πολέμου. Η κυβέρνηση του Τσάντ ήταν παραπάνω από πρόθυμη να στείλει δύο χιλιάδες άντρες στο πλευρό των Γάλλων. Στο Νίγηρα, στα ανατολικά σύνορα του Μαλί, έφτασαν οι πρώτοι 100 αμερικανοί στρατιώτες, στελεχώνοντας τη βάση των μη-επανδρωμένων αεροσκαφών που ήδη επιχειρούν πάνω από το Μάλι. Κατά τις εκκαθαρίσεις των Γάλλων στο Βορρά, βρέθηκαν φυλλάδια ισλαμιστικών οργανώσεων της Νιγηρίας. Οι περισσότεροι συνδέουν την αποσταθεροποίηση του Μαλί με τις τεράστιες αλλαγές που έχουν συμβεί στη Λιβύη. Καινούργια προσφυγικά ρεύματα δημιουργούνται, ενώ από προηγούμενους γύρους αστάθειας του Μαλί πρόσφυγες υπάρχουν ήδη σε Αλγερία, Νίγηρα, Μαυριτανία και Μπουρκίνα Φάσο. Με λίγα λόγια, ο πόλεμος στο Μαλί έχει προεκτάσεις που απλώνονται από το Μαγρέμπ και τη Βόρεια Αφρική, την περιοχή του Σαχέλ μέχρι το Τσαντ και την ίδια τη Δυτική Αφρική.

Παρά τις διακηρύξεις των Γάλλων ότι θα επρόκειτο για μια επίθεση αστραπή, ήταν εκπρόσωποι των ΗΠΑ που πρώτοι είπαν ανοιχτά ότι τα πράγματα είναι τόσο εύθραυστα που θα χρειαστεί αρκετός καιρός. Ο υπεύθυνος Αφρικής του αμερικάνικου υπουργείου Εξωτερικών δήλωσε στο Κονγκρέσο πως *"Θα υπάρχει διαρκής ανάγκη για αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις στο βόρειο Μαλί και πιθανώς αυτές θα βρίσκονται συνεχώς στα χέρια των Γάλλων και όχι των Ηνωμένων Εθνών"*.[1]

Γαλλικό "Αφγανιστάν"

Ο βρετανός πρωθυπουργός, Ντέιβιντ Κάμερον, είπε πως η αντιμετώπιση του ισλαμιστικού εξτρεμισμού στην περιοχή είναι ένα ζήτημα *"που θα χρειαστεί χρόνια, ίσως και δεκαετίες, πάντως όχι μήνες"*.[2] Η επιβεβαίωση ήρθε γρήγορα: "Τα γαλλικά στρατεύματα θα μείνουν στο Μαλί τουλάχιστον μέχρι τον Ιούλη, εν μέσω σκληρότερης από την αναμενόμενη αντίστασης των Ισλαμιστών μαχητών, δήλωσαν επίσημοι στο Ασοσιέιτεντ Πρες, παρά τις παλαιότερες υποσχέσεις ότι θα ξεκινούσε μια γρήγορη αποχώρηση εντός εβδομάδων. Η ηγεσία της Γαλλίας είχε περιγράψει την επέμβαση (...) ως ταχεία και περιορισμένη, ενώ έλεγαν πως η Γαλλία θα ξεκινούσε να αποσύρει τους 4000 στρατιώτες της από το Μαλί εντός του Μάρτη και θα έδινε καθήκοντα ασφαλείας σε αφρικανική δύναμη. Όμως οι μάχες στα άγρια βουνά της Σαχάρας γίνονται ολοένα και σκληρότερες, ενώ υπάρχει αυξανόμενη απειλή ότι οι μαχητές θα στραφούν σε επιθέσεις αυτοκτονίας, απαγωγή ομήρων και άλλες τακτικές ανταρτοπόλεμου".[3]

Αν η επιλογή της Γαλλίας να μπλεχτεί εθελοντικά σε τόσο μεγάλους μπελάδες μοιάζει παρανοϊκή, πρέπει να λάβουμε υπόψη πως όλες οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις δείχνουν ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την Αφρική. Τους ελκύουν οι πηγές ενέργειας και οι υπόλοιπες πρώτες ύλες που βρίσκονται στο υπέδαφος, σε μια περίοδο που οι τιμές έχουν εκτοξευθεί (ένας τόνος σιδηρομετάλευμα πωλείται σήμερα 150 δολάρια. Πριν από 10 χρόνια κόστιζε 14 δολάρια και πριν από 5 χρόνια κόστιζε 60 δολάρια).[4] Οι πηγές ενέργειας της Αλγερίας αποτελούν βασική τροφοδοσία της Ευρώπης. Στη διάρκεια του πολέμου στη Λιβύη, οι ανταγωνισμοί Γάλλων, Ιταλών, Κινέζων, Ρώσων και Αμερικάνων για το ποιος θα

εξασφαλίσει την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων εξελίσσονταν χωρίς προσχήματα. Τώρα, νέα κοιτάσματα σε πολλές και διαφορετικές χώρες της Αφρικής προσελκύουν τη βουλιμία όλων των μεγάλων δυνάμεων. Η Γαλλία εξαρτάται από την πυρηνική ενέργεια, η οποία έχει σαν πρώτη ύλη το ουράνιο που παίρνει από το Νίγηρα

Σε αυτό τον ανταγωνισμό δεν ξεκινάνε όλοι από την ίδια θέση. Οι Γάλλοι έχουν μια μακριά ιστορία επεμβάσεων στην Αφρική, ακόμη και αφότου αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από τις παλιές τους αποικίες. Από το 1962 ως σήμερα έχουν πραγματοποιήσει περισσότερες από 20 επεμβάσεις. Οι μισοί από τους Γάλλους στρατιώτες που συμμετέχουν σε “ειρηνευτικές αποστολές” στο εξωτερικό, βρίσκονται στην Αφρική. Πολλές από τις συμφωνίες με τις οποίες παραχώρησαν ανεξαρτησία σε χώρες της Αφρικής, περιέχουν την “υποχρέωση” της Γαλλίας να επέμβει, αν υπάρξει ανάγκη. Το καθεστώς του Ντεμπί στο Τσαντ που τώρα βοηθά τη μητέρα Γαλλία έχει το ίδιο μείνει στη θέση του χάρη στους Γάλλους φαντάρους που σταθμεύουν εκεί. Οι ΗΠΑ ξεκινώντας από πιο αδύναμη θέση έχουν προχωρήσει με ταχύτατα βήματα. Το 2006, επί προεδρίας Μπους στήθηκε η αμερικανική AFRICOM (η αφρικανική διοίκηση), ενώ η βάση Λεμονιέ, στο Τζιμπουτί, στο ανατολικό άκρο της Αφρικής, εξελίσσεται σε μία από τις μεγαλύτερες αμερικάνικες βάσεις. Το 2007 ανακοινώθηκε ο πενταπλασιασμός της έκτασής της.

Παρά τη φαινομενική “έκπληξη” και την αίσθηση κατεπείγοντος, η επέμβαση στο Μαλί προετοιμάζεται εδώ και μήνες. Στις αρχές Νοέμβρη η Χίλαρι Κλίντον έκανε επίσκεψη στην περιοχή και προετοίμασε το έδαφος. Όταν συναντήθηκε με τον Αμπντελαζίζ Μπουτεφλίκα της Αλγερίας, τα διεθνή πρακτορεία μετέδωσαν δηλώσεις ανώνυμων αξιωματούχων: “[Οι Αλγερινοί] θα στηρίξουν μια μεγάλης κλίμακας προσπάθεια στο Μαλί και για να αποκατασταθεί η δημοκρατία και για να αποκατασταθεί η τάξη στο Βορρά”. Πηγή του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών έλεγε πως ο αλγερινός πρόεδρος “έχει αρχίσει να καλοβλέπει την ιδέα μιας εισβολής στο Μαλί, με διάφορα αφρικανικά καθεστώτα να συνεισφέρουν το ανθρώπινο δυναμικό ώστε να στηριχτεί η προσωρινή κυβέρνηση. Τότε, οι υπόλοιποι από εμάς θα πρέπει να υποστηρίξουμε μια τέτοια κίνηση και να παράσχουμε τα μέσα για την επιτυχία της”.[5]

Η Κριστίν Λαγκάρντ ως υπουργός Οικονομικών μαζί με την εκπρόσωπο της γαλλικής πολυεθνικής AREVA συναντούν τον υπουργό Ορυχείων του Νίγηρα, το 2009.
Τώρα η Γαλλία στέλνει τάνκς για να διασφαλίσει τον έλεγχο των κοιτασμάτων ουρανίου.

Τα ίδια ρεπορτάζ άφηναν ανοιχτό ποιος θα αναλάβει την ευθύνη μιας τέτοιας επέμβασης. Η κυβέρνηση Ομπάμα ήθελε να μπει μπροστά ο ΟΗΕ και στη συνέχεια τις μάχες να τις δώσουν δυνάμεις της Αφρικανικής Ένωσης. Όμως σημείωναν πως “Δυτικές δυνάμεις, όπως η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση της Γαλλίας και η κυβέρνηση Ομπάμα θα παίξουν επίσης κρίσιμο ρόλο”.

Η επιλογή του Ολάντ, συνεπώς, να προχωρήσει στην επέμβαση ήταν μια κίνηση επίδειξης τόλμης. Η Γαλλία επιστρέφει στη λογική που θέλει τη Δυτική Αφρική “πίσω αυλή” της και έτσι όταν όλοι λένε πως χρειάζεται μια επέμβαση, παίρνει την πρωτοβουλία και την υλοποιεί. Η επέμβαση στη Λιβύη κινήθηκε σε παρόμοιο μοτίβο.

Προστάτες δικτατοριών

Στην περίπτωση του Μαλί, είναι πολύ πιο δύσκολο η επέμβαση να βαπτιστεί “δημοκρατική”, όπως στη Λιβύη όπου οι ιμπεριαλιστές εμφανίστηκαν ως πάτρωνες της επανάστασης που είχε ξεσπάσει κατά του Καντάφι. Η γαλλική επέμβαση στο Μαλί στηρίζει μια κυβέρνηση που ανέβηκε στην εξουσία με πραξικόπημα το Μάρτη του 2012. Ο Αμαντού Τουμανί Τουρέ είχε γίνει πρόεδρος με εκλογές το 2007 και ένα χρόνο πριν τη λήξη της θητείας του ανατράπηκε από τμήματα του στρατού. Πρόεδρος από τον περασμένο Απρίλη έγινε ο Ντιονκουντά Τραορέ. Τον Δεκέμβρη, οι πραξικοπηματίες προχώρησαν σε νέο, εσωτερικό, πραξικόπημα και ανέτρεψαν τον ίδιο τους τον πρωθυπουργό.

Οι κινήσεις αυτές είναι σίγουρο ότι επιτάχυναν την επέμβαση. Οι ιμπεριαλιστές έβλεπαν πως η κυβέρνηση δεν μπορεί από μόνη της να εξασφαλίσει τη σταθερότητα στο Μαλί. Οι θεσμοί διαλύονταν, οι διασπάσεις στο καθεστώς πλήθαιναν, η ανθρωπιστική κρίση συνεχιζόταν. Το Μαλί βρίσκεται στις 25 φτωχότερες χώρες του κόσμου, ενώ συνολικά στο Σαχέλ το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Τροφίμων εκτιμά ότι 5-6 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν άμεση ανάγκη βοήθειας σε τρόφιμα λόγω ξηρασίας και λιμού. Δίπλα σε όλα αυτά επιταχυνόταν η “εδαφική” κρίση. Ο Βορράς της χώρας είχε πλέον περάσει στα χέρια ανταρτών.

Το πραξικοπηματικό καθεστώς είχε ανατρέψει τον Τουρέ κατηγορώντας τον κυρίως για ανικανότητα να σταματήσει την κρίση στο Βορρά. Τους πρώτους μήνες του 2012 ο στρατός είχε αποχωρήσει κυνηγημένος από όλες τις πόλεις του Βορρά. Τώρα το ρεζίλεμα επαναλαμβανόταν. Παρά τις πολεμοκάπηλες διακηρύξεις, είχε αποδειχθεί πολύ δύσκολο για την κυβέρνηση να βάλει πόδι στην περιοχή. Εκτιμάται ότι στο Βορρά υπήρχαν περίπου 4.000 ένοπλοι, οι περισσότεροι από τους οποίους αποφασισμένοι και μπαρουτοκαπνισμένοι. Από την πλευρά του, το κράτος διέθετε 5.000, από τους οποίους περίπου 2.000 θεωρούνται αρκετά πιστοί ώστε να δώσουν πραγματικές μάχες.[6] Τώρα, αναλυτές λένε πως χρειάζονται οχτώ μήνες για να μπορέσει να ξαναστηθεί ο επίσημος στρατός και στο μεσοδιάστημα (μέχρι το Σεπτέμβρη του 2013) δεν πρέπει να συμμετέχει σε μεγάλες επιχειρήσεις.[7] Στην πρωτεύουσα, Μπαμάκο, έκαναν ήδη την εμφάνισή τους συγκρούσεις μεταξύ τμημάτων του στρατού που συμμετείχαν στο πραξικόπημα και άλλων που δεν συμμετείχαν.

Το φόβητρο του “ισλαμισμού” που χρησιμοποιούν οι Γάλλοι για να δικαιο-

λογήσουν την επέμβασή τους συσκοτίζει τις πραγματικές αιτίες της αστάθειας του Μαλί. Ο ανατραπείς πρόεδρος της χώρας ήταν πιο ειλικρινής: *"[Στο Βόρειο Μαλί] δεν υπάρχουν δρόμοι, δεν υπάρχουν νοσοκομεία, σχολεία, πηγάδια, ούτε βασικές υποδομές. Δεν υπάρχει τίποτα. Ένας νέος από εκείνη την περιοχή δεν έχει καμιά πιθανότητα να παντρευτεί και να πετύχει στη ζωή του, εκτός αν κλέψει κανένα αμάξι και μπει σε κάποιο δίκτυο λαθρεμπόρων"*[8]

Πολύ πριν αναπτυχθούν οι ισλαμιστικές αντάρτικες ομάδες στο βόρειο Μαλί, το κράτος είχε να αντιμετωπίσει το κίνημα των Τουαρέγκ. Η νομαδική εθνότητα των Τουαρέγκ, η οποία ζει κυρίως στο Νίγηρα και στο Μαλί, είχε προχωρήσει σε τρεις μεγάλες εξεγέρσεις το 1963, το 1990 και το 2006, με αίτημα τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους (Αζαουάντ όπως το αποκαλούν).

Η πιο πρόσφατη εξέγερσή τους ξεκίνησε στις 17 Γενάρη του 2012, με ηγεσία την οργάνωση MNLA (Εθνικό Κίνημα για την Απελευθέρωση του Αζαουάντ). Ένας συνδυασμός αποτυχημένων επιλογών των ιμπεριαλιστών και των τοπικών αρχουσών τάξεων τίναξε την κατάσταση στον αέρα. Η ανατροπή του Καντάφι οδήγησε στη φυγή προς το Μαλί πολλών ένοπλων Τουαρέγκ (που πολεμούσαν στο πλευρό του). Ταυτόχρονα και τα ισλαμιστικά δίκτυα της περιοχής βγήκαν ενισχυμένα σε όπλα και χρήμα, μιας και μπόρεσαν να πάρουν τμήμα της εξουσίας στη Λιβύη. Κάποιες από τις ισλαμιστικές αυτές ομάδες, σύμφωνα με αναλυτές, δέχονταν ήδη τη βοήθεια της κυβέρνησης του Μαλί, ώστε να μπορέσουν να αντισταθμίσουν το κίνημα των Τουαρέγκ.[9] Το MNLA (που δεν είναι ισλαμιστικό) συνεργάστηκε αρχικά με την οργάνωση Ανσάρ Ντιν, αλλά στη συνέχεια είδε τους ισλαμιστές να παίρνουν τον έλεγχο σε όλες τις "απελευθερωμένες" περιοχές. Οι "ισλαμιστές" δεν είναι κάτι το ενιαίο, ούτε απλώς "παρακλάδι της αλ-Κάιντα" όπως ισχυρίζονται οι Γάλλοι. Μία μόνο από τις τρεις μεγάλες οργανώσεις δηλώνει "αλ-Κάιντα" αλλά αντίθετα με το μύθο ενός υποτιθέμενου διεθνούς δικτύου τρομοκρατών, αυτό που συμβαίνει είναι ότι περισσότερο χρησιμοποιούν μια ταμπέλα για να αποκτήσουν διασυνδέσεις και κύρος.

Η εξέγερση των Τουαρέγκ, μέσα στην οποία κέρδισαν χώρο οι ισλαμιστές, επιταχύνθηκε από το πραξικόπημα το οποίο απειλούσε να προχωρήσει σε πρωτοφανή καταστολή. Οι Τουαρέγκ που είχαν ενταχθεί στον εθνικό στρατό με την τελευταία συμφωνία συμφιλίωσης, αποχώρησαν. Οι Αμερικάνοι έχουν ήδη παραδεχθεί το πόσο έξω έπεσαν. Για χρόνια ξόδευαν εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια εκπαιδεύοντας στους στρατούς των χωρών της Δυτικής Αφρικής και τελικά: *"Ήμουν εξαιρετικά απογοητευμένος βλέποντας έναν στρατό με τον οποίο είχαμε εκπαιδευτική σχέση να συμμετέχει σε πραξικοπηματική ανατροπή μιας εκλεγμένης κυβέρνησης. Κάποιοι από αυτούς τους αξιωματικούς του Μαλί είχαν έρθει στις ΗΠΑ για εκπαίδευση"*, εξηγούσε τον περασμένο μήνα, με ντροπιασμένο ύφος, ο στρατηγός Κάρτερ Χαμ, επικεφαλής της Αφρικανικής Διοίκησης των ΗΠΑ.[10]

Εθνική καταπίεση

Η παρουσία των Γάλλων όχι μόνο δεν είναι "ανθρωπιστική", αντίθετα επιδεινώνει τις συνθήκες που γέννησαν την αστάθεια αρχικά. Ο Ολάντ πήγε στο Μπαμάκο για να πανηγυρίσει τις πρώτες επιτυχίες του γαλλικού στρατού και έγινε δεκτός ως "απελευθερωτής". Όμως γύρω του για να φωνάξουν "Ζήτω η Γαλλία" είχαν συγκεντρωθεί μόνο μαύροι αφρικανοί. Οι Τουαρέγκ και οι Άραβες που αποτελούν την πλειονότητα της περιοχής βρέθηκαν κάτω από νέους διωγμούς, με το στρατό του Μαλί να ξεσπάει πάνω τους με λογική συλλογικής ευθύνης. "Ο στρατός του Μαλί χρησιμοποίησε επίσης τη γαλλική επέμβαση για να εκδώσει εντάλματα σύλληψης κατά ηγετών Τουαρέγκ και να ξεγράψει τα αιτήματα της κοινότητάς τους.

Ο έλεγχος στις πόλεις έχει επανεδραιωθεί, όμως οι Ισλαμιστές μαχητές έχουν ανακατευθεί ανεπαίσθητα με τον ντόπιο πληθυσμό γύρω από το Γκάο. Και μεγάλο κομμάτι αυτού του πληθυσμού, στα απομονωμένα χωριά, τους βλέπει καλοπροαίρετα, λένε κάτοικοι και ειδικοί που γνωρίζουν καλά την περιοχή".[11]

"Αυτό είναι το πρόβλημα με το Γκάο πλέον. Υπάρχουν τζιχαντιστές που κρύβονται σε αυτά τα χωριά. Είναι ντόπιοι τζιχαντιστές. Και ο στρατός του Μαλί δεν μπορεί να καταλάβει διαφορές ανάμεσα σε αυτούς και στον συνολικό πληθυσμό", δηλώνει ο δάσκαλος Ουμάρ Μουμούνι.[12]

Μέσα σε τέτοιες συνθήκες, όπου ο παλιός αφέντης της περιοχής, οι Γάλλοι, επιστρέφουν για να επιβάλουν την "τάξη" και αναζωπυρώνουν όλες τις εθνοτικές και ρατσιστικές διαμάχες, η στάση της γαλλικής αριστεράς στο μεγαλύτερο μέρος της είναι απαράδεκτη. Το Μέτωπο της Αριστεράς, συμπεριλαμβανομένου του Κομμουνιστικού Κόμματος, στήριξαν τις επιλογές του Ολάντ και ψήφισαν υπέρ της επέμβασης. Έφτασαν να κατηγορούν τον Ολάντ γιατί δεν προχώρησε στην επέμβαση νωρίτερα. Ο γνωστός διανοούμενος της Αριστεράς, Σαμίρ Αμίν, ακολουθώντας το αδιέξοδο μονοπάτι της σύγκρισης του ισλαμισμού με τον φασισμό κατέληξε κι αυτός να χειροκροτεί την επέμβαση.[13] Ακόμη και η "Gauche Anticapitaliste", το τμήμα του Νέου Αντικαπιταλιστικού Κόμματος (NPA) που είχε αποχωρήσει για να συνεργαστεί με το Μέτωπο της Αριστεράς, υποστήριξε ότι πρέπει να ξεπεράσουμε

τις... αγκυλώσεις του παλιού αντιιμπεριαλισμού. Ο Κλοντ Γκαμπριέλ σε ένα άρθρο που θυμίζει τους φιλελεύθερους που στήριζαν τις σφαγές των αποικιοκρατών στην Αφρική ως μάχη του πολιτισμού κατά της βαρβαρότητας γράφει πως: *"Αν οι Γάλλοι φύγουν, θα είναι χειρότερα για τους λαούς της περιοχής. Αυτό είναι το παράδοξο: σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κυρίαρχες αστικές δημοκρατικές δυνάμεις έχουν συμφέροντα που είναι αντίθετα με την επέκταση της βαρβαρότητας".*[14] Πρόκειται για το τέλος του κατήφορου μιας Αριστεράς που δεν ήθελε να υπερασπίσει το δικαίωμα των μεταναστριών να φοράνε μαντίλα και αντί να οργανώνει κατά των φασιστών της Λεπέν, θέλει να μας πείσει ότι ο Ολάντ κάνει εν αγνοία του αντιφασιστικό πόλεμο στην Αφρική. Το Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα έσωσε την τιμή της Αριστεράς παίρνοντας καθαρή θέση κατά του πολέμου και οργανώνοντας κινητοποιήσεις.

Ο πόλεμος στο Μαλί αποκαλύπτει το πόσο μεγάλη έχει γίνει η σκακιέρα των ανταγωνισμών. Η Αφρική μετατρέπεται σε σημαντικό πεδίο διαμάχης για τον πολιτικό και οικονομικό έλεγχο των μεγάλων δυνάμεων. Πολλοί λαοί έχουν την διπλή ατυχία να είναι φτωχοί πάνω σε μία πλούσια γη. Είναι δικό μας καθήκον να κόψουμε τα χέρια των κυβερνήσεων που ενώ επιβάλλουν τη λιτότητα και το ρατσισμό σε Ευρώπη και Αμερική, θέλουν να εξάγουν στην Αφρική των "πολιτισμό" των τανκς και των βομβαρδισμών. ■

1. "Μαλί. Ένα γαλλικό Αφγανιστάν;", Εργατική Αλληλεγγύη φύλλο 1059.
2. "David Cameron calls for 'global response' after Algerian hostage crisis", Guardian 21 Γενάρη 2012.
3. Ασοσιέτεντ Πρες, 28 Φλεβάρη 2013.
4. Index Mundi (http://www.indexmundi.com/)
5. "Obama to Help UN Invade Mali", The New American, 9 Νοέμβρη 2012. (Το περιοδικό της ακραίας δεξιάς έχει φυσικά τους δικούς του λόγους να επιτίθεται στις επιλογές της κυβέρνησης Ομπάμα.)
6. Monde Diplomatique, http://mondediplo.com/2013/01/04mali
7. στο ίδιο
8. Αναφέρεται στο http://mondediplo.com/2012/04/05sahel
9. Πάτρικ Κόμπερν, "The Mali Trap", Counterpunch, 21 Γενάρη 2013.
10. "AFRICOM Commander Addresses Concerns, Potential Solutions in Mali", http://tinyurl.com/aefznsv
11. http://tinyurl.com/c4zunuz
12. Αναφέρεται στους New York Times (17/2): http://tinyurl.com/cxhl3qo
13. http://www.zcommunications.org/mali-analysis-by-samir-amin-by-samir-amin
14. Mali et contradictions d'un anti-impérialisme conventionnel", http://tinyurl.com/bntkpp2

Ο **Δημήτρης Λιβιεράτος** θυμίζει πώς έγινε ανεξάρτητη η Αλγερία και οι άλλες πρώην αποικίες στην Αφρική.

Ένα γεγονός που έγινε στη Σαχάρα της Αλγερίας έφερε στη δημοσιότητα ακόμη μια φορά το κράτος της Αλγερίας που έγινε ανεξάρτητο το 1962 ύστερα από οκτώ χρόνια σκληρού ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα κατά της γαλλικής αποικιοκρατίας.

Μια νύχτα του Ιανουαρίου 2013 τέσσερα αυτοκίνητα με 32 τζιχαντιστές, εξτρεμιστές μουσουλμάνους, ξεκίνησαν από τα νότια της Λιβύης για να χτυπήσουν τη βιομηχανική – πετρελαϊκή περιοχή Ιν Αμενάς στη Σαχάρα της Αλγερίας. Ένα εργοστάσιο πετρελαίου – αερίου όπου εργάζονται περίπου 700 Αλγερινοί και ξένοι από 27 χώρες. Αυτή η περιοχή παράγει 20 εκατομμύρια κυβικά αέριο την ημέρα και κάμποσες χιλιάδες βαρέλια πετρελαίου. Από εκεί το 18% των υπογείων προϊόντων της Αλγερίας προς εξαγωγή, κύρια πηγή εσόδων της χώρας. Στα τέσσερα αυτοκίνητα οι 32 ήταν διαφόρων εθνικοτήτων: Αλγερινοί, Τυνήσιοι, Αιγύπτιοι, Μαυριτανοί, Νιγηριανοί και δύο Καναδοί.

Οι 32 πλησίασαν το πρωί της 16/1/2013 και αιχμαλώτισαν το προσωπικό του εργοστασίου. Η αντίδραση του αλγερινού στρατού ήταν άμεση. Στα γρήγορα εξουδετέρωσε όλους τους τζιχαντιστές, αλλά στη μάχη σκοτώθηκαν και αρκετές δεκάδες εργαζόμενων ξένων σ' αυτό το σύγχρονο εργοστάσιο.

Αυτό το αιματηρό επεισόδιο στη δύσκολη επιχείρηση και εξόντωση των ακραίων μουσουλμάνων έφερε στην επικαιρότητα ακόμη μια φορά την πραγματικότητα της νέας Αλγερίας. Από τη δεκαετία του '90 εξόντωσε την ισχυρή πίεση των ακραίων μουσουλμάνων να κυριαρχήσουν στη νέα χώρα. Ένα ισχυρό σύγχρονο κράτος που λειτουργεί με τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς, όσο μπορούν αυτοί να λειτουργήσουν κανονικά.

Όμως, μας έκανε να θυμηθούμε ότι η Αλγερία άρχισε την 1η Νοεμβρίου 1954 τον αγώνα της για ανεξαρτησία. Στην ηγεσία της επανάστασης το FLN – Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο της Αλγερίας. Η σκληρή μάχη του αλγερινού έθνους κράτησε περίπου οχτώ χρόνια. Αντίπαλος η γαλλική αποικιοκρατία που προσπαθούσε με κάθε μέσο να κρατήσει αυτό το τεράστιο έδαφος που αποκαλούσαν 'επαρχία της Γαλλίας' που χωριζόταν από τη Μητρόπολη με μια λουρίδα νερού, τη Μεσόγειο.

Στη διάρκεια των χρόνων της επανάστασης δόθηκαν μεγάλες μάχες σε όλα τα βουνά της Αλγερίας. Η μάχη δόθηκε και στις πόλεις και ιδιαίτερα στην πρωτεύουσα Αλγέρι. Η πρώτη μεγάλη σύγκρουση το 1957 κράτησε δέκα μήνες στην Κάσμπα, την πόλη των Αράβων. Φάνηκε ότι είχε συντριβεί ύστερα από την άγρια επιδρομή των ειδικών δυνάμεων του γαλλικού στρατού. Όμως ανασυγκροτήθηκε η οργάνωση και τον Δεκέμβρη του 1960 άρχισαν οι μεγάλες διαδηλώσεις. Χιλιάδες, πολλές χιλιάδες ανδρών, γυναικών παιδιών στους δρόμους. Εκατοντάδες οι σκοτωμένοι αλλά και κάθε μέρα περισσότεροι οι διαδηλωτές. Τεράστια παγκόσμια εντύπωση. Η κυβέρνηση εξωτερικού την έκτη μέρα δίνει εντολή να σταματήσουν. Ο σκοπός επετεύχθη να διεθνοποιήσει την επανάσταση. Ο αγώνας τελείωσε την 5η Ιουλίου 1962 με την πλήρη ανεξαρτησία και ίδρυση του νέου κράτους της Αλγερίας.

Πυροδότης

Το 1960 η Γαλλία είχε πληθυσμό 45.730.000 κατοίκους. Το 2012 έφτασε 65.630.692. Αλλά και από αυτούς, περίπου τα 5 εκατομμύρια είναι μουσουλμάνοι. Όταν άρχισε ο πόλεμος της Αλγερίας κατείχε ακόμη εκτεταμένα εδάφη. Παρά το γεγονός ότι ήδη είχε καταρρεύσει το μέρος της αποικιοκρατίας της στην Ασία. Αλλά και σε όλες τις αφρικανικές αποικίες είχαν αρχίσει κινήματα για την ανεξαρτησία τους. Η Αλγερινή Επανάσταση ήταν εκείνη τη στιγμή ο παράγοντας που οδήγησε στην ανεξαρτησία τους. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης

Οι μάχες με την Γαλλική αποικιοκρατία

και για να μην επεκταθεί στις γειτονικές χώρες που είχαν ανάλογα κινήματα, η Γαλλία αναγκάστηκε να παραχωρήσει την ανεξαρτησία στις 2 Μαρτίου 1956 στο Μαρόκο και στις 20 Μαρτίου 1956 στην Τυνησία. Και οι δύο αυτές χώρες αποτελούσαν σοβαρές βάσεις της Αλγερινής Επανάστασης. Αλλά και ολόκληρος ο πληθυσμός τους παρακολουθούσε με συμπάθεια και ενίσχυε τον ένοπλο αγώνα των γειτόνων.

Η Γαλλία του στρατηγού Ντε Γκωλ προσπαθούσε να καθυστερήσει τη διάλυση της αυτοκρατορίας της. Αλλά ήταν αναπόφευκτη. Η επανάσταση της Αλγερίας έδειχνε το δρόμο και υποστηριζόταν ανοιχτά σε όλες τις αποικίες. Η Γαλλία αναγκάστηκε να αποδεχτεί την ανεξαρτησία των αποικιών της.

Πρώτη η Γουϊνέα που πρωτοστατούσε ανακήρυξε την Ανεξαρτησία της στις 2 Οκτώβρη 1958. Την 1η Ιανουαρίου 1960 το Γαλλικό Καμερούν γίνεται ανεξάρτητο. Στις 27 Απριλίου 1960 ακολουθεί το Τόγκο. 16 Ιουνίου η Μαδαγασκάρη. Ύστερα από τέσσερις μέρες, στις 20 Ιουνίου, ανακηρύσσεται το Μαλί ανεξάρτητη χώρα. Στις 3 Αυγούστου ο Νίγηρας. Στις 5 Αυγούστου η χώρα του Άνω Βόλτα (Μπουρκίνα Φάσο). 8 Αυγούστου 1960 η Ακτή του Ελεφαντόδοντος. 11 Αυγούστου το Τσαντ. 13 Αυγούστου η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία. 15 Αυγούστου το Κονγκό. Στις 20 Αυγούστου ακολουθεί η Σενεγάλη. 28 Νοεμβρίου η Μαυριτανία. Το 1960 θα μείνει στην ιστορία σαν ο χρόνος της διάλυσης της γαλλικής αποικιοκρατίας στην Αφρική. Τη μεγάλη ώθηση είχε δώσει η Αλγερινή Επανάσταση με την υπέροχη αντίστασή της.

Στην ιστορία του 20ου αιώνα, στη διαδικασία διάλυσης της αποικιοκρατίας η θυσία της Αλγερίας συνέβαλε αποφασιστικά. Κι αυτό έμεινε στην ιστορία. Η επανάσταση 1954-1962 απελευθέρωσε όχι μόνο την Αλγερία αλλά βοήθησε άμεσα να απελευθερωθούν και όλες οι άλλες γαλλικές αποικίες της Αφρικής.

Η Γαλλία αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Ύστερα από διαπραγματεύσεις με την οργάνωση του FLN απεδέχθη την ήττα. Μετά από δημοψήφισμα οι Αλγερινοί κήρυξαν την Ανεξαρτησία της χώρας τους στις 5 Ιουλίου 1962. Πρώτος πρόεδρος η ηγέτης της αριστερής κοινωνικής πτέρυγας, Μπεν Μπελά. Στο διάστημα του οκταετούς αγώνα, η πάλη από εθνική είχε αποκτήσει και σαφή κοινωνικά χαρακτηριστικά προς μια σοσιαλιστική λύση.

Εξαθλίωση

Τη μέρα της Ανεξαρτησίας, η Αλγερία μέτραγε περίπου ένα εκατομμύριο θύματα και απέραντες υλικές καταστροφές. Η επανάσταση άρχισε 1η Νοεμβρίου 1954. Ένα χρόνο πριν, το 1953, η αποικιακή εξαθλίωση φαινόταν παντού. Μόνο 5.700 παιδιά Αλγερινών πήγαιναν στο γυμνάσιο και 600 στο Πανεπιστήμιο. Το 1962 όταν τελείωσε η επανάσταση, η Αλγερία είχε μόνο 354 νομικούς, 28 μηχανικούς, 185 καθηγητές και 165 γιατρούς, οδοντογιατρούς, φαρμακοποιούς. Τα κενά τεράστια παντού. Ο πληθυσμός της ήταν 10.300.000 κάτοικοι και από αυτούς το ένα εκατομμύριο ήταν Ευρωπαίοι.

Και όμως, αυτή η πρώην αποικία και παρά τις πολιτικές, κοινωνικές περιπέτειες που είχε στα 51 χρόνια της ανεξαρτησίας της, κατάφερε το 2012 να έχει έναν πληθυσμό 37.367.226 κατοίκων, αλλά και σύνθεση νεανική με 27,8% κάτω των 15 ετών και 5% άνω των 65. Το κατά κεφαλήν εισόδημα 7.400 δολάρια που στην πραγματικότητα είναι πολύ μεγαλύτερο αφού πολλά πράγματα δεν λογαριάζονται.

Όμως, η ταχεία αύξηση του πληθυσμού, αλλά και η κακή διοίκηση για πολλά χρόνια δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει την αναγκαία εργασία για όλους. Έτσι βασανίζεται ακόμη από την ανεργία μεγάλου μέρους της νεολαίας της.

Οι σχέσεις με τη Γαλλία είναι τυπικά καλές, αλλά όχι εγκάρδιες και με συνεργασία. Μέχρι πρόσφατα η επίσημη Γαλλία δεν είχε αποδεχτεί την ήττα της σε έναν πόλεμο. Μιλούσε για επεισόδια, για εξέγερση, άλλες περιφραστικές εκφράσεις. Μόνο επανάσταση δεν έλεγε. Ο πρόεδρος Ολάντ πρόσφατα, επισκέφθηκε την Αλγερία για να αναθερμάνει τις σχέσεις και εκεί αναφέρθηκε για τον πόλεμο και ουσιαστικό τον άχαρο ρόλο της αποικιακής Γαλλίας.

Το καθεστώς της Αλγερίας είναι Προεδρική Δημοκρατία με Κοινοβούλιο. Όπως καθορίστηκε από την αρχή της Ανεξαρτησίας. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι λειτούργησε άριστα. Πολλές φορές υπήρξαν ανατροπές με παραλλαγές. Οι τελευταίες εκλογές έγιναν 10 Μαΐου 2012. Η επίδραση της ανατροπής σε Τυνησία, Αίγυπτο, Λιβύη ήταν φανερή. Δρομολογήθηκαν περισσότερες μεταρρυθμίσεις. Ψήφισαν 21 εκατομμύρια εκλογείς άντρες και γυναίκες. 22 κόμματα και μεταξύ αυτών το Εργατικό Κόμμα (τροτσκιστικής τάσης) με πρόεδρο τη Λουΐζα Χανούν και εξέλεξε 16 βουλευτές. Το 2007 είχαν ψηφίσει 18,76 εκατομμύρια.

Η Αραβική Άνοιξη των άλλων χωρών δεν έφτασε ακόμη αυτό το στάδιο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Η Αλγερία προς το παρόν αρκέστηκε σε μεταρρυθμίσεις από αυτό το κοινοβουλευτικό καθεστώς. Σίγουρο είναι ότι υπάρχουν πολλές δυσαρέσκειες και εκφράζονται ανοιχτά. Όταν κάποια στιγμή ξεσπάσουν, και λόγω της επαναστατικής παράδοσης, θα σημαίνουν αποφασιστικά βήματα προς ένα σοσιαλιστικό καθεστώς.

ΥΓ. Η κατάρρευση της αποικιοκρατικής Γαλλίας είχε μεγάλη επίδραση στο εσωτερικό της χώρας. Οι ανακατατάξεις που έγιναν τα επόμενα χρόνια σε μια χώρα που πέρναγε πολλαπλή κρίση οδήγησαν στο Μάη του 1968. Είναι σίγουρο ότι ο πόλεμος της Αλγερίας συνέβαλε σ' αυτήν την εξέλιξη που ήταν σπουδαία για όλη την Ευρώπη. Με δυο λόγια, εμπόδισε τότε την άνοδο του φασιστικού ρεύματος που ανέβαινε από το νότο της, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα. ■

Βιβλιοκριτική

Οι μύθοι του νεοφιλελευθερισμού

Χρήστος Λάσκος,
Ευκλείδης Τσακαλώτος

22 Πράγματα που μας λένε για την ελληνική κρίση και δεν είναι έτσι

Τιμή 13,85€, 240 σελίδες

Εκδόσεις ΚΨΜ

Στην αρχή, όταν πρωτοξέσπασε η κρίση, όλοι μιλούσαν για τα γκόλντεν μπόις, για τους ασύδοτους τραπεζίτες και τους καταχθόνιους κερδοσκόπους: η κρίση ήταν, σύμφωνα με την κυρίαρχη αφήγηση της εποχής, προϊόν της "χρηματιστικοποίησης" της οικονομίας, της υπερδιόγκωσης του παρασιτικού χρηματοπιστωτικού συστήματος σε βάρος της πραγματικής παραγωγής. Τώρα η αφήγηση -ιδιαίτερα εδώ στην Ελλάδα- έχει αλλάξει: οι ευθύνες έχουν μετατοπιστεί, από τους κερδοσκόπους στις "συντεχνίες" και από τα γκόλντεν μπόις στην αριστερά.

Αυτή η μετατόπιση δεν έχει περάσει απαρατήρητη. *"Η νέα μόδα"* έγραφε πριν από ένα περίπου χρόνο ο Αλέξης Παπαχελάς στην Καθημερινή, *"είναι οι επιθέσεις κατά της Αριστεράς από τα μεγάλα αστικά κόμματα"*. Ο Παπαχελάς, δεν είχε, φυσικά, κάποιο πρόβλημα με την ίδια τη μόδα καθαυτή: αυτό που τον ενόχλησε ήταν ότι ήταν νέα. *"Καλοδεχούμενες, αλλά άργησαν λίγο..."*

Η αριστερά, σύμφωνα με τον διευθυντή της Καθημερινής έχει καταφέρει, μέσα στα προηγούμενα χρόνια, να διαβρώσει ιδεολογικά τα πάντα - πολίτες, πανεπιστήμια, θεσμούς, ακόμα και τα ίδια τα αστικά κόμματα.

"Η αριστερή, με ή χωρίς εισαγωγικά, ιδεολογία έχει κυριαρχήσει παντού τα τελευταία 35 χρόνια, από το πώς γράφτηκε η νεοελληνική Ιστορία έως τον τρόπο που σκέπτεται για πολλά ζητήματα ο μέσος Έλληνας πολίτης... Όποιος οχυρωνόταν κάτω από την προστασία κάποιας απροσδιόριστης αριστερής ή προοδευτικής ομπρέλας έχαιρε ασυλίας, ακόμη και αν παραβίαζε βάναυσα κάποιο νόμο ή αν χρησιμοποιούσε απροκάλυπτα βία, όπως συχνά συμβαίνει στα ελληνικά πανεπιστήμια... Ίσως τώρα δίνεται μια μεγάλη ευκαιρία στα δύο μεγάλα κόμματα και σε όλον τον πολιτικό κόσμο να επανατοποθετηθεί με βάση όχι συμπλέγματα του παρελθόντος, αλλά με βάση τις ανάγκες που έχει η Ελλάδα του 2012..."

Σε αυτή τη "νέα μόδα" έρχεται να απαντήσει το βιβλίο του Χρήστου Λάσκου και του Ευκλείδη Τσακαλώτου *"22 Πράγματα που μας λένε για την ελληνική κρίση και δεν είναι έτσι"* που κυκλοφόρησε στα τέλη της περασμένης χρονιάς από τις εκδόσεις ΚΨΜ.

Το βιβλίο τοποθετεί, πρώτα απ' όλα, αυτή τη "νέα μόδα" μέσα στο ίδιο της το ιδεολογικό πλαίσιο, που δεν είναι άλλο από το πλαίσιο της νεοφιλελεύθερης κοπής θεωρίας της "δημόσιας επιλογής": τα συνδικάτα είναι "προσοδοθήρες", "αναδιανεμητικοί συνασπισμοί", μηχανισμοί που πασχίζουν, μέσω του κράτους, να αυξήσουν το μερίδιο των μελών τους στον παραγόμενο πλούτο, χωρίς να ενδιαφέρονται για την αύξηση της ίδιας της πίτας της παραγωγής. Η κρίση είναι προϊόν της επιτυχίας αυτής της "προσοδοθηρίας" τους: οι "παραγωγικοί συνασπισμοί" (δηλαδή οι επιχειρήσεις) περιθωριοποιούνται, η παραγωγικότητα υστερεί και η βάση της οικονομίας διαβρώνεται. Όπως γράφουν οι Λάσκος και Τσακαλώτος,

"Ο μεγάλος μπαμπούλας είναι οι συνδικαλιστές των ΔΕΚΟ και του δημοσίου και οι διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Το πρώτο θύμα των συντεχνιών αποτελούν οι εργαζόμενοι και οι εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα, οι επισφαλείς εργαζόμενοι και οι ηλικιωμένοι με τις πενιχρές συντάξεις".

Φυσικά πρόκειται απλά και μόνο για ένα ευτελές ιδεολόγημα. Το κεφάλαιο, πρώτα απ' όλα, δεν υπάρχει πουθενά σε αυτή την αφήγηση. *"Οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι τράπεζες, οι προμηθευτές στρατιωτικών οπλισμών, για κάποιο ανεξήγητο τελικά λόγο, σπανίως αντιμετωπίζονται ως συντεχνιακά συμφέροντα"*, ως προσοδοθήρες, που χρησιμοποιούν τις ιδιαίτερες σχέσεις τους με το κράτος (με ή χωρίς λάδωμα) για να μεγιστοποιήσουν το δικό τους όφελος, σε βάρος της υπόλοιπης οικονομίας.

Δεύτερο, *"η εμπειρία των πιο φιλελεύθερων οικονομιών καθόλου δεν*

επιβεβαιώνει τις θεωρητικές υποθέσεις της σχολής... Σε χώρες όπως η Βρετανία και οι ΗΠΑ, όπου τα προτάγματα της φιλελευθεροποίησης και της απορρύθμισης εφαρμόστηκαν με μεγαλύτερο ζήλο και έκταση, τα φαινόμενα της προσοδοθηρίας έχουν αυξηθεί ιδιαιτέρως".

Το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου είναι αφιερωμένο στα μικρά και μεγάλα ψέματα που στοιχειοθετούν αυτή την αφήγηση, από τις θεωρίες της Ψωροκώσταινας και του "ζούσαμε με δανεικά, δεν παράγουμε τίποτα" μέχρι την καταστροφή που, υποτίθεται, θα φέρει μια τυχόν έξοδος από το ευρώ.

Το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας δεν είναι η "έλλειψη ανταγωνιστικότητας". "Η σημερινή κρίση του ελληνικού καπιταλισμού δεν οφείλεται στην υποτιθέμενη καθυστέρηση, αλλά μάλλον στην ιδιαίτερη προσαρμογή στην παγκόσμια νεοφιλελεύθερη συνθήκη". Η Ελλάδα δεν είναι θύμα της αποτυχίας της, για να το πούμε με διαφορετικά λόγια, αλλά θύμα της ίδιας της της επιτυχίας. *"Η αποβιομηχάνιση και η στροφή στις υπηρεσίες που καταμαρτυρείται ευρέως ως ένδειξη καθυστέρησης είναι απλώς ανιστόρητη".*

Πρώτον οι ίδιοι οι όροι είναι προβληματικοί: ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που δεν ενδιαφέρεται αν τα προϊόντα που παράγει είναι χρήσιμα ή όχι: παράγει "ανταλλακτική αξία". Ενδιαφέρεται για το πόσο κοστολογούνται τα προϊόντα που παράγει. Και πόσο κερδίζει από αυτά. Με αυτή την έννοια ο ελληνικός καπιταλισμός σημείωσε μεγάλες επιτυχίες μέσα στην τελευταία, τουλάχιστον, δεκαπενταετία. Από το 1996 μέχρι το 2008 οι ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν πολύ μεγαλύτεροι από ό,τι της γερμανικής, της ισπανικής ή της βρετανικής (διάγραμμα 1.2, σελ. 30).

Δεύτερον, αυτή η επιτυχία στηρίχτηκε σε επιλογές -ως προς την "αποβιομηχάνιση" και τις "υπηρεσίες"- παρόμοιες με αυτές των μεγάλων οικονομιών. Τρίτον, μια προσεκτική ματιά στην διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας (Κεφάλαιο 2) δείχνει ότι ακόμα και αυτοί οι όροι είναι προβληματικοί. Στους περισσότερους τομείς αιχμής (ναυτιλία, πληροφορική, τράπεζες κλπ) υπήρξε ραγδαία ανάπτυξη -και όχι "αποβιομηχάνιση".

Τα στοιχεία αυτά κάνουν τα *"22 Πράγματα που μας λένε για την ελληνική κρίση και δεν είναι έτσι"* ένα πολύτιμο βιβλίο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι δεν έχει και αδυναμίες: ο Λάσκος και ο Τσακαλώτος ανήκουν στον χώρο του ΣΥΡΙΖΑ (ο Λάσκος είναι μέλος της ΚΠΕ του Συνασπισμού και βουλευτής) και αυτή η επιλογή είναι συνεχώς παρούσα μέσα στο βιβλίο: η κριτική γίνεται από μια "αντινεοφιλελεύθερη" σκοπιά -μια σκοπιά που αφήνει το ίδιο το σύστημα, τον καπιταλισμό, στο απυρόβλητο.

Η ελληνική κρίση, σύμφωνα με τους συγγραφείς, έχει μεν τις ρίζες της στην παγκόσμια κρίση που χτύπησε τον καπιταλισμό το 2007-8 αλλά διογκώθηκε στις σημερινές της διαστάσεις λόγω των επιλογών της κυβέρνησης και της άρχουσας τάξης. Η άρχουσα τάξη, με απλά λόγια, χρησιμοποίησε την κρίση για να επιβάλει μια σειρά από "εκσυγχρονισμούς" και "αναδιαρθρώσεις" που ήθελε πάντα να επιβάλει. *"Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επιλέχτηκε η συγκεκριμένη πολιτική που μετέτρεψε τη σχετικά ήπια κρίση του 2008 στη σημερινή μεγαλύτερη ύφεση μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ξεκινώντας έναν ταξικό πόλεμο, για την επιτυχή έκβαση του οποίου προϋπόθεση ήταν η ύφεση".* Με άλλα λόγια η κρίση είναι, στο μεγαλύτερο μέρος της, τεχνητή. Αυτό που χρειάζεται είναι μια κυβέρνηση της αριστεράς, που θα ανατρέψει αυτές τις επιλογές και όχι μια ρήξη με το ίδιο το σύστημα.

Αυτό είναι απλά λάθος. Ο καπιταλισμός βρίσκεται παγκόσμια στην χειρότερη κρίση του εδώ και εβδομήντα χρόνια. Η παγκόσμια οικονομία έχει καταφέρει να αποφύγει, στο μεγαλύτερό της βαθμό, μια κατάρρευση σαν την ελληνική χάρη στη διασωλήνωσή της με τις κεντρικές τράπεζες. Τα περιθώρια ελιγμών που θα έχει μια οποιαδήποτε κυβέρνηση που δεν θέλει να συγκρουστεί με το ίδιο το σύστημα είναι μηδαμινές.

Αλλά αυτές οι παρατηρήσεις δεν ακυρώνουν την αξία του βιβλίου. Διαβάστε το.

Σωτήρης Κοντογιάννης

Κομματική κοινωνιολογία

Χριστόφορος Βερναρδάκης

Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα

Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990-2010

Τιμή 32€, 448 σελίδες

Εκδόσεις Σάκκουλα

Οι αλλαγές στο τοπίο των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα της κρίσης είναι σίγουρα ραγδαίες, οι προϋποθέσεις όμως για την εμφάνισή τους υπήρχαν ήδη από την προηγούμενη περίοδο. Το βιβλίο του Χ. Βερναρδάκη, πλούσιο σε εμπειρικό υλικό και άρτια επιστημονικά ενημερωμένο, ασχολείται ιδιαίτερα με τους μετασχηματισμούς των κομμάτων στην περίοδο της «ύστερης μεταπολίτευσης» από το 1996 ως το 2010.

Στο πρώτο κεφάλαιο, ο συγγραφέας δίνει μεγάλη έμφαση στην τομή του 1996 και την επικράτηση του «εκσυγχρονιστικού» ρεύματος στο ΠΑΣΟΚ. Είναι ιδιαίτερα επικριτικός απέναντι στις κυβερνήσεις του Σημίτη, όπου πίσω από τα μεγάλα λόγια για τη «διαφάνεια» και την «κοινωνική συνοχή» ήρθαν οι περικοπές στο κοινωνικό

κράτος, τα σκάνδαλα των ιδιωτικοποιήσεων και του Χρηματιστηρίου και η ένταση της διαπλοκής μεταξύ κράτους και κεφαλαίου. Αυτή η δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ άνοιξε το δρόμο και στον Κ. Καραμανλή, που διαμόρφωσε το παρεμφερές σχήμα του «μεσαίου χώρου». Από το 2007 και μετά, η αναξιοπιστία του κυρίαρχου πολιτικού συστήματος εντείνεται σε συνδυασμό με την έκρηξη της οικονομικής κρίσης, την εξέγερση του Δεκέμβρη 2008 και κλιμακώνεται βέβαια με την επιβολή του Μνημονίου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εκλογική κοινωνιολογία της περιόδου. Όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας, στην ύστερη μεταπολίτευση ο δεσμός κόμματος-τάξης χαλαρώνει όχι γιατί «φεύγουν» οι τάξεις από το δεσμό αυτό, αλλά επειδή αλλάζουν τα πολιτικά κόμματα, με αποτέλεσμα η εργατική τάξη και τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα να μένουν χωρίς πολιτική εκπροσώπηση. Ο Βερναρδάκης επικαλείται το παράδειγμα του ΠΑΣΟΚ, το οποίο πραγματοποίησε μια εντυπωσιακή διαδρομή από τον αντιιμπεριαλιστικό ριζοσπαστισμό της γέννησής του στον εκσυγχρονισμό και το νεοφιλελευθερισμό, ενώ *«ταυτόχρονα, σε όλες τις μετατοπίσεις του προς τα δεξιά επιβιώνουν στο λόγο και στις κοινωνικές αναφορές του υβρίδια της παλαιάς αριστερής του παράδοσης και λαϊκότητας»* είτε ως σημαντική επιρροή στα συνδικάτα, είτε με τη μορφή του αντιδεξιού λόγου (σελ. 156).

Στο τρίτο και στο τέταρτο κεφάλαιο, ο συγγραφέας παρουσιάζει αυτό που ονομάζει ως «καρτελοποίηση» και κρατική ενσωμάτωση των πολιτικών κομμάτων, αξιοποιώντας κυρίως τις επεξεργασίες των Katz και Mair. Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, τα κυρίαρχα κόμματα (ΠΑΣΟΚ και ΝΔ στην Ελλάδα) ήδη από την προηγούμενη δεκαετία συνιστούν μόνο εργαλεία νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος και όχι μορφές εκπροσώπησης των κοινωνικών συμφερόντων. Με άλλα λόγια, παρατηρείται *«η πλήρης υποταγή του αντιπροσωπευτικού στοιχείου των κομμάτων στις επιταγές της κρατικής διαχείρισης, η οποία με τη σειρά της οριοθετείται ασφυκτικά από τις δεσμευτικές επιλογές των οικονομικών κέντρων και των χρηματοπιστωτικών αγορών»* (σελ. 202). Η ανάλυση αυτή για τα πολιτικά κόμματα συμβαδίζει με την αντίστοιχη για τον περιορισμό των πολιτικών λειτουργιών του κράτους στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, στον πυρήνα των οποίων βρίσκεται *«η πλήρης ανατροπή των σχέσεων μεταξύ πολιτικής και οικονομικής εξουσίας από το παραδοσιακό (βιομηχανικό, εμπορικό ή εφοπλιστικό) κεφάλαιο στο χρηματοπιστωτικό και στη διευρυμένη του κυριαρχία σε όλες τις μερίδες του κεφαλαίου»* (σελ. 346).

Αυτή η ανάλυση περιγράφει επιτυχημένα όψεις της σύγχρονης πραγματικότητας, έχει όμως ένα βασικό ελάττωμα. Ο νεοφιλελευθερισμός αρθρώθηκε ως αστική στρατηγική από τα τέλη της δεκαετίας του '70 ως απάντηση στην παγκόσμια κρίση του 1973 που έβαλε τέλος στη μεταπολεμική «Μεγάλη άνθηση» του καπιταλισμού και την οποία απέτυχαν οι κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν με τα παραδοσιακά κεϋνσιανά εργαλεία. Ακριβώς επειδή η κρίση υπερσυσσώρευσης του 1973 οφειλόταν στην πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους του κεφαλαίου, η στροφή στο νεοφιλελευθερισμό έδωσε μεν προσωρινές ανάσες στο σύστημα (πχ με τις φούσκες της «Νέας οικονομίας»), αλλά μόνο για να επιστρέψει αυτή η κρίση εντονότερα από το 2007-2008. Η αναβάθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα δεν ήταν αίτιο αλλά αποτέλεσμα αυτής της κρίσης και βασικό στοιχείο της αδιέξοδης προσπάθειας ξεπεράσματός της. Ο παρεμβατικός ρόλος του κράτους σ' αυτή τη διαδικασία δεν μειώθηκε αλλά αυξήθηκε, καθώς για να μπορεί το κεφάλαιο να μετακινείται ελεύθερα έχει ανάγκη ισχυρά κράτη να το στηρίζουν. Αυτή η παρέμβαση δεν αφορά μόνο το χρηματοπιστωτικό τομέα. Η «ισχυρή Ελλάδα» του Σημίτη και του Καραμανλή στήριξε την εξόρμηση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια, αλλά υπήρξε ταυτόχρονα πολύτιμο στήριγμα και για τους έλληνες εφοπλιστές.

Αντίστοιχα, οι μεταβολές στο ρόλο και τη λειτουργία των κυρίαρχων πολιτικών κομμάτων στη συγκεκριμένη περίοδο ήταν υπαρκτές αλλά η τυπολογία του cartel party (κόμματος καρτέλ) δεν φαίνεται να είναι επαρκής για να τις εξηγήσει. Πραγματικά, το ΠΑΣΟΚ του Σημίτη μπορεί να αποξένωσε την κοινωνική του βάση από τις επιλογές της ηγεσίας του κόμματος, όμως δεν διέρρηξε πλήρως τις σχέσεις εκπροσώπησης μεταξύ τους. Ενδεικτικά, το γεγονός ότι οι απεργίες ενάντια στο ασφαλιστικό το 2001 ανάγκασαν την κυβέρνηση σε υποχώρηση παρά το ότι στην ηγεσία των ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ βρίσκονταν εκσυγχρονιστές συνδικαλιστές ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα περίπτωσης στην οποία οι σχέσεις ανάμεσα στην ηγεσία και τη βάση του ΠΑΣΟΚ δοκιμάστηκαν σκληρά αλλά δεν έσπασαν. Συνέβαλε όμως στη δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε μια δεκαετία αργότερα η κλιμάκωση αυτών των επιθέσεων να συναντήσει μια εργατική αντίσταση στις συμπληγάδες της οποίας να συντριβεί το ΠΑΣΟΚ, στις στάχτες του οποίου φυτρώνει η νέα ριζοσπαστικοποίηση. Άλλωστε, η «κρατικοποίηση» της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ πρέπει να αναζητηθεί στο DNA της ίδιας του της φυσιογνωμίας, που επαγγελόταν τον κοινοβουλευτικό δρόμο για το σοσιαλισμό χωρίς «επαναστατικούς τυχοδιωκτισμούς».

Στα συμπεράσματά του, ο Χ. Βερναρδάκης προβλέπει ότι *«το κομματικό σύστημα της νέας εποχής θα συγκροτηθεί κατά πάσα πιθανότητα από νέους πολιτικούς και κομματικούς πρωταγωνιστές, ενώ ταυτόχρονα νέες μορφές οργάνωσης της πολιτικής αντιπροσώπευσης και της κοινωνικής αυτονομίας θα κάνουν αισθητή την παρουσία τους»* και προσδιορίζει ως το μεγάλο στοίχημα της περιόδου το εάν θα καταφέρουν να επηρεάσουν τον πυρήνα των ασκούμενων πολιτικών. Το βιβλίο του, παρόλες τις αδυναμίες που μπορεί κανείς να επισημάνει, αποτελεί ένα χρήσιμο και ενδιαφέρον ανάγνωσμα για όλους όσους θέτουν τον εαυτό τους ως κομμάτι αυτής της προσπάθειας.

Μπάμπης Κουρουνδής

Το κράτος είναι ταξικό εργαλείο

Βασίλης Κρεμμυδάς

Σύντομη Ιστορία του Ελληνικού Κράτους

Τιμή 14,91€, 205 σελίδες

Εκδόσεις Καλλιγράφος

Το βιβλίο είναι γραμμένο για το ευρύτερο δυνατό κοινό, με απλό αφηγηματικό και όχι αυστηρό επιστημονικό λόγο. Καλύπτει δυόμισι αιώνες (1750-2004) νεώτερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας σε 200 σελίδες. Πράγματι, μπορούν να το διαβάσουν όλοι και όλες, ανεξαρτήτως ηλικίας ή μορφωτικού επιπέδου. Δεν θέτει προαπαιτούμενα στους αναγνώστες του.

Αυτό είναι το πρώτο μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου, από την άποψη ότι δεν έχει εμφανισθεί μέχρι σήμερα ανάλογο -και τολμηρό- εγχείρημα από Έλληνα επιστήμονα και ερευνητή ιστορικό.

Όπως δηλώνει χαρακτηριστικά ο ίδιος ο συγγραφέας στην «Ειδοποίησή» του (σελ. 11), στο βιβλίο αποτυπώνεται «η ματιά του πάνω στην ιστορική ύλη» της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου. Ασφαλώς, όμως, αυτή η δήλωση έχει την ιδιαίτερη σημασία της, όταν πρόκειται για το βλέμμα ενός έμπειρου ερευνητή κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας, όπως και ενός πανεπιστημιακού με μακρά διδακτική θητεία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην «Επιλογή Βιβλιογραφίας», η συντριπτική πλειονότητα των παραπομπών που αναφέρεται προέρχεται από το πολύτομο έργο «Ιστορία του Νέου Ελληνισμού». Τη διεύθυνση της έκδοσης είχε ο Σπύρος Ασδραχάς και δινόταν καθημερινά σε ένθετα τεύχη με την εφημερίδα «Τα Νέα» περίπου πριν μια δεκαετία. Το συγκεκριμένο έργο διεπόταν από την ίδια λογική του συνδυασμού επιστημονικής τεκμηρίωσης και απόπειρας απεύθυνσης στο ευρύτερο κοινό.

Με δεδομένη την περίσσεια «εθνολογίας» που διέκρινε προσφάτως την εκδοτική παραγωγή άλλων Ελλήνων

ιστορικών, το άλλο μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου εμφανίζεται ήδη στον τίτλο του: είναι σημαντικό ότι ο Κρεμμυδάς ενδιαφέρθηκε να παρουσιάσει τη «Σύντομη Ιστορία» είναι του ελληνικού κράτους όχι του «έθνους» ή γενικώς «της Ελλάδος».

Πρόκειται, δηλαδή, για απόπειρα σκιαγράφησης της πολιτικής ιστορίας της νεώτερης και σύγχρονης Ελλάδας. Για ιστοριογραφία που αποπειράται να διερευνήσει το ζήτημα της πολιτικής εξουσίας και του κράτους, όπως αυτό εμφανίσθηκε, διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε μέσα στους τρεις τελευταίους αιώνες στην Ελλάδα.

Με τον συγκεκριμένο τίτλο ο συγγραφέας δηλώνει ότι η πολιτική εξουσία -το ζήτημα του ποιος την έχει, πώς την κέρδισε, ποιος την έχασε- είναι ένα από τα κεντρικά σημεία στο οποίο αποκρυσταλλώνονται οι αντίρροπες και διαμαχόμενες οικονομικές και κοινωνικές δυνάμεις κάθε κοινωνίας μέσα στην ιστορία.

Ο Κρεμμυδάς αυτού του είδους την νεώτερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία αφηγείται. Εντάσσοντας, επιπλέον, στην αφήγηση τα απαραίτητα στοιχεία από το περιβάλλον των ευρύτερων οικονομικών εξελίξεων και μετασχηματισμών των ευρωπαϊκών κοινωνιών, όπως και των εκάστοτε διεθνών συσχετισμών.

Τα τρία πρώτα κεφάλαια αφορούν στην Επανάσταση του 1821, το νεοσύστατο ελληνικό κράτος και την περίοδο της βασιλείας του Όθωνα. Τα τρία μεσαία κεφάλαια καλύπτουν την περίοδο του αστικού εκσυγχρονισμού επί Χαρίλαου Τρικούπη και Ελευθέριου Βενιζέλου, της εδαφικής και πληθυσμιακής επέκτασης της Ελλάδας μέχρι την Μικρασιατική Καταστροφή και τη Δικτατορία του Μεταξά. Τα τρία τελευταία κεφάλαια είναι αφιερωμένα στην Αντίσταση, το μετεμφυλιακό κράτος της Δεξιάς και τη Μεταπολίτευση μέχρι την πτώση της κυβέρνησης Σημίτη.

Για κάθε αναγνώστη ή αναγνώστρια που σήμερα συμμετέχει ενεργά στο κίνημα και -πολύ περισσότερο- είναι σοσιαλιστής ή σοσιαλίστρια δεν είναι ανάγκη να φθάσει στα τελευταία κεφάλαια που αφορούν στη σύγχρονη ιστορία για ν' αντιληφθεί ότι υπάρχουν ορισμένες σαφείς διαφορές στη «ματιά» του/της και το βλέμμα του συγγραφέα ιστορικού.

Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Κρεμμυδάς δεν συμπεριφέρεται έντιμα έναντι των τεκμηρίων, ότι διαστρεβλώνει τα ιστορικά τεκμήρια ή ότι πιθανώς αποσιωπά συνειδητά κάποια άλλα. Σημαίνει ότι οι αναγνώστες πρέπει να λάβουν τοις μετρητοίς την προειδοποίηση του ίδιου του συγγραφέα ότι το βιβλίο αποτελεί τη δική του ματιά για το ιστορικό υλικό που πραγματεύεται.

Θα έλεγε κανείς ότι, απ' αυτή την άποψη, ήδη από τα κεφάλαια που αφορούν στον αστικό εκσυγχρονισμό των αρχών του εικοστού αιώνα, η αδυναμία του βλέμματος δεν είναι του ιστορικού Κρεμμυδά, αλλά πηγάζει από τις υπόρρητες, αλλά σαφώς εκδηλούμενες στο βιβλίο, πολιτικές του αντιλήψεις και πεποιθήσεις.

Οι απορίες, λοιπόν, και οι «ερωτήσεις ενός εργάτη που διαβάζει», κατά την εύστοχη διατύπωση του Μπρεχτ, στην περίπτωση αυτού του βιβλίου θα μπορούσαν να ξεκινήσουν, για παράδειγμα, ήδη από την περίπτωση του Τρικούπη.

Γιατί, λοιπόν, ενώ ήταν πρωτοπόρο και καινοτομικό το πρόγραμμα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που επιχείρησε, δεν μπόρεσε ο Τρικούπης να κερδίσει *«τη συνειδητή συμμετοχή της κοινωνίας»* (σελ. 85) ή *«δεν μπόρεσε να πείσει την κοινωνία»* (σελ. 87); Για *«επικοινωνιακούς λόγους»* (σελ.87) ή επειδή *«οι συνειδήσεις και οι νοοτρο-*

πίες είναι που αλλάζουν τελευταίες» (σελ.85), όπως ισχυρίζεται ο συγγραφέας;

Στη συνέχεια: τι σημαίνει *«ο Βενιζέλος έβλεπε ότι έφτανε η ώρα που η Ελλάδα έπρεπε να πολεμήσει όφειλε να διαθέτει ισχυρό στρατό και, προπάντων, εθνική συσπείρωση -μια κοινωνία, τελικά, χωρίς διχασμούς, χωρίς κραδασμούς και με εθνική ομοψυχία»* (σελ.95); Ποια κοινωνική δύναμη έκρινε αυτά τα «πρέπει» και αυτά τα «όφειλε»; Ποιοι ήταν οι πολιτικοί της εκπρόσωποι;

Πολύ περισσότερο, όταν ο ίδιος ο Κρεμμυδάς, ιστορικός που δεν πάσχει από το σύνδρομο της πάντα αμυνόμενης μικρής και αδύναμης Ελλάδας, λίγες σειρές πιο κάτω δεν κρύβει ότι η Ελλάδα ξεκίνησε αιφνιδιαστικά την επίθεση του στρατού της το 1912 με κύριο στόχο τη Θεσσαλονίκη.

Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου, αυτού του είδους η πολιτική ανάγνωση του ιστορικού υλικού, αφορά κυρίως στην οκταετία Σημίτη. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Σημίτης είναι ο πρωθυπουργός που έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τον Τρικούπη και τον Βενιζέλο: «αντιλαϊκιστής», *«γνώστης των πραγματικών προβλημάτων, πραγματικός μεταρρυθμιστής»*, ο οποίος *«δεν μάγευε την κοινωνία με ωραία λόγια, δούλευε για την ευημερία της»* και *«μεθοδικά» για την ανάπτυξη και την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας»* (σελ.182).

Ο αναγνώστης κλείνει το βιβλίο και νιώθει ότι βρίσκεται στον αστερισμό ενός είδους ιστοριογραφίας που είναι απολύτως βέβαιο ότι δεν υπήρξε ποτέ η πρόθεση του Κρεμμυδά ως ιστορικού να υπηρετήσει: του είδους των «μεγάλων ανδρών» ως κύριων δημιουργών της ιστορίας.

Αυτό συμβαίνει επειδή ο συγγραφέας κινείται στη βάση της παραδοχής ότι υπάρχει και προοδευτική, «ειρηνική εθνική ιδεολογία» (σελ.85), δηλαδή ιδεολογία που είναι σε θέση να αποτελέσει τον συνεκτικό ιστό όλων των δυνάμεων του έθνους, δηλαδή όλων των κοινωνικών τάξεων, των διαφορετικών οικονομικών συμφερόντων, των διαφορετικών πολιτικών τους εκφράσεων. Και, άρα, μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη.

Αυτό απλώς δεν έγινε ούτε πρόκειται να γίνει ποτέ στην ιστορία: ο ίδιος ο Κρεμμυδάς γράφει, για παράδειγμα, ότι η περίοδος Τρικούπη επέτρεψε στο ελληνικό κεφάλαιο να ζήσει τη δική του belle époque και να μη βιώσει τόσο οδυνηρά την πτώχευση του 1893 (σελ.88). αντιθέτως, η συντριπτική πλειονότητα της κοινωνίας εκείνης της εποχής υπέφερε.

Όσον αφορά στην περίπτωση του Σημίτη, και πάλι η συντριπτική πλειονότητα της κοινωνίας έχει ήδη αντιληφθεί τι σημαίνει η «ισχυρή Ελλάδα στην ισχυρή Ευρώπη». Για να μείνουμε μόνο σε μια πλευρά: διάλυση των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής πρόνοιας προς όφελος των κερδών των τραπεζιτών, των βιομηχάνων και των εφοπλιστών.

Η ταξική διαίρεση, η ανάλυση των εξελίξεων του πολιτικού βίου με βάση την πάλη των τάξεων και των αποτελεσμάτων που διαμορφώνει αυτή η σύγκρουση, δεν αποτελεί μόνον ακρογωνιαίο λίθο της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας. Στα τρία πρώτα κεφάλαια του βιβλίου, ο ίδιος ο συγγραφέας δίνει μια πολύ καλύτερη εικόνα του πώς οι ταξικές διαιρέσεις και συγκρούσεις της προεπαναστατικής κοινωνίας διαμόρφωσαν την έκβαση της Επανάστασης του 1821.

Αποστόλης Λυκούργος

Η πιο επίκαιρη ιστορία

Ροσάνα Ροσάντα

Ροσάνα Ροσάντα Το κορίτσι του περασμένου αιώνα

Τιμή 19€, 437 σελίδες

Εκδόσεις Θεμέλιο

Το βιβλίο της Ροσάνα Ροσάντα είναι βασικό διάβασμα για να καταλάβει κανένας την ιστορία της Ιταλίας. Όχι μόνο για την περίοδο που η ίδια περιγράφει, αλλά και για σήμερα.

Το βιβλίο στη πραγματικότητα ξεκινάει από το 1943 όταν στην ηλικία των 19 ετών μπήκε στο Κ.Κ. και κλείνει με το 1969, όταν διαγράφτηκε από το κόμμα, και μαζί με μια σειρά από συντρόφους της, και ηγετικά μέλη του Κ.Κ. ξεκίνησαν την έκδοση του Ιλ Μανιφέστο και δημιούργησαν την αντίστοιχη οργάνωση.

Τον Μάρτη του 1943, ξεσπάνε απεργίες στην Βόρεια Ιταλία, την ίδια περίοδο που γίνονταν οι μεγάλες απεργίες και στην Ελλάδα. Τα αιτήματα των εργατών είναι ψωμί και ειρήνη. Ήταν οι πρώτες απεργίες που ξέσπασαν στην Ευρώπη, σε μια χώρα που στην κυβέρνηση ήταν ο Μουσολίνι. Την ίδια χρονιά, ο Βασιλιάς της Ιταλίας καθαιρεί τον Μουσολίνι και ορίζει πρωθυπουργό τον στρατηγό Μπαντόλιο. Η Ιταλία σπάει στα δύο. Τον Βορρά καταλαμβάνει ο Χίτλερ (σε συνεργασία με τον Μουσολίνι) και τον Νότο οι «Σύμμαχοι». Η Ροσάνα Ροσάντα εγκαθίσταται στο Μιλάνο σαν φοιτήτρια και ταυτόχρονα μπαίνει στο Κ.Κ. και στις ομάδες αντίστασης. Το 1944 φτάνει από τη Μόσχα σαν γραμματέας του Κ.Κ. ο Τολιάτι. Ήταν μαζί με τον Γκράμσι στο Τορίνο την Κόκκινη Διετία, και μαζί έσπασαν από το Σοσιαλιστικό Κόμμα και δημιούργησαν το Κομμουνιστικό Κόμμα Ιταλίας. Μετά την άνοδο του φασισμού ο Τολιάτι έφυγε για τη Ρωσία, την ίδια περίοδο που ο Γκράμσι σάπιζε στις φασιστικές φυλακές και πέθανε εκεί το 1937. Ο Τολιάτι ήταν στενός συνεργάτης του Στάλιν και είχε διοριστεί αναπληρωματικός γραμματέας της Κομιντέρν.

«Ο Τολιάτι πέθανε τον Αύγουστο του 1964. Ήμουν ανάμεσα στο πλήθος που περίμενε τη σωρό του στο Τσαμπίνο. Όταν είδα να εμφανίζεται από τα βόρεια ένα αεροπλάνο της Αεροφλότ, ένοιωσα ένα σφίξιμο. Το σοβιετικό περίβλημα τον κουβαλούσε και στο θάνατο. Αυτό ήταν η πιο πικρή κατηγορία, πως ήταν άνθρωπος του ΚΚΣΕ, δούλος της Μόσχας» (σελ. 325). Είναι η περιγραφή που κάνει η Ροσάνα Ροσάντα για την κηδεία του Τολιάτι και πώς για τα 20 χρόνια (1944-64) και όλα τα προηγούμενα στήριζε τις επιλογές της Μόσχας και εσωτερικά και διεθνώς.

Το 1945, μετά την απελευθέρωση το Κομμουνιστικό Κόμμα συμμετέχει στην κυβέρνηση με το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα – το κόμμα της κυρίαρ-

χης τάξης στην Ιταλία.

Με την Απελευθέρωση οι ομάδες της αντίστασης και η εργατική τάξη του Βορρά πίστευαν ότι μπορούν να πάρουν την εξουσία. Αυτή η εικόνα δεν ήταν στα μυαλά τους, αυτό πια ήταν η πραγματική δύναμη. Την Πρωτομαγιά του 1945 η Γερμανία είχε ηττηθεί και η Βόρεια Ιταλία ήταν κάτω από τον έλεγχο των εργατών που είχαν καταλάβει τα εργοστάσια και των οπλισμένων ομάδων που εξασφάλιζαν ότι στις καταλημένες πόλεις δεν μπορούσαν να μπουν ούτε φασίστες ούτε κανένας άλλος. Ο Πάολο Σπριάνο (ιστορικός και στέλεχος του ΚΚ) καταγράφει «πώς τα ιδανικά και οι ελπίδες των Παρτιζάνων δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ».

Εάν η πρώτη ευκαιρία για την Αντίσταση και το Κ.Κ. ήταν η Απελευθέρωση, η δεύτερη ήταν το 1948. Μια απόπειρα δολοφονίας του Τολιάτι ξεσηκώνει όλη την Ιταλία. Η απόπειρα έγινε στις 14 Ιούλη, και το ίδιο βράδυ οι περισσότερες πόλεις ήταν κάτω από τον έλεγχο του πλήθους που είχε καταλάβει εργοστάσια και δρόμους και δεν ήθελε να τα παραδώσει. Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος ζήτησε από τον κόσμο να γυρίσει στα σπίτια του και τους εργάτες στις δουλειές τους. Στις 16 Ιούλη προσπαθούσαν να πείσουν τους εξεγερμένους να κατεβάσουν τα οδοφράγματα, στις 18 Ιούλη η Χριστιανοδημοκρατία και η αστυνομία αποκτούσε ξανά τον έλεγχο των πόλεων.

Το 1962 η Ροσάνα Ροσάντα μετακομίζει από το Μιλάνο στη Ρώμη όπου ήταν η έδρα του κόμματος. Της ζήτησαν να αναλάβει την καθοδήγηση των διανοουμένων κι αυτό σημαίνει ότι είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει από πιο κοντά τις εξελίξεις. Το 1963 εκλέγεται βουλευτίνα. Ήταν η χρονιά που στις εκλογές το Κ.Κ. έφτασε στο 25,3%. Από το 1962 μέχρι το 1966 είναι η περίοδος των συμμαχικών κυβερνήσεων στην Ιταλία, με πρωθυπουργό τον Άλντο Μόρο και με συμμετοχή Χριστιανοδημοκρατικού, Σοσιαλιστικού και Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (όχι πολύ διαφορετική από τη σύνθεση της κυβέρνησης Σαμαρά-Κουβέλη και Βενιζέλου στην Ελλάδα).

Τα προβλήματα μέσα στο Κ.Κ. (και οι αμφισβητήσεις από τη Ροσάνα και τους συντρόφους της) δεν δημιουργήθηκαν μόνο από τις δεξιές προσαρμογές στο εσωτερικό, αλλά και από τη θέση που πήρε στις επαναστάσεις που έγιναν στο ανατολικό μπλοκ. *«Και η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχοσλοβακία; Εκεί δεν ίσχυε η δικαιολογία της οπισθοδρόμησης. Το ΙΚΚ οχυρώθηκε: ναι, υπήρχαν λάθη, φταίξιμο των κομμουνιστικών κυβερνήσεων, μα οι εξεγέρσεις είχαν αμφιλεγόμενη σημασία, και γι' αυτό έφταιγαν οι ίδιες»* (σελ. 208).

«Μέχρι τέλους η ΕΣΣΔ ήταν για το ΙΚΚ ένας ξάδελφος όχι πολύ ευπαρουσίαστος αλλά ισχυρός με τον οποίο δεν ήταν σωστό να ανοίξει μια μετωπική σύγκρουση. Κάποια προσπάθεια του Τολιάτι να αρπάξει τον ταύρο από τα κέρατα, μεταξύ 1963 και 1964, έσβησε με τον θάνατο του... η αποδέσμευση του Μπερλιγκουέρ ήταν αργή και επιφυλακτική, και έτσι το ΙΚΚ πήγε τυφλό και βουβό μέχρι το 1991, όταν η κόκκινη σημαία κατέβηκε από το Κρεμλίνο» (σελ. 215).

Η άνοδος του Μπερλιγκουέρ

Στο 11ο συνέδριο που έγινε μετά το θάνατο του Τολιάτι, ο πραγματικός διάδοχος ήταν ο Ενρίκο Μπερλιγκουέρ. Το δρόμο τού τον άνοιξε η νίκη της δεξιάς πτέρυγας που την ολοκλήρωσε το δίδυμο Αμέντολα-Ναπολιτάνο. Ο Ναπολιτάνο είναι ο σημερινός πρόεδρος της Ιταλίας. Αυτός που όρκισε τον Μόντι πρωθυπουργό και που συνεχίζει να πρωτοστατεί για κυβέρνηση Μπερσάνι και τεχνοκρατών. Όταν η δεξιά πτέρυγα κέρδισε στο συνέδριο του 1966, η πρώτη πρόταση που έκαναν ήταν να συνεννοηθεί το ΚΚ με το Σοσιαλιστικό Κόμμα και έτσι να ξεπεραστεί το ρήγμα του 1921, τότε που ο Γκράμσι και οι σύντροφοι του έφυγαν από το Σοσιαλιστικό Κόμμα, για να δημιουργήσουν το νέο επαναστατικό κόμμα. Ο Μπερλιγκουέρ το 1973 προχώρησε αυτή τη θέση ακόμα περισσότερο, προτείνοντας τον «Ιστορικό Συμβιβασμό». Τη συνεργασία του Κομμουνιστικού Κόμματος με το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα.

Μέσα σ' αυτή τη δεκαετία, μεσολαβεί η διετία των φοιτητικών καταλήψεων και του καυτού εργατικού φθινόπωρου το 1968-1969. Η θέση της ηγεσίας του ΚΚ και στην Ιταλία ήταν εχθρική. Ο Αμέντολα μιλούσε για ανεύθυνους φοιτητές και ο Μπερλιγκουέρ για επικίνδυνους εργάτες. Αυτό ήταν η αρχή του τέλους της σχέσης όχι μόνο της Ροσάνα Ροσάντα αλλά και χιλιάδων κόσμου που εγκατέλειψαν το Κ.Κ. για να ενταχτούν στις επαναστατικές οργανώσεις . Έτσι ξεκίνησε και η έκδοση του Μανιφέστο.

«Η ιδέα ήταν πρώτα απ' όλα του Λούτσιο Μάγκρι, κι αυτός ήταν που έδωσε τη μεγαλύτερη ώθηση, έβαλε την ψυχή και το σώμα του σ' αυτό. Αρχικά δεν ήταν όλοι πεπεισμένοι γι' αυτό. Σίγουρα όμως ο Πιντόρ, ο Νάτολι, η Καστελίνα, ο Μιλάνι κι εγώ. Προστέθηκαν κι άλλοι μόλις κυκλοφόρησε...

...Χάσαμε πολλές ώρες για να βρούμε το όνομα που θα δίναμε στο μηνιαίο έντυπο... και καταλήξαμε στο «Μανιφέστο». Αυτό του 1848. Θέλαμε την αναφορά στον Μαρξ, μολονότι γνωρίζαμε ότι κάθε τίτλος εντύπου, αν δεν αποτύχει αμέσως, γίνεται ένα σύμβολο που για το νόημα του δεν αναρωτιέται κανείς. Στο πρώτο τεύχος γράψαμε όλοι». (σελ 425)

Αυτή την ομάδα διέγραψε η ηγεσία του ΚΚ το φθινόπωρο του 1969. Η κυκλοφορία του Μανιφέστο όταν ξεκίνησε έφτανε τα 60 χιλιάδες τεύχη, στη συνέχεια κυκλοφόρησε και σαν καθημερινή εφημερίδα με το ίδιο όνομα. Η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Όμως στο 1969 τελειώνει το βιβλίο της Ροσάνα Ροσάντα με τίτλο *«Το κορίτσι του περασμένου αιώνα»*. Υποσχόμαστε τη συνέχεια.

Μαρία Στύλλου

Επισκόπηση

Τα αφιερώματα των περιοδικών εκδόσεων με θέμα την Οκτωβριανή Επανάσταση συνεχίζονται και αυτό το δίμηνο.

Το νέο τεύχος της **Ουτοπίας** (τεύχος 101, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012) είναι αφιερωμένο στη Σοβιετική Ψυχολογία, με σημαντικότερους εκπροσώπους της ανομοιογενούς αυτής σχολής τον **Βιγκότσκι** και τον **Λεόντιεφ**. Το περιοδικό προσφέρει αρχικά ένα κείμενο-οδηγό στο συγκεκριμένο - άγνωστο για τους περισσότερους απο εμάς - θέμα γραμμένο από τον **Μανόλη Δαφέρμο** με τίτλο **"Σοβιετική Ψυχολογία: Μια απόπειρα ιστορικής οριοθέτησης"**. Στο αφιέρωμα συμβάλλουν με άρθρα τους οι **Δημήτρης Πατέλης**, **Τριαντάφυλλος Μεϊμάρης**, **Γιώργος Κακαρίνος**, κλπ.

Η **Μαρξιστική Σκέψη** (τόμος 8ος, Ιανουάριος-Μάρτιος 2013) συνεχίζει και ολοκληρώνει το αφιέρωμά της στον κόκκινο Οκτώβρη με έναν δεύτερο τόμο που τιτλοφορείται **"Οκτώβρης, ΕΣΣΔ, Σοσιαλισμός"**. Το αφιέρωμα περιέχει πρωτότυπα κείμενα, που μεταφράζονται για πρώτη φορά στα ελληνικά, από πρωταγωνιστές του επαναστατικού κινήματος, ιστορικούς, μαρξιστές, κλπ, όπως ο **Τρότσκι**, η **Λούξεμπουργκ**, ο **Λούκατς**, ο **Καρρ**, κλπ. Ωστόσο σε σχέση με τον προηγούμενο τόμο, διαφοροποιείται, καθώς αυτή τη φορά περιέχει και αρκετά άρθρα ελλήνων και ξένων μελετητών πάνω σε διαφορετικές πλευρές της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Έτσι, ο **Τάκης Μαστρογιαννόπουλος** γράφει με θέμα **"Η Οκτωβριανή Επανάσταση και ο μύθος του μονολιθικού κόμματος"**, η **Ελένη Αστερίου** γράφει για **"Τα Σοβιέτ από την επανάσταση του Φλεβάρη στην επανάσταση του Οκτώβρη"**, ο **Βλάσης Αγτζίδης** πραγματεύεται τους Έλληνες κομμουνιστές του Πόντου στο κείμενό του **"Όταν οι Έλληνες κομμουνιστές πήραν την εξουσία"**, ο **Κώστας Παλούκης** αφιερώνει τη συμβολή του στον Λέον Τρότσκι, με τίτλο **«"Αγνός μπολσεβίκος", "ερυθρός δικτάτωρ" ή "δαιμόνιος Εβραίος";»**.

Ο **Χρήστος Κεφαλής** παρουσιάζει **"Ένα σχόλιο για τις θεωρίες σχετικά με τη φύση της ΕΣΣΔ"**. Δύο είναι οι θεωρίες στις οποίες ιδιαίτερα στέκεται: στη θεωρία του κρατικού καπιταλισμού, όπως την εξέθεσε ο Τόνι Κλιφ (ότι δηλαδή στη Σοβιετική Ένωση μετά την άνοδο του σταλινισμού η γραφειοκρατία αποτέλεσε μια νέα κυρίαρχη τάξη με συλλογικό έλεγχο πάνω στα κρατικοποιημένα μέσα παραγωγής), και στη θεωρία του εκφυλισμένου εργατικού κράτους (της γραφειοκρατίας ως "στρώματος"), όπως την εξέθεσαν οι "ορθόδοξοι" υπερασπιστές του Τρότσκι (ο Κεφαλής εδώ θεωρεί απαραίτητη μια σύνθεση με τις ιδέες του Λούκατς). Ο συγγραφέας του άρθρου συμφωνεί με τη δεύτερη θεωρία, γι' αυτό και ασκεί πολεμική στον Κλιφ.

Χωρίς να μπορούμε λόγω χώρου να μπούμε στην ουσία της κουβέντας, οι αντιφάσεις αυτης της άποψης είναι πολλαπλάσιες σε σχέση με τα προβλήματα που ο Κεφαλής εντοπίζει στη θεωρία του Κλιφ: το 20ό Συνέδριο και ο Χρουστσόφ αναδεικνύονται - αν ακολουθήσουμε τη σκέψη του Κεφαλή - σε θετικές καμπές της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, το ίδιο ισχύει ακόμα παραπέρα για την Περεστρόικα του Γκορμπατσόφ. Η θεωρία του Κλιφ, μαζί με τις επικαιροποιήσεις που προσέφεραν μαρξιστές όπως ο Κρις Χάρμαν (βλ. τα σχετικά άρθρα στο βιβλίο "Από το εργατικό κράτος στον κρατικό καπιταλισμό" των εκδόσεων Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο), στάθηκαν πολύ πιο αποτελεσματικά στη δοκιμασία του χρόνου και της ίδιας της ιστορίας από εκείνες άλλων μαρξιστών, σαν κι αυτές που παρουσιάζει ο Χρήστος.

Στις προθήκες των βιβλιοπωλείων, έχει ήδη κυκλοφορήσει το βιβλίο του **Σπύρου Σακελλαρόπουλου "Νεπάλ: Εθνότητες, κάστες, τάξεις στην κορυφή του κόσμου, 1769-2008"**. Ο Σακελλαρόπουλος μας κάνει την χάρη να συγκεντρώνει σε ένα βιβλίο τον πλούτο μιας εκτεταμένης έρευνας που έχει διεξαγάγει για το Νεπάλ, τόσο στο κοινωνικό όσο και στο πολιτικό πεδίο. Στις **Θέσεις** που κυκλοφορούν (τεύχος 122, Ιανουάριος-Μάρτιος 2013), δημοσιεύεται ένα μικρό κομμάτι αυτής της δουλειάς, με τίτλο **"Οι πολιτικές εξελίξεις στο Νεπάλ (2008-2012) και η διάσπαση του μαοϊκού κόμματος"**. Η στρατηγική του Κομμουνιστικού Κόμματος Νεπάλ (μαοϊκού) να αναλάβει την κυβέρνηση και τα αδιέξοδα αυτής της επιλογής είναι το θέμα του άρθρου. Για την ουσία των απόψεων του συγγραφέα, θα χρειαστεί να επανέλθουμε σε βιβλιοκριτική που θα δημοσιευτεί σε επόμενο τεύχος του περιοδικού μας.

Θανάσης Καμπαγιάννης